

Overdrachtdossier

provincie Drenthe

2019 – 2023

**Besturen
en samenwerken**
Stad en platteland
**Regionale economie en
werkgelegenheid Mobiliteit
en bereikbaarheid Klimaat
en energie Levendig en
sociaal Middelen en
mensen**

Inleiding overdrachtdossier

Beste lezer,

Voor u ligt het overdrachtdossier 2019-2023. U kunt lezen wat wij de afgelopen bestuursperiode hebben gedaan en waar we nu staan. Hiermee geeft dit document, in het bijzonder aan de nieuwe leden van Provinciale Staten, een overzicht van de actuele stand van zaken. We hebben geprobeerd zo volledig mogelijk te zijn, maar we realiseren ons ook dat de actualiteiten elkaar snel opvolgen. Dit document zien wij dan ook als een naslagwerk voor de nieuwe bestuursperiode 2023-2027.

Voor de herkenbaarheid en de leesbaarheid is het overdrachtdossier ingedeeld aan de hand van de indeling van de Begroting 2023. Er wordt in dit document onder andere verwezen naar vastgestelde beleidsdocumenten en informerende brieven aan uw Staten. Deze zijn (waar mogelijk) als hyperlinks toegevoegd en anders als bijlagen te vinden op www.provincie.drenthe.nl/overdrachtdossier.

Met vriendelijke groet,

College van GS Drenthe

	<h2>1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen</h2>
<p>1.</p>	<p>Waar staan we voor? (uit de Begroting 2023)</p> <p><i>Beleidsparticipatie</i></p> <p>De samenleving is de afgelopen decennia sterk veranderd met belangrijke gevolgen voor het draagvlak van de politieke praktijk. Om die reden heeft het Drents parlement in de vorige Statenperiode een visie op de eigen rol in de veranderende samenleving ontwikkeld. In het kort houdt de visie het volgende in: het Drents parlement heeft als taak alle inwoners in de samenleving te vertegenwoordigen en de zorgvuldige afweging van alle belangen te waarborgen. Die afweging moet uiteindelijk leiden tot keuzes die het algemeen belang zo goed mogelijk dienen. De Staten kunnen – en moeten – in dat licht verdere stappen zetten, aldus de visie. Vanuit deze ambitie kijkt de visie naar beleid- en besluitvorming en wordt daarnaast een aantal nieuw te ontwikkelen instrumenten genoemd. Met een aantal wettelijke verplichtingen uit de Omgevingswet als startpunt, stellen wij een ‘Beleidskader burgerparticipatie provincie Drenthe’ op. Hierin wordt zowel de rol van het college van GS, als bestuur opgenomen, als de rol van de Staten, als volksvertegenwoordiging. Het te ontwikkelen kader zal inzicht bieden in de koppeling tussen het politiek-bestuurlijke proces en participatie vanuit de samenleving.</p> <p><i>Opgaven en samenleving</i></p> <p>Drenthe is een sterke provincie die betrokken, betrouwbaar, verbindend, effectief en besluitvaardig wil zijn. Een provincie die waar nodig - of als opgaven daarom vragen - initiatief neemt. Die opgaven pakken we zoveel mogelijk samen met de omgeving op.</p> <p>De opgaven uit het coalitieakkoord ‘Drenthe, mooi voor elkaar’ zijn de basis voor onze inzet en geven ruimte voor andere ontwikkelingen. In de Investeringsagenda PLUS 2020-2023 staan extra accenten die worden uitgevoerd. Daarnaast zien we maatschappelijke opgaven, trends en ontwikkelingen waar we mee aan de slag zijn of moeten. Nieuwe uitdagingen dienen zich in een hoog tempo aan en dat leidt tot snelle veranderingen in de samenleving. Denk hierbij aan stikstof en de nieuwe Omgevingswet. Door de coronacrisis is in Drenthe de economie onder druk komen te staan en is digitalisering belangrijker dan ooit. Ook blijvend investeren in Sociaal Drenthe is een punt van aandacht. Meer dan ooit is het van belang om te verbinden, afhankelijk van onze rol duidelijkheid geven of de dialoog aan te gaan.</p> <p><i>Interbestuurlijk</i></p> <p>We willen een sterk en zichtbaar Drents bestuur zijn. Een bestuur dat op transparante wijze vraagstukken aanpakt op een wijze die aansluit bij de eisen van deze tijd. De wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen draagt bij aan de versterking van de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen en geeft de Staten meer mogelijkheden om hun kaderstellende en controlerende rol uit te oefenen. De invoering van de Wet open overheid leidt tot een verdergaande transparantie van het overheidshandelen en de toegankelijkheid van overheidsinformatie.</p> <p>Wij zijn de verbindende partner die samenwerkt aan gemeenschappelijke opgaven met gemeenten, overige provincies, waterschappen, Rijk, kennisinstellingen, bedrijven, maatschappelijke instellingen en Europa. Afhankelijk van de opgave verschillen de samenwerkingspartners, de structuren, de samenwerkingsvormen en de rol die we daarbij zelf vervullen. Waar mogelijk of nodig zoeken wij hierbij ook verbinding met bestaande gremia, zowel bij Regio Zwolle, Regio Groningen Assen (RGA) als de nieuwere samenwerkingsvormen zoals de Regiodeals. Daarnaast werken Rijk, provincies en gemeenten samen aan het interbestuurlijk programma. Het belangrijkste doel is een optimale samenwerking tussen de</p>

overheden zodat er rond belangrijke maatschappelijke opgaven een meer gezamenlijke aanpak tot stand komt.

Wij zijn voorstander om provinciale taken zoveel als mogelijk in gezamenlijkheid te realiseren via het IPO. Daarbij zoeken wij een goede balans in de realisatie van de Drentse opgaven, onze samenwerkingsambitie, schaalvoordelen, kwaliteit en het beslag op onze financiële middelen. Tegen dit kader maken wij onze afwegingen.

De provincie Drenthe borgt binnen haar verantwoordelijkheid een goed openbaar bestuur. Het interbestuurlijk en financieel toezicht wordt doelmatig uitgevoerd.

Public Affairs

We realiseren onze doelen samen met onze partners bij de Rijksoverheid (Den Haag), Europa (Brussel) en de Europese regio's (Nedersaksen in het bijzonder). De Duitslandagenda en de Europa agenda zijn in dit verband van groot belang. Op basis van onze Duitslandagenda zetten we in op een verdere versterking van de binationale betrekkingen; in het bijzonder met de deelstaat Nedersaksen en de Landkreisen Emsland en Grafschaft Bentheim. In Europees verband werken wij samen met verschillende partners aan maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld op het gebied van innovatie, duurzame energie (w.o. waterstof) en mobiliteit. De Duitslandagenda loopt in 2023 af en de Europa agenda in 2024. Samen met de nieuw gekozen statenleden werken wij graag aan een passend vervolg hierop.

In 2023 onderhouden, versterken en vernieuwen we onze positie in bestaande netwerken als het Comité van de Regio's, de Noord Zee Commissie en Huis van de Nederlandse Provincies (HNP). Samen met onze partners bij het Rijk en de Tweede Kamer werken wij samen aan een goede verankering van de Drentse belangen in nationaal beleid en initiatieven. We trekken hierbij samen op met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en onze lobbyisten van het SNN. Daarbij pluggen we zorgvuldig onze Drentse belangen en projecten.

Uitvoeren Rijkstaken

De Commissaris van de Koning draagt als voorzitter van Provinciale en Gedeputeerde Staten bij aan een transparant en goed openbaar bestuur. In haar rol als rijksorgaan heeft de Commissaris van de Koning (CvdK) verschillende taken namens het Rijk, zoals het (her)benoemen van burgemeesters. Deze zijn uitgewerkt in een ambtsinstructie. Wij zorgen ervoor dat deze rijkstaken goed kunnen worden uitgevoerd.

Ondermijning en weerbaar bestuur

We werken aan goed en integer openbaar bestuur, omdat dit noodzakelijk is voor het functioneren van onze democratische rechtsstaat. Zelfs in een welvarend land als Nederland staan de betrouwbaarheid en de legitimiteit van de overheid onder druk, mede door de alsmaar toenemende (zware) criminaliteit en de vermenging van de onder- en bovenwereld. Een succesvolle aanpak van deze ontwikkeling vraagt om een weerbare en integere overheid, maar ook om een weerbare samenleving. De Drentse campagne 'Niet onder mijn neus' is hier een voorbeeld van. Deze campagne is gestart in 2022 en gefaciliteerd vanuit de provincie en uitgevoerd door de Drentse gemeenten en het RIEC (Regionaal Informatie- en Expertise Centrum).

Om als organisatie weerbaar te zijn tegen ondermijning, nemen we als provincie Drenthe deel aan de weerbaarheidsscan van het RIEC Noord. Deze scan wordt in het najaar 2022 uitgevoerd en heeft als doel inzichtelijk te maken welke mogelijke kwetsbaarheden de

	<p>organisatie kent voor ondermijning en waar ondermijning mogelijk (onbewust) wordt gefaciliteerd. Onderdeel van deze scan is een gesprek met leden van Provinciale Staten om te bepalen welke instrumenten zij graag verder uitgewerkt willen zien om de eigen weerbaarheid te stimuleren. Met de aanbevelingen gaan we begin 2023 aan de slag.</p> <p>Omdat alle overheden, van gemeenten, provincie tot waterschap hierin een gelijke opgave hebben, kan het wenselijk zijn om het thema weerbaarheid meer in gezamenlijkheid op te pakken. Bijvoorbeeld op het gebied van het stimuleren bewustwording van eigen medewerkers en de samenleving, eenduidige toepassing van beleid (APV/BIBOB), benoemen en borgen kwetsbare functies, etc. Door als Drentse overheden samen te werken, hetzelfde beleid op dit thema te voeren en dit op consequente wijze toe te passen worden de Drentse overheden gezamenlijk meer weerbaar. Van Rijkswege komen er middelen vrij om deze inspanningen financieel te ondersteunen. Een verkenning of en zo ja op welke manier deze samenwerking vorm kan krijgen vindt momenteel plaats en krijgt zijn vervolg in 2023.</p>
2.	<p>Waar staan we nu?</p> <p><i>Interbestuurlijk</i></p> <p>Onze inzet is erop gericht om binnen onze opgaven de verbinding, kansen en mogelijkheden te zoeken in bestaande gremia, zoals het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Regio Groningen Assen (RGA), Regio Zwolle, de NOVEX-gebieden en de Regiodeals. Samen met onze medeoverheden bespreken wij wat er in de samenleving leeft en hoe we elkaar kunnen versterken in het realiseren van onze gezamenlijke ambities. Waar nodig brengen we als college werkbezoeken aan gemeenten of hebben ontmoetingen met (maatschappelijke) organisaties. Wij schetsen een helder actueel beeld over de financiële positie van de Drentse gemeenten in het toezichtverslag aan de Tweede Kamer. En geven daarmee een inkijk in het verhaal achter de cijfers.</p> <p>Ten aanzien van het financieel toezicht heeft de beoordeling van de begrotingen 2023 van de Drentse gemeenten ertoe geleid dat is besloten om het regime van repressief toezicht te continueren voor alle gemeenten. Dit betekent echter niet dat de toekomstige financiële positie van de gemeenten zonder zorgen is. Het structureel sluitende beeld van de begrotingen 2023 wordt grotendeels veroorzaakt door een verhoging van de accessen van het Gemeentefonds en de toekenning van de extra middelen jeugd voor het begrotingsjaar 2023. Het beeld van het meerjarenperspectief is wisselend; zeven gemeenten hebben geen sluitende meerjarenraming. Doordat het kabinet in de Rijksbegroting voor de jaren vanaf 2026 al vooruitloopt op gewijzigde financiële verhoudingen (o.a. herziening van de normeringssystematiek), ontstaat vanaf dat jaar een aanzienlijke afname in de hoogte van de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds, ook wel het ravijnjaar genoemd.</p> <p>Landelijk worden via de uitwerking van de Agenda Toekomst van het Toezicht de ontwikkeling rondom het IBT en het financieel toezicht bijgehouden.</p> <p>PS ontvangen ieder jaar via de Jaarstukken van de provincie Drenthe een integraal overzicht IBT op de domeinen ruimtelijke ordening, omgevingsrecht, monumenten, huisvesting statushouders en archief. Hiermee informeert het college van Gedeputeerde Staten (GS) PS over het toezicht oordeel over de uitvoering van de medebewindstaken op de genoemde domeinen door de gemeenten.</p>

Public Affairs

Onder Public Affairs verstaan wij al onze inspanningen, eventueel samen met onze partners, richting de Rijksoverheid/Tweede Kamer (Den Haag), Europa (Brussel) en Duitsland (Nedersaksen in het bijzonder) die bijdragen aan het realiseren van de Drentse doelen. Voor Drenthe zijn de Duitslandagenda en de Europa-agenda in dit verband van groot belang.

Europa

We zijn aanwezig in veel bestaande netwerken, zoals het Comité van de Regio's, het Huis van de Nederlandse Provincies en de Noordzeeregio. Tijdens de Europese Week van Regio's en Steden organiseren we een netwerkevent samen met andere provincies.

Vanuit Provinciale Staten is de werkgroep Drents Europeanetwerk (DrEU) actief die zich inspant om Europese ontwikkelingen te vertalen naar de Drentse belangen. De werkgroep zet zich daarbij in om internationale relaties binnen Europa te versterken. In de afgelopen periode is in samenspraak met de statenwerkgroep DrEU de Drentse Europa Agenda 2021-2024 opgesteld, welke vervolgens in de Provinciale Staten is vastgesteld. De statenwerkgroep acteert op een informatieve wijze, waarbij de leden worden geïnformeerd over diverse Europese ontwikkelingen en activiteiten.

Gedeputeerde Tjisse Stelpstra is vicevoorzitter van de HNP, woordvoerder voor energie in CEMR (Council of European Municipalities and Regions) en lid van de commissie ENVE - gericht op energie en klimaat - bij het Comité van de Regio's. In 2022 is hij tevens gekozen als President van de Noordzeecommissie, welke onderdeel is van de Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR). In 2022 zijn we lid geworden van de 'Regional Pillar' van Hydrogen Europe. Met de oprichting van de Regional Pillar is een klein secretariaat toegevoegd, zodat Europese regio's, waaronder de provincie Drenthe beter kunnen samenwerken aan Europese projectvoorstellen in relatie tot waterstof.

Op vrijdag 8 juli 2022 heeft Nederland als laatste land zijn herstel- en veerkrachtplan bij de Europese Commissie ingediend. In het plan zijn 49 maatregelen opgenomen, waarvan bijna de helft bestaat uit klimaatplannen en een kwart uit digitalisering. Op 8 september 2022 maakte Ursula von der Leyen bekend dat Nederland in totaal € 4,7 miljard uit het Herstelfonds zal krijgen. Hoewel Nederland aanspraak mag maken op zowel subsidies als leningen, doet Nederland enkel beroep op de subsidies. De lobby richting Rijk en Europa blijft cruciaal. Niet alleen wat betreft de middelen die vanuit de EU beschikbaar komen, maar ook als het gaat om de verantwoordelijkheid voor het inzetten van deze budgetten (centraal of decentraal). In 2022 is ook het operationele programma voor JTF ingediend en goedgekeurd. In december 2022 heeft de Europese Commissie bekendgemaakt dat de Nederlandse regio's Groningen-Emmen, IJmond, Groot-Rijnmond, West-Noord-Brabant, Zeeuws-Vlaanderen en Zuid-Limburg tot en met 2027 in totaal € 623 miljoen extra Europese ondersteuning krijgen vanuit het zogenoemde Just Transition Fund (JTF). Het Just Transition Fund (JTF), het 'fonds voor een rechtvaardige transitie', is een Europees fonds voor gebieden die het zwaarst worden getroffen door de overgang naar een groene economie. Hiermee wil de Europese Unie de sociaal-economische ongelijkheid verkleinen. Het JTF komt voort uit de Europese Green Deal, die moet zorgen voor een klimaatneutraal Europa in 2050. Regio Groningen-Emmen ontvangt € 360 miljoen.

Duitsland

Drenthe is goed vertegenwoordigd in de grensoverschrijdende overleggen met de noordelijke provincies Groningen, Friesland en Overijssel. Er is goed en zeer geregeld contact met het

ministerie van BZK, de deelstaat Nedersaksen, het Consulaat-Generaal in Düsseldorf en de Drentse grensgemeenten aan de Duitse Landkreise aan de Nedersaksisch-Drentse grens. Daarnaast is er geregeld afstemming en contact via de Griffie met de werkgroep DREUN. Zo speelt de werkgroep een belangrijke rol in de contacten met parlementariërs van de Landkreis Grafschaft Bentheim. Op voorspraak van de werkgroep bezochten de Landrat en vertegenwoordigers van de Kreistag (regionale parlement) het Provinciehuis in oktober 2022.

Drenthe is bestuurlijk en/of ambtelijk vertegenwoordigd tijdens:

- Het 4+1 Treffen met minister-president Weil van Nedersaksen en 4 CvdK's (Drenthe, Friesland, Groningen, Overijssel)
- In Triloog-verband met Staatssecretaris Mielke en CvdK Paas in zijn functie als Coördinerend Rijksheer.
- Meerdere keren per jaar in GROS verband middels de Stuurgroep GROS, samen met de commissarissen van Groningen, Friesland en Overijssel, het ministerie van BZK, burgemeesters van de grensgemeenten (grenzende aan Nedersaksen) en de Euregio's (EDR en Euregio).

Den Haag

In Den Haag zijn we zichtbaar in netwerken en nemen we een actieve rol in. Dit doen we samen met de lobbyisten van het SNN en in IPO verband. Dankzij extra lobby-inzet zijn resultaten behaald bij het bestaand spoor en staat de Nedersaksenlijn nadrukkelijker op de Haagse agenda door onderzoeksgelden die beschikbaar zijn gesteld. Ook is een aanvraag ingediend voor een nieuwe Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe.

Uitvoeren Rijkstaken

Burgemeestersprocedures

In 2023 staan er diverse burgemeestersprocedures op de planning. Op dit moment loopt de procedure voor een nieuwe burgemeester voor Midden-Drenthe. Verder verwachten we midden en eind 2023 procedures voor de gemeenten Hoogeveen en Westerveld. De commissaris. De commissaris is verantwoordelijk voor een goed verloop van deze procedures.

Asielopvang

Ook in 2022 en 2023 is de urgentie om asielopvangplekken hoog gebleken. Onder andere door een verhoogde instroom, maar ook omdat de doorstroom van statushouders uit de asielopvang naar een reguliere woning stagneert. De CvdK heeft zich ingezet en blijft zich inzetten (als Rijksorgaan) om samen met de Drentse gemeenten te zorgen voor extra opvangplekken voor asielzoekers én om een versnelling aan te brengen in de huisvesting voor statushouders.

Daarnaast werkt het kabinet momenteel aan een wet die gemeenten kan verplichten structurele opvangplekken te realiseren. In deze wet krijgt de commissaris een nieuwe wettelijke taak als voorzitter van de Provinciale Regietafel Migratie waar de opgaven op het gebied van opvang en huisvesting statushouders gecoördineerd moeten worden.

In Drenthe zijn in de afgelopen twee jaar extra tijdelijke asiellooties geopend en zijn er diverse initiatieven ontstaan om bestaande kantooruimten of woningen te transformeren in (flex)tijdelijke woonplekken. Of om op beschikbare locaties tijdelijke huisvesting te organiseren voor mensen die snel een tijdelijk onderkomen nodig hadden. De verwachting is dat in 2023 de eerste flexprojecten worden opgeleverd. Als provincie ondersteunen wij de gemeenten hierbij

naar behoefte via het Impulsteam Wonen. Er zijn begin 2023 zes gemeenten waar een projectleider actief is. De regionale opgave voor de taakstelling huisvesting statushouders in 2022 is gehaald. Er zijn echter een paar achterblijvende gemeenten; deze worden hier conform de IBT-procedure bestuurlijk op aangesproken. De nieuwe opgave voor 2023 is nagenoeg verdubbeld en wordt voor alle gemeenten een flinke uitdaging. Samen met de VRD en VDG is de gehele asielopgave voor 2023 (inclusief opvang ontheemden Oekraïne en (crisis)noodopvang) integraal in beeld gebracht. Verder zijn we zoals gezegd in afwachting van de vaststelling van de nieuwe Asielwet (spreidingswet), die ook nieuwe taken voor de provincie op het gebied van toezicht met zich meebrengt.

Ondermijning en weerbaar bestuur

Samenwerken in RIEC verband

De aanpak van ondermijning en georganiseerde criminaliteit vraagt een integrale aanpak van zowel overheden als publieke partners. Het RIEC Noord faciliteert en ondersteunt de multidisciplinaire samenwerking en heeft extra gelden ontvangen om de (gezamenlijke) aanpak van ondermijning te stimuleren.

De campagne 'Niet onder mijn neus' wordt als belangrijk instrument gebruikt om de samenleving bewust te maken van de signalen en gevaren van ondermijning. De provincie participeert in en stimuleert deze aanpak samen met het RIEC en de Drentse gemeenten. Concreet betekent dit dat gebruik gemaakt wordt van 'ondermijningscontainers'. Deze worden in wijken, bij scholen, bij gemeentehuizen, bij evenementen en bij winkels ingezet om met inwoners, ondernemers, scholieren, raadsleden, gemeentelijk personeel etc. in gesprek te gaan over dit onderwerp, zodat men signalen van drugscriminaliteit leert herkennen en weet te adresseren. Met communicatie (flyer huis-aan-huis, gemeentepagina, sociale media) wordt de aanwezigheid van de container en de boodschap aanvullend gestimuleerd. Deze campagne krijgt een vervolg in 2023.

Weerbare overheid

Samen met de Drentse gemeenten, het RIEC en de provincie wordt onderzocht hoe we op dit thema meer kunnen samenwerken. Het aanscherpen van de verbinding op dit onderwerp:

- zal naar verwachting een stimulans geven aan de Drentse overheden om de eigen weerbaarheid te stimuleren;
- kan door de nauwe samenwerking zorgen voor een efficiëntere totaalaanpak per instantie en;
- biedt een kans om van elkaar te leren en elkaar scherp te houden.

Hierover heeft op 23 februari een gezamenlijke bijeenkomst plaatsgevonden. In de eerste helft van 2023 worden de resultaten verwacht.

Weerbaarheidsscan

Vanuit de doelstelling om een integere en betrouwbare overheid te zijn is er binnen de provinciale organisatie gestart met het uitvoeren van een weerbaarheidsscan. Met deze scan is inzichtelijk gemaakt welke mogelijke kwetsbaarheden de organisatie kent voor ondermijning en waar ondermijning mogelijk onbewust wordt gefaciliteerd. De aanbevelingen zullen worden opgepakt. De scan is uitgevoerd onder de medewerkers, bestuurders en Statenleden van de provincie. 'Ondermijning/weerbaarheid' wordt opgenomen in het (inwerk)programma voor de (nieuwe) statenleden.

<p><i>Stimuleren dialoog bollenteelt in Westerveld</i></p> <p>Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen bij de teelt van bloembollen levert grote zorgen op bij omwonenden van deze velden en bij natuurorganisaties. De CvdK is gevraagd om te kijken of er een basis is om (weer) gezamenlijk in gesprek te gaan, om de zorgen die er zijn met elkaar te bespreken en te zorgen voor (hernieuwd) vertrouwen in elkaar. Om dat vertrouwen op te bouwen, zijn er gezamenlijke tafels georganiseerd waaraan de gesprekspartners met elkaar hebben gesproken over deze zorgen en mogelijke voorstellen die kunnen helpen om deze zorgen te beperken. Op 24 januari 2023 heeft er een afsluitende bijeenkomst plaatsgevonden, waarin de voorstellen met vertegenwoordigers van de overheden zijn besproken. In het najaar 2023 vindt er wederom een plenaire bijeenkomst plaats, waarin de overheden terugkoppelen of en hoe ze opvolging hebben gegeven aan de voorstellen.</p> <p><i>Nota Verbonden Partijen</i></p> <p>In 2023 wordt de Nota Verbonden Partijen uit 2012 geactualiseerd. Deze nota biedt kaders voor het aangaan en deelnemen van/aan verbonden partijen. Het geeft ook inzicht in onze verbonden partijen en lichtere vormen van samenwerkingsverbanden binnen de provincie Drenthe.</p> <p><i>Doelmatig- en doeltreffendheidsonderzoek</i></p> <p>GS zijn verplicht om periodiek onderzoek te verrichten naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door hen gevoerde bestuur (217a Provinciewet). PS worden in de Jaarstukken geïnformeerd over de uitgevoerde onderzoeken.</p> <p>Iedere twee jaar stelt de directie, in opdracht van GS, een onderzoeksplan op. Het gemandateerd opdrachtgeverschap voor de onderzoeken ligt bij de concerncontroller. De onderzoeken worden uitgevoerd door auditors van de provinciale Onderzoekspool. In de loop van 2023 wordt het nieuwe Onderzoeksplan 2023-2024 opgesteld.</p>	
3. Welke andere relevante ontwikkelingen zijn er nog meer?	
Opgave	Ontwikkeling
PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld	Voorstellen voor gebruik van gewasbeschermingsmiddelen worden in het eerste kwartaal van 2023 besproken met de betrokken overheden; of en zo ja, wie zich aan welk voorstel wil committeren.
Goed openbaar bestuur in Drenthe	De uitwerking van de actieagenda Sterk Bestuur van de minister van BZK zal een rol spelen in het kader van onze verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het openbaar bestuur op lokaal niveau.
Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur	Volgens het informatieprotocol Verbonden Partijen dient aan het begin van een Statenperiode op initiatief van PS een evaluatie te worden uitgevoerd over de informatievoorziening aan PS en welke verbonden partijen tot de belangrijkste behoren.

	Verbinding met de Drentse samenleving	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
4.	Waar kan ik meer vinden?	
	<ul style="list-style-type: none"> - Onderzoeksprogramma Provinciale Staten 2021-2022 - Regeling Grote Projecten - Interbestuurlijk toezicht - Protocol Verbonden partijen - Gemeenschappelijk financieel toezichtkader GTK2020 Gemeenschappelijke regelingen - Gemeenschappelijk financieel toezichtkader GTK 2020 Gemeenten - Nota Verbonden partijen 	

	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
1.	<p>Waar staan we voor? (uit de Begroting 2023)</p> <p>We moeten aan de slag met ingrijpende en verstrekkende opgaven, die Drenthe blijvend zullen veranderen. De gevolgen van klimaatverandering, de transitie van de landbouw, de transitie naar een duurzame energievoorziening, voldoende woningen en werklocaties en een goede bereikbaarheid vragen allen om ruimte. We willen deze ruimteclaims invullen mét ruimtelijk kwaliteit. Het Drentse landschap zal veranderen. Onze inzet daarbij is dat het landschap blijvend gewaardeerd wordt door onze inwoners en toeristen.</p> <p>Onder ruimtelijke kwaliteit verstaan we ook het verbeteren van de bodem-, water- en natuurkwaliteit en het herstellen van biodiversiteit. Al deze opgaven willen we verbinden aan het behoud van sociale cohesie, een goede gezondheid en een sterke regionale economie. Kortom, we staan – met name in het landelijk gebied – aan de vooravond van grote veranderingen.</p> <p><i>Regie op de ruimte: op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie</i></p> <p>Het Rijk herneemt regie op de ruimtelijke inrichting van ons land en is voornemens daarover afspraken met ons te maken. Daarvoor wordt de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) aangescherpt en uitgewerkt in 24 Nationale programma's, waaronder het Nationaal Programma Landelijk Gebied. In zogenoemde NOVEX-gebieden wil het Rijk samen met de regio samenwerken aan een integraal toekomstperspectief, een ruimtelijke programmering en een investeringsagenda. Zowel de regio Groningen-Assen als de regio Zwolle worden aangewezen als NOVEX-gebied.</p> <p>Wij zetten onze twee ruimtelijke instrumenten, de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening, in om sturing te geven aan de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe. In 2023 starten we met het proces om te komen tot een nieuwe langetermijnvisie op de Drenthe, die zowel invulling geeft aan de nationale doelen als aan onze eigen provinciale opgaven. Daarin zal ook de wijze waarop de provincie sturing geeft en regie neemt op de Drentse ruimte een centraal vraagstuk zijn.</p> <p><i>Nationaal Programma Landelijk Gebied</i></p> <p>Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is een beleidsprogramma onder de Nationale Omgevingsvisie. In het NPLG zijn de EU-verplichtingen leidend: Vogel- en Habitatrictlijn, Kaderrichtlijn Water (KRW) en (onder meer) de Europese Klimaatwet voor broeikasgassen. In het coalitieakkoord is het hoofddoel van het NPLG vastgelegd, het toekomstbestendig ontwikkelen van het landelijk gebied. Naast reeds beschikbare budgetten komt er een transitiefonds landelijk gebied en natuur met daarin € 25 miljard euro om tot en met 2035 financieel bij te dragen aan de genoemde internationale verplichtingen. De middelen zijn specifiek bedoeld om invulling te geven aan de nationaal wettelijk verplichte doelstellingen op het gebied van stikstof, klimaat en water.</p> <p>Het NPLG legt structurerende, richtinggevende keuzes en (regionale) doelen vast, als basis voor integrale provinciale programma's landelijk gebied – korthedshalve 'brede gebiedsprogramma's' genoemd. Het Rijk geeft deze taakstellend mee aan de regionale overheden, onder regie van de provincies. In het NPLG worden door het Rijk keuzes en doelen meegegeven, zoals richtinggevende emissiereductiedoelen voor stikstof, voor de Kaderrichtlijn Water, klimaatdoelen en eerste beelden voor water en bodem als basis.</p>

Volgend uit het landelijke Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering (PSN) moeten de stikstofdoelen en natuurdoelen per 1 juli 2023 onontkoombaar in een programma uitgewerkt zijn. De doelen worden in de periode daaraan voorafgaand (2022 tot voorjaar 2023) door het Rijk gecommuniceerd aan de provincies. Vanuit de NPLG-ambitie wordt dit opgenomen in het brede gebiedsprogramma per provincie. Dit gebeurt samen met de andere uitgewerkte doelen voor natuur, water en klimaat, en de wisselwerking met de verduurzaming van en perspectief voor de landbouw en de sociaaleconomische ontwikkelingen in het landelijk gebied. We zijn hiervoor de gebiedsprocessen gestart. Samen met betrokken partijen in de gebieden werken we aan het realiseren van de doelen uit het NPLG.

Het NPLG geven wij vorm en inhoud binnen onze programma's Stikstof, Toekomstgerichte Landbouw en Natuurlijk Platteland, die onderling nauw samenwerken en op elkaar zijn afgestemd. Zodra het gebiedsprogramma Drenthe is vastgesteld zal de doelrealisatie van de verduurzaming van en perspectief voor de landbouw plaatsvinden binnen Programma Toekomstgerichte Landbouw. De doelen voor natuur, water en klimaat realiseren we binnen de gebiedsaanpak van het Programma Natuurlijk Platteland.

Toekomstgerichte Landbouw

De transitie van de landbouw- die wordt ingegeven door de opgaven voor stikstof, water, biodiversiteit en klimaat -vraagt veel van de boeren in de Drenthe.

Het Europese landbouwbudget voor de periode na 2020 bevat ook voor Drentse boeren een belangrijke bijdrage in de vorm van directe en indirecte inkomenssteun. Dit budget staat onder druk. Er zijn veranderingen op til omtrent het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de Europese Unie, vooral wat betreft de directe inkomenssteun. In 2023 start de nieuwe programmaperiode (GLB-Nationaal Strategisch Plan). Dit jaar zal vooral in het teken staan van het inregelen en organiseren van de nieuwe programmaperiode. De eerste provinciale openstellingen zullen vanaf het derde kwartaal van 2023 plaats vinden.

Wij willen onze boeren faciliteren bij de voorbereiding op deze ontwikkelingen op een wijze die zowel het bedrijfseconomische rendement als de kwaliteit van natuur en landschap ten goede komt. Anders gezegd, we zoeken naar een goede balans tussen economie en ecologie. Het programma Toekomstgerichte Landbouw speelt hierop in en wil perspectief blijven bieden voor de boeren in Drenthe die toekomstgericht willen ondernemen. Met het programma Toekomstgerichte landbouw willen wij de vier landbouwpijlers met elkaar verbinden: melkveehouderij, tuinbouw, agribusiness en akkerbouw. Belangrijke pijler binnen het programma is de Ontwikkelagenda Melkveehouderij, waarmee melkveehouders worden beloond voor prestaties om de bedrijfsvoering te verduurzamen. In het vervolg hierop, Boer Burger Natuur Drenthe, vindt verdieping plaats op de onderdelen biodiversiteit en landschap, en verbreding naar de sector akkerbouw. Hierbij zal ook veel aandacht zijn voor de onderlinge samenwerking tussen melkveehouderij en akkerbouw.

Wij werken op noordelijke schaal samen in de gezamenlijke AgroAgenda van Noord-Nederland. Binnen de AgroAgenda zijn ook diverse andere (keten)partijen en onderzoeksinstellingen actief. Met de provincie Groningen wordt gezamenlijk opgetrokken bij de Innovatie Veenkoloniën. Samen met de provincies Groningen en Fryslân werken wij aan de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw Noord Nederland. Vanuit de Regiodeal zijn we in twee gebieden actief: Het Drents Plateau, en samen met Groningen in de Veenkoloniën. Met Boer

Burger Natuur Drenthe werken we met de landbouw- en natuurorganisaties samen aan de verduurzaming van de landbouw in Drenthe.

Programma Natuurlijk Platteland

In Drenthe hebben we de afgelopen jaren al verschillende natuurherstelprojecten gerealiseerd. Deze hebben stuk voor stuk bijgedragen aan een robuust natuursysteem waar de hydrologie op orde is. Landelijk en provinciaal onderzoek geven aan dat de biodiversiteit binnen het NNN zich lokaal lijkt te herstellen. Toch is nog lang niet bij alle soorten sprake van een gunstige staat van instandhouding. Buiten het NNN - in het landelijk gebied - zet achteruitgang onverminderd door.

De grote opgaven rond stikstof, klimaat en landbouw waar Drenthe - net als de rest van Nederland - voor staat, zullen in de aankomende jaren steeds meer verweven raken met de opgaven voor natuur en water. Die onlosmakelijke verbondenheid tussen beleidsterreinen komt samen in het programma Natuurlijk Platteland. Wat ons samen met onze partners in het landelijk gebied te doen staat, is helder: meer doen in een hoger tempo. We gaan de komende jaren verder met waar we al mee bezig waren, namelijk uitvoering van de afspraken die we met het Rijk hebben gemaakt in het Natuurpact (2013). De taak tot afronding in 2027 van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is daarin verbonden met nationale en internationale verplichtingen vanuit Natura 2000, de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water (KRW). Met het programma Natuurlijk Platteland geven we daarnaast uitwerking aan de ambities in de, eveneens in 2022 geactualiseerde, Natuurvisie Gastvrije Natuur 2040.

Het uitvoeringsprogramma Natuur Drenthe 2021-2023 is onderdeel van het programma Natuurlijk Platteland. Dit houdt in dat we bovenop onze opgave tot afronding van het NNN gaan investeren in structurele kwaliteitsverbetering van vooral stikstofgevoelige natuur in de provincie. Onze focus ligt op systeemherstel van zowel water als natuur. Zo zijn we de eerste drie jaar bezig met het verder verbeteren van de waterhuishouding van natuurgebieden. Vanuit onze gebiedsgerichte samenwerking blijven we inzetten op sterke verbindingen tussen opgaven voor natuur, landbouw, klimaat en water. We versterken de biodiversiteit zowel in natuurgebieden als daarbuiten in het landelijk gebied.

Een andere opgave van het programma Natuurlijk Platteland is Soortenrijk Drenthe. Hiermee richten we ons op realisatie van een Basiskwaliteit Natuur in Drenthe en geven we een extra impuls aan het ecologisch functioneren van het NNN. De focus bij Soortenrijk Drenthe ligt de komende jaren op gebieden rond het NNN, in het bijzonder rond Natura 2000. De Drentse uitwerking van de landelijke bossenstrategie, de Drentse bomen- en bossenstrategie, levert ook een bijdrage aan het versterken van de biodiversiteit. Daarnaast draagt het bij aan het uitvoeren van het Klimaatakkoord doordat bossen CO2 vastleggen.

De afgelopen paar jaar hebben we bij Prolander meer menskracht in de uitvoering ingezet. Dat zullen we de komende jaren, ook in het licht van het NPLG, blijven doen om meer te kunnen doen in een hoger tempo.

Daarnaast zetten we in op Nationale Parken Nieuwe Stijl. In zowel Zuidwest-Drenthe als Drentsche Aa investeren we in landschappelijke kwaliteitsverbetering met als doel een aantrekkelijker woon-, werk- en leefklimaat voor inwoners, toeristen en recreanten te realiseren.

De ambitie van het programma Natuurlijk Platteland is ongewijzigd. Samen met onze partners in de acht deelgebieden werken we aan klimaatbestendige, robuuste water- en natuursystemen in Drenthe. Een gezonde bodem, zuiver water en schone lucht zijn van levensbelang voor plant, dier en mens. Natuur en landschap dragen bij aan onze gezondheid, ons geluk en ons woongenot en vormen een fundament voor de Drentse economie. We gaan voor natuur die tegen een stootje kan, nu en in de toekomst. Beschermen, beleven en benutten zijn daar in balans. Zie ook www.provincie.drenthe.nl/natuurlijkplatteland.

Wonen

Samen zijn gemeenten en provincie in de Drentse Woonagenda overeengekomen om tot 2030 tenminste 13.000 extra woningen te gaan realiseren, zowel via nieuwbouw als via herstructurering. De Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening gaat via de Nationale Woon en Bouw Agenda meer regie voeren op de woningbouw en vraagt Drenthe een "fair share" te nemen om landelijk te komen tot 900.000 woningen in dezelfde periode, waarvan tenminste 30% betaalbaar.

De afgelopen jaren neemt het aantal verleende vergunningen en gebouwde woningen in veel gemeenten af. Zowel de overheid als marktpartijen worden geconfronteerd met tekorten op de arbeidsmarkt en daarmee ook een tekort aan specifieke kennis. In gezamenlijkheid met corporaties en gemeenten ondersteunen wij bij de actualisatie van gemeentelijke woonvisies, om te komen tot een eenduidige regionale woonprogrammering in Noord, Zuidoost en Zuidwest Drenthe.

Ons Impulsteam Wonen heeft een belangrijke rol in het ondersteunen van gemeentelijke woonprojecten, waarbij wordt gewerkt aan gebiedsontwikkeling, lobby/fondsenwerving, locaties voor de (soms tijdelijke) huisvesting van aandachtsgroepen en de ondersteuning van wooninitiatieven van particulieren. Ter ondersteuning hiervan bieden wij diverse subsidie- en financieringsregelingen met als doel sneller tot realisatie te komen. De inzet hiervoor wordt met deze begroting meerjarig gewaarborgd zodat we gemeenten kunnen blijven ondersteunen en we cofinanciering kunnen leveren voor projecten waar een onrendabele top is. Deze middelen zijn nodig om in aanmerking te kunnen komen voor rijksfinanciering.

Nadere afstemming over segmenten, doelgroepen en tempo vindt ook regionaal plaats, waarbij de samenhang met werklocaties, mobiliteit en de groene omgeving geborgd wordt via de Verstedelijkingsstrategie en samenwerkingsafspraken in de Regio Groningen Assen en de Regio Zwolle. In Zuidoost Drenthe werken de gemeenten samen in het kader van de Regiodeal Zuidoost Drenthe, met als focus verduurzaming van goedkope(re) koopwoningen.

De Woonagenda is sterk gericht op uitvoering en versnelling van de woningbouw in Drenthe. Per woonplan is daarom aandacht nodig voor de impact op het milieu, zoals door gasloos bouwen en maatregelen tegen stikstofuitstoot en voor klimaatadaptatie en circulair bouwen. Samen met het Rijk en gemeenten werken wij aan maatregelen om fysieke en financiële belemmeringen voor woningbouw waar mogelijk weg te nemen.

Energietransitie

De energietransitie wordt steeds meer zichtbaar in ons landschap. De hoeveelheid en de locaties voor de productie van duurzame energie, zijn vastgelegd in de Regionale Energie Strategie Drenthe 1.0 (RES Drenthe). Daarnaast zijn er andere aspecten van de energietransitie die om ruimte vragen. Denk hierbij aan de verduurzaming van de industrie en glastuinbouw, ruimte voor waterstof-elektrolyzers, energieopslag, productie van groen gas, etc.

Ook de benodigde infrastructuur en de locaties waar opgewekte energie gebruikt wordt raken steeds meer met elkaar verweven. Dit raakt niet alleen het landschap en de zichtbare ruimte, ook onder de grond wordt de ruimtelijke inpassing steeds complexer. Energie wordt daarmee steeds meer een ordenend principe voor de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe.

Milieubeleid, bodem en ondergrond

Ons milieubeleid vindt zijn grondslag in Europese en nationale wetgeving. Als bevoegd gezag voor vergunningverlening en handhaving voor zowel omgevingsvergunningen als bodemsaneringen voeren we de taken op ten minste het wettelijk niveau uit. De uitvoering van deze taken is belegd bij de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en voor de BRZO (Besluit Risico's en Zware Ongevallen) en RIE4-bedrijven (complexe chemiebedrijven die werken met milieuverontreinigende stoffen) bij de Omgevingsdienst Groningen. In 2021 constateerde de RUDD een tekort aan kwaliteit van het toezicht op de provinciale bedrijven en stelde een plan van aanpak op om dit te herstellen. Dit loopt door t/m 2023, wij monitoren dit en sturen bij waar dat nodig is. In het kader van de Omgevingswet, die januari 2023 wordt ingevoerd, stemmen wij onze taakuitvoering af met de Drentse gemeentes. Daarbij bereiden wij ons voor op de overdracht van (een deel van) onze bodemtaken aan de Drentse gemeenten. Dit is ook verwoord in onze nieuwe Strategie Bodem en Ondergrond, die we in 2022 verder concretiseren.

Zorgvuldig omgaan met water

De verandering van het klimaat raakt de provincie in de volle breedte. In de Nota Klimaatadaptatie hebben we dit voor alle provinciale beleidsterreinen in kaart gebracht. In 2023 gaan we verder aan de slag met deze opgave, met name gericht op verdere bewustwording en kennisontwikkeling, zowel binnen onze eigen opgaven als met onze partners en bij inwoners. Inmiddels werken we met waterschappen, terreinbeheerders en de landbouw toe naar een klimaatbestendig watersysteem. Dit vooral door het zoeken van een balans tussen een overschot aan winterneerslag en een tekort in de zomer en vullen de grondwatervoorraad zoveel mogelijk aan. Wij faciliteren hiervoor de uitvoering van de zoetwaterprogramma's voor Oost-Nederland en het IJsselmeergebied/Noord-Nederland. Ons grondwater is ook van groot belang voor de drinkwatervoorziening. Het is de taak van de provincie om voldoende bronnen beschikbaar te stellen en gelet op een mogelijke groei van de vraag naar drinkwater zorgen wij voor aanvullende strategische voorraden.

In 2023 gaan we verder met het uitwerken van de vraag wat de sturende rol van water betekent voor de ruimtelijke ordening en het grondgebruik in Drenthe.

Naast het belang van een klimaatbestendig watersysteem houden wij ook rekening met onze grond- en oppervlaktewaterkwaliteit. In het Regionaal Waterprogramma hebben wij de doelen voor de volgende Kaderrichtlijn Water periode 2022-2027 vastgelegd. De provincie staat hier aan de lat voor de bescherming van onze grondwaterkwaliteit en in het bijzonder de grondwaterwinningen voor de drinkwatervoorziening. Op basis van het nieuwe uitvoeringsprogramma grondwaterbescherming intensiveren wij onze aanpak van de bescherming van de drinkwaterwinningen. Daarnaast faciliteren wij de uitvoering van maatregelen met het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer.

Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie Drenthe

De transitie van het landelijk gebied (NPLG), klimaatverandering, energietransitie, de woonopgave en ruimte voor werken en mobiliteit vragen om een nieuwe lange termijnvisie op de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe. In 2023 starten we met het proces om te komen tot een nieuwe visie die invulling geeft aan de nationale doelen die het Rijk aan ons opdraagt én die gedragen wordt door zoveel mogelijk partijen.

2. **Waar staan we nu?**

Nationaal Programma Landelijk Gebied

Op 10 juni 2022 presenteerde het kabinet de Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Hoofdambitie is het toekomstbestendig ontwikkelen van het landelijk gebied. Kerndoelen zijn verbetering van de kwaliteit van de natuur, een robuuster en gezonder watersysteem en een klimaatneutraal landelijk gebied. Zie de afbeelding hierna voor een uitwerking van de deze opgaven. De urgentie is hoog. Met de huidige, overwegend sectorale aanpak van opgaven worden doelen waar Nederland zich binnen Europa en internationaal toe heeft verplicht - in het bijzonder de instandhoudingsdoelen van de Vogel- en Habitatrichtlijn - niet gehaald.

Natuur	Water	Klimaat (broeikasgassen)
30% natuurherstel Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) (2030) <i>Richtinggevende</i> landelijke areaal- en kwaliteitsopgave natuur tbv 30% VHR en de gunstige staat van instandhouding (gSvl)	Concentraties nutriënten (P en N) in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)	Emissiereductieopgaven broeikasgassen veenweiden voor 6 provincies (2030), als onderdeel van de nationale opgave Broeikasgassen landgebruik optellend tot 1 Mton CO ₂ eq (2030)
Per provincie een (richtinggevende) ruimtelijke vertaling van benodigde stikstofreductie. Deze inzet is onderdeel van de totaal benodigde stikstofreductie die nodig is voor de landelijke doelen: <ul style="list-style-type: none"> • 2025: 50% areaal met stikstof gevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde • 2030: 74% areaal met stikstof gevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde 	Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)	Landelijke emissiereductieopgave broeikasgassen voor de veehouderij en akkerbouw (mestaanwending in de akkerbouw) van 5 Mton CO ₂ eq (in 2030). Nog te verdelen per provincie, op basis van een nog nader te bepalen verdeelsleutel. Om te voldoen aan de Global Methane Pledge dient met het NPLG in de veehouderij en akkerbouw een methaanemissiereductie van minimaal 3,82 Mton CO ₂ eq. te zijn gerealiseerd in 2030.
Areaal opgave per provincie voor nieuw bos (2030), optellend tot 37.400 ha	Grondwaterlichamen voldoen aan de norm voor een goede kwantitatieve toestand (2027)	Landelijke koolstofvastlegging in bomen/bos/natuur van 0,4 – 0,8 Mton CO ₂ eq en in landbouwbodems van 0,5 Mton CO ₂ eq (2030) (Bomen/ bos/natuur gerealiseerd via bossenstrategie).
Resterende opgave areaal per provincie voor Natuur netwerk Nederland (NNN), optellend tot 40.571 ha (2027)	Beleid, inrichting en beheer aangepast aan het veranderende klimaat. Schade en ontwrichting door weersextremen zoveel mogelijk beperken (2050)	
Hydrologische condities N2000-gebieden op orde (2027)		
10% groenblauwe dooradering (2050), waarvan de helft van de opgave in 2030 gerealiseerd is		

Blauw bekend en vastgesteld
Oranje indicatief bekend gemaakt via de startnotitie NPLG
Geel Nationaal doel geactualiseerd of nieuw (indicatief) bekend gemaakt via Kamerbrief NPLG november 2022). De verdeling van deze opgaven naar provincies volgt begin 2023.

Het NPLG reikt (1) (regionale) doelen en (2) structurerende keuzes aan: het 'wat' en het 'hoe' van de gebiedsgerichte uitwerkingen door de provincies.

Eén regionaal doel vanuit het NPLG is dat de stikstofemissies vanuit Drenthe met 43% c.q. 2.450 ton NH₃ moeten zijn gedaald in 2035. In de loop van dit jaar volgt de precieze toedeling op provinciaal niveau van de doelen voor:

- klimaat (te realiseren reducties aan CO₂ equivalenten in de landbouw en landgebruik),
- natuur (bijdrage aan realiseren VHR doelbereik in 2035)
- en water (grotendeels bekend)

Bij structurerende keuzes gaat het om randvoorwaarden voor locatie- en inrichtingskeuzes, anticiperend op klimaatverandering. De eind vorig jaar (25 november 2022) door het Rijk verzonden beleidsbrief m.b.t. "water en bodem sturend" is in dit kader van groot belang.

Impact NPLG

De aandacht binnen het NPLG lijkt in de landelijke media nog altijd vooral uit te gaan naar het stikstofdossier. Dit beeld heeft bijstelling, niet zozeer omdat het oplossen van het stikstofdossier geen impact heeft, maar vooral omdat de impact van andere doelen van het NPLG hierdoor onderbelicht dreigen te raken. Een aantal – zeker niet uitputtende – voorbeelden:

- Voor het thema *Water* speelt de vraag hoe om te gaan met de doelen in de beekdalen en de zones er omheen. Het beeld is verder dat in een groot gebied het waterpeil omhoog moet en er in ieder geval maatregelen nodig zijn in de vier grote grondwaterbeschermingsgebieden waar niet wordt voldaan aan de vereiste (grond)waterkwaliteit. Daarnaast zijn vermesting (nutriëntenoverschot in de landbouw) en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen aandachtspunten, die om maatregelen vragen. Dergelijke maatregelen hebben potentieel een groot effect op de wijze waarop landbouw kan worden beoefend op die plekken.
- Voor het thema *Natuur* is de vereiste dat het "VHR doelbereik" omhoog moet met 30% in 2030. Het beeld is dat hiervoor veel extra natuurvriendelijk ingericht areaal (landschapsgrond) nodig is. Op dit natuurvriendelijk ingericht areaal zal natuurvriendelijker en daarmee veelal extensiever geboerd worden dan voorheen en vindt landschapsherstel plaats. Het kan ook om hydrologische maatregelen gaan. Dergelijke maatregelen zijn potentieel van groot belang voor de mogelijkheden om, alsmede de wijze waarop, landbouw kan worden bedreven.
- Voor het thema *Klimaat* betekenen de reductiedoelen voor CO₂-equivalenten (met name methaan) een forse inspanning. Qua landgebruik wordt ons gevraagd maatregelen te nemen die bevorderen dat het nog resterende veen in de bodem aanwezig blijft en bodemdaling wordt tegengegaan. Dit kan gevolgen hebben voor het waterpeil, dat hiervoor mogelijk omhoog moet. De klimaatmaatregelen zullen dus gevolgen hebben voor de wijze waarop landbouw kan worden bedreven.

Qua stikstof, het vierde thema binnen het NPLG, heeft Drenthe inmiddels een 'tonnetjesaanpak' uitgewerkt. Dit houdt in dat via voer- en managementmaatregelen een deel van de problematiek kan worden opgelost. Vervolgens zijn er maatregelen in de sfeer van extensivering en vrijwillige aankoop. De resterende stikstofreductie moet meeliften in maatregelen die gebiedsgericht voor andere thema's (water, natuur, klimaat) moeten worden genomen.

Opdracht aan de provincies is nu om het NPLG uit te werken naar een Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG). Uiterlijk 1 juli 2023 moet de eerste versie van dat programma bij de minister voor Natuur en Stikstof worden ingediend. Voor deze versie van 1 juli 2023 moet het accent volgens pagina 56 van het Ontwikkeldocument NPLG “liggen op het analyseren van de opgaven en het maken van hoofdkeuzes per deelgebied: ontwikkelrichting landbouw, natuur, water en klimaat. Vanuit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering is daarnaast in elk geval een set van concrete maatregelen nodig voor natuur en stikstof, die moeten passen binnen de hoofdkeuzes.” Ook de wisselwerking met de verduurzaming van de landbouw en de sociaaleconomische ontwikkelingen (“leefbaarheidstoets”) maakt er onderdeel van uit. Het betreft al met al dus nog een zogenaamde ‘1.0-versie’, een ontwerp dat volgens afspraken tussen provincies en Rijk niet bestuurlijk vastgesteld hoeft te zijn. In Drenthe gaat het document via GS naar de minister. PS worden geïnformeerd.

Dit ontwerp wordt getoetst door de Ecologische autoriteit en moet met aanpassingen eind 2023 leiden tot een definitieve eerste versie van het Gebiedsprogramma. Het completeren en verfijnen van het PPLG is voorzien als een cyclisch proces.

Aan de hand van de provinciale Gebiedsprogramma’s worden de investeringsvolumes vanuit het Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur vastgesteld. Samenwerking tussen het Rijk, decentrale overheden, maatschappelijke partners en ondernemers is cruciaal, net als betrokkenheid van grondeigenaren en grondgebruikers.

Leefbaarheid/sociaaleconomische gevolgen

Omdat de impact van het NPLG en het daarop gebaseerde Provinciaal Programma Landelijk Gebied naar verwachting fors is, is leefbaarheid/de sociaaleconomische impact voor onze provincie een belangrijk aandachtspunt. De gevolgen van alle maatregelen voor de leefbaarheid van het platteland worden in beeld gebracht. Deze gevolgen worden volwaardig meegewogen bij vaststelling van het PPLG. Dat betekent dat leefbaarheid een reden kan zijn om maatregelen aan te passen. Daarnaast willen we de mogelijkheden verkennen om leefbaarheidseffecten te verzachten. Wellicht biedt het programma LEADER hiervoor bijvoorbeeld aanknopingspunten. Ook kan gekeken worden naar flankerend beleid vanuit bijvoorbeeld ruimtelijke ordening (‘rood voor groen’ en ‘rood voor rood’-regels, etc.).

Landbouw - GLB

Op 3 oktober is het GLB-NSP ingediend bij de Europese Commissie. Vooruitlopend op de behandeling van het GLB-NSP in GS en PS in 2023, is op 22 november het GS-stuk openstelling ANLb in GS voor uitvoering in 2023 behandeld. De provincie Drenthe zal betrokken zijn bij twee onderdelen in de tweede pijler van het GLB-NSP: de grondgebonden maatregel van het Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb) en een aantal niet-grondgebonden maatregelen voor innovatie en samenwerking, productieve en niet-productieve investeringen en Leader. Om aanspraak te kunnen maken op het voor Nederland beschikbare geld vanuit Europa, zal de provincie (samen met gemeenten en waterschappen) cofinanciering beschikbaar moeten stellen.

Voor Drenthe is voor de periode 2023-2027 ongeveer 57 miljoen euro beschikbaar, mits wij daar cofinanciering tegenaan zetten. De verhouding EU financiering/provinciale cofinanciering is 43%-57%. Voor LEADER is de verhouding 50%-50%. De verdeling van het budget voor ANLb kent een andere verdeelsleutel. Voor Drenthe zijn de volgende middelen globaal beschikbaar voor de periode 2023-2027 (inclusief cofinanciering, verhouding 65-35).

Toekomstgerichte Landbouw

Landelijk wordt gewerkt aan een Landbouwakkoord en via verschillende tafels levert Drenthe daar input voor, onder andere de AgroAgenda Noord-Nederland. De horizon van het Landbouwakkoord ligt zeker in 2040, zodat het gaat om een langjarig perspectief dat bruikbaar is als basis voor de uit te werken transitiepaden. Een succesvol Landbouwakkoord kan een essentiële bijdrage aan herstel van draagvlak vanuit de sector voor de opgaven in het NPLG leveren.

Van belang is om ook als provincie helder te krijgen wat de transitiepaden zijn die kunnen worden bewandeld. De inzet van deze transitiepaden wordt beïnvloed door het gewicht van de natuur- en wateropgaven in specifieke gebieden, variërend van (1) relatief beperkt tot (2) zwaarder, maar nog altijd met het accent op landbouw tot (3) een grote water- en natuuropgave. In die laatste categorie zullen beperkingen voor de landbouw gelden.

Perspectief voor de landbouw is noodzakelijk om tot een transitie te komen. De invulling van de landbouw kan niet slechts een resultante zijn van in de invulling van de opgaven, maar het borgen van een toekomstgerichte landbouw zal als een gelijkwaardige doelstelling ten opzichte van natuur, stikstof, water en bodem moeten worden meegenomen in het PPLG. Bij het stapelen van doelen in de gebieden zal dan ook het borgen van het perspectief van de landbouw nadrukkelijk moeten worden meegenomen in het vaststellen van de doelen per gebied.

Het is van belang om in kaart te brengen welke economische omvang de landbouw in Drenthe moet hebben om ook een gezond economisch perspectief te kunnen borgen. De ketenpartijen spelen tevens een essentiële rol in de transitieopgave waarbij er ook voor hen een nadrukkelijke rol ligt om de verduurzaming van bedrijven te stimuleren (waarbij aandacht voor economische bijdrage en werkgelegenheid van belang is). Binnen de agroagenda zijn diverse partijen aangesloten, waaronder ketenpartijen, waarbij gezamenlijk gesproken wordt over de transitieopgave.

Als provincie werken we volop aan het meehelpen van boerenbedrijven om zicht te krijgen op mogelijke transitiepaden (doorschakelen, omschakelen of stoppen). In de komende periode wordt dit verder uitgewerkt. De provincie wil daarbij ook een grofmazig beeld ontwikkelen over de kansen voor typen landbouw in bepaalde typen gebieden in de provincie.

Subsidieregeling Toekomstgerichte Landbouw

In 2022 zijn diverse inspirerende projectvoorstellen ingediend voor de subsidieregeling Toekomstgerichte landbouw. Zoals een project gericht op het ontwikkelen van een dataplatform om duurzaamheid op het boerenbedrijf te kunnen monitoren, een project om urine van melkvee op te werken tot een bruikbare meststof en de emissie van stikstof te verminderen en een bijdrage aan het PPS-project agroforestry, waarin de mogelijkheden van agroforestry binnen de melkveehouderij worden onderzocht.

Plattelandsprogramma POP3 en POP3+

Het plattelandsprogramma POP3 is nu in uitvoering. Er lopen op dit moment veel projecten in Drenthe. In 2022 zijn er twee openstellingsperiodes geweest voor LEADER. De projecten die in uitvoering zijn in de twee LEADER gebieden in Drenthe zijn te vinden op:

<https://www.leaderzuidoostdrenthe.nl/> en

<https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/bouwen-wonen/leader-zuidwest/voorbeelden/>.

Landbouwstructuurverbetering

Door grondeigenaren is goed gebruik gemaakt van de middelen voor vrijwillige kavelruil. Deze middelen zijn beschikbaar voor projecten die bijdragen aan een verbetering van de landbouwstructuur. De doelstellingen voor wat betreft het aantal hectares geruilde grond zijn door Prolander gehaald. In 2022 is in totaal 1545 hectare gerealiseerd. Dit is meer dan de geplande 1.100 hectare. In totaal waren 178 partijen betrokken bij de ruilingen.

Ontwikkelagenda Melkveehouderij en Natuur: Duurzame Melkveehouderij Drenthe

Bijna een kwart van de Drentse melkveehouders (232) neemt deel aan Duurzame Melkveehouderij Drenthe. In een kort [filmpje](#) wordt uitgelegd wat het project inhoudt. Zij kunnen een beloning ontvangen voor hun prestaties op 5 doelstellingen (KPI's). Alle deelnemers hadden in 2022 weer de mogelijkheid een beloning aan te vragen op basis van hun prestaties. Door melkveehouders te belonen op basis van 5 doelstellingen worden uitdagingen waar de sector mee te maken heeft integraal aangepakt. Het vakmanschap ligt bij de melkveehouder.

Met dit project sturen we op doelen in plaats van maatregelen. De melkveehouder bepaalt zelf welke maatregelen hij/zij neemt, die passen bij hem/haar en het bedrijf en de omgeving. Het duurzaamheidsplan dat iedere deelnemer heeft ontvangen ondersteunt bij maken van die keuzes. In 2022 worden de deelnemende boeren begeleid door 8 gebiedscontactpersonen: 8 melkveehouders die tevens deelnemer zijn aan het project. Zij zijn aanspreekpunt voor deelnemers in hun gebied. Ze vormen een laagdrempelige vraagbaak en ondersteunen hun collega-melkveehouders bij het verduurzamen van hun bedrijf. De deelnemende boeren kunnen ook gebruik maken van een voucher (uitvoeringsbijdrage), te besteden aan advies, het volgen van een cursus of deelname aan een studiegroep rondom het verduurzamen van hun bedrijf. Duurzame Melkveehouderij Drenthe deelt kennis hoe boeren kunnen verduurzamen via de website www.duurzamelkveehouderijdrenthe.nl. Ook wordt ingezet op kennisdelen tussen boeren. Hiervoor hebben we in 2022 onder andere twee excursies georganiseerd naar twee boeren die voorlopen in het verlagen van stikstof en inzetten op meer eiwit van eigen land.

Duurzame Melkveehouderij Drenthe is een samenwerkingsverband tussen de provincie Drenthe, LTO Noord, Drents Agrarisch Jongeren Kontakt, Natuur en Milieufederatie Drenthe, Het Drentse Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. De gezamenlijke ambitie van de partners is dat er in 2025 in Drenthe zoveel als mogelijk sprake is van gesloten kringlopen van stikstof, fosfaat en organische stof op gebieds- en bedrijfsniveau. De Drentse melkveebedrijven horen in 2025 tot de top in duurzame grondgebonden melkveehouderij en zijn gericht op een duurzame productie. Dat is goed voor een toekomstbestendige Drentse landbouw en voor de Drentse natuur.

Boer Burger Natuur Drenthe/Regiodeal natuurinclusieve landbouw

Vanuit de Regio Deal NIL is verbinding gelegd met Boer Burger Natuur Drenthe. De gekozen aanpak sluit aan bij het gemeenschappelijk doel van deze Regio Deal: het ontwikkelen en testen van instrumenten die natuurinclusief boeren aantrekkelijk en rendabel maken. In 2022 zijn de deelgebieden gestart met de uitvoering op basis van de streefbeelden en actieplannen voor natuurinclusieve landbouw, opgesteld met de deelnemers. Deze plannen schetsen hoe de natuurinclusieve landbouw in 2030 eruit zou moeten zien. Voor wat betreft het zoeken naar nieuwe teelten is het project boekweitteelt gestart.

Een van de instrumenten is een vervolg op het belonen van boeren voor verduurzaming voor melkveehouders, zoals die nu plaatsvindt in de Duurzame Melkveehouderij Drenthe. Nieuw in

de uitwerking van het instrument onder Boer Burger Natuur Drenthe is het toevoegen van doelen voor biodiversiteit en landschap, en dat deze aanpak doorgetrokken wordt naar de akkerbouw. Drenthe is als experimenteel gebied benoemd door LNV in het traject KPI-Kringlooplandbouw.

Boer Burger Natuur Drenthe is een samenwerkingsverband tussen LTO Noord, Drents Agrarisch Jongeren Kontakt, Natuur en Milieufederatie Drenthe, Het Drentse Landschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Agrarische Natuur Drenthe en Landschapsbeheer Drenthe. De provincie Drenthe ondersteunt het samenwerkingsverband.

Agenda en Innovatie Veenkoloniën/Regiodeal natuurinclusieve landbouw

Met de Agenda voor de Veenkoloniën en de Regiodeal Natuurinclusieve landbouw zijn in een gebiedsproces streefbeelden en actieplannen opgesteld voor Natuurinclusieve Landbouw in de Veenkoloniën. Een van de projecten die in 2021 is opgestart, is het gebiedsproces Natuurinclusieve Landbouw in het Achterste Diep Hunze onder begeleiding van Prolander. Tevens is de subsidieregeling Boerenexperimenten opnieuw opengesteld voor boeren in de Veenkoloniën. Met het lopende project Innovatie Biodiversiteit Veenkoloniën wordt gewerkt aan 10 deelprojecten, waaronder het testen van de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw en het ontwerp van de Boerderij van de Toekomst in Valthermond. Vanuit Innovatie Veenkoloniën is gewerkt aan Strategisch Landbouwplan Veenkoloniën 2020-2024. In 2022 worden diverse projecten uitgevoerd met als doel de versterking van biodiversiteit en voor innovatie op het gebied van eiwittransitie met POP3 subsidie.

Duurzame Bollenteelt Drenthe

In 2022 is het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe gestart. Ons college heeft eveneens ingestemd met het beschikbaar stellen van een subsidiebijdrage voor de uitvoering van het programma. Het betreft een gezamenlijk programma van het ministerie van LNV, gemeente Westerveld, Waterschap Drents Overijsselse Delta, branchevereniging KAVB, HLB research en middelendistributeurs. In 2022 is de samenwerkingsovereenkomst tussen betrokken partijen getekend. Het programma beoogt een duurzame bollenteelt die voldoet aan de doelstellingen van het ministerie van LNV, zoals verwoord in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030.

Natuurvisie

Op 9 maart 2022 hebben de Staten de geactualiseerde Natuurvisie; Gastvrije natuur 2040 en het Uitvoeringsplan Flora en Fauna vastgesteld. Hiermee beschikt de provincie over actueel beleid voor het natuurdomein. De uitvoering van dit beleid is deels gevat in het Programma Natuurlijk platteland. Ook het programma Natuur en het NLPG dragen bij in de uitvoering van het geformuleerde beleid.

Programma Natuurlijk Platteland

Op 12 juli 2022 heeft GS het geactualiseerde Programma Natuurlijk Platteland vastgesteld. Wij gaan meer doen in een hoger tempo. De komende jaren gaan wij verder met de uitvoering van de afspraken die we met het Rijk hebben gemaakt in het Natuurpact (2013). De taak tot afronding in 2027 van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is daarin nadrukkelijk verbonden met nationale en internationale verplichtingen vanuit Natura 2000, de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) en de Kaderrichtlijn Water (KRW). Nieuw zijn de aanvullende afspraken die het Rijk en de provincies over het Programma Natuur hebben gemaakt.

In navolging van de landelijke Bossenstrategie hebben de Staten op 28 september 2022 de Drentse Bomen- en Bossenstrategie vastgesteld. Hierin staan de provinciale ambities ten

aanzien van het revitaliseren en het klimaatbestendig maken van bossen, de gewenste ontwikkeling ten aanzien van de functies van het bos, de gewenste bosuitbreiding en de gewenste aanplant van bomen in het Drentse landschap. Ook is in 2022 begonnen met de realisering van deze doelstellingen. Met behulp van de Bosgroep hebben diverse boseigenaren hun klimaatbestendig bos geplant op plaatsen waar het bestaande bos afgestorven is. Een aantal grondeigenaren heeft bos geplant. Bomen zijn geplant in het landschap en op erven. De vereniging Drentse Voedselbossen is opgericht om deze vorm van agroforestry uit te dragen en te begeleiden.

Om meer inzicht te krijgen in de kwaliteit van de Drentse bosbodems is in 2022 een tweejarijg onderzoek gestart. Dit onderzoek geeft ons meer inzicht in de chemische, fysische en biologische eigenschappen en de relatie met de bovengrondse biodiversiteit.

Natuurinclusief Drenthe

Niet alleen binnen de grenzen van de natuurgebieden (het Natuurnetwerk Nederland en N2000) staat de natuur onder druk. Ook in de rest van het landelijke gebied inclusief de dorpen en steden (het Natuurnetwerk Drenthe) gaat het niet goed met de biodiversiteit. Er bestaat een sterke relatie tussen het NNN, N2000 en het Natuurnetwerk Drenthe (NND). Sterker nog, we kunnen de doelen in natuurgebieden alleen halen als ook de landschappelijke inrichting en de daarbij horende biodiversiteit in het landelijk gebied op orde is. Met het programma Natuurinclusief Drenthe (voorheen programma Soortenrijk Drenthe) werken we de komende jaren aan deze opgave. Dit gaan we doen door onder andere het ontwikkelen van een basiskwaliteit natuur, het versterken van de groenblauwe dooradering en de ecologische verbindingzones. Daarnaast geven we uitvoering aan de Agenda Natuurinclusief 1.0. die het Rijk samen met vele partners waaronder medeoverheden, bedrijfsleven en natuurorganisaties heeft opgesteld. Hierbij richten we ons op natuurinclusiviteit in de volgende domeinen: Bouw, Energie, Financiën, Infrastructuur, Landbouw, Onderwijs/ bewustwording, Vrijtijdseconomie en Water.

Voor het realiseren van de doelen uit het programma natuurinclusief zijn we zowel binnen het provinciehuis als ook daarbuiten sterk afhankelijk van de koppeling met andere opgaven en de samenwerking met medeoverheden, agrariërs, bedrijven en de inwoners van Drenthe. Deze laatste, de inwoners van Drenthe, vormen een onmisbare partner omdat ze als vrijwilliger bijdragen aan de monitoring en beheer van de natuur, zowel in het NNN als het NND. Financieel zijn we enerzijds afhankelijk van een goede borging in het NPLG, van eigen middelen en de koppeling en financiering vanuit ander opgaven.

Punt van zorg daarbij is dat de eigen middelen gefinancierd worden uit de Investeringsagenda Boer Burger Biodiversiteit. Dit programma houdt op te bestaan. Willen we het programma Natuurinclusief Drenthe ook na 2024 een volwaardig vervolg geven, dan zal er binnen de begroting gezocht moeten worden naar alternatieve financieringsmogelijkheden.

Bescherming NNN

De bescherming van de Drentse natuurgebieden blijft een belangrijk aandachtspunt. De druk op de ruimte neemt toe en de behoefte om de natuur te benutten en te beleven ook, waardoor de kwaliteit en kwantiteit van de Drentse natuur onder druk staat. Voor de komende jaren blijft het daarom belangrijk de bescherming van het natuurgebieden serieus te nemen.

Milieubeleid, bodem en ondergrond

Ons milieubeleid vindt zijn grondslag in Europese en nationale wetgeving. Als bevoegd gezag voor vergunningverlening en handhaving voor zowel omgevingsvergunningen als bodemsaneringen zijn de taken op ten minste het wettelijk niveau uitgevoerd. De uitvoering van deze taken is belegd bij de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en voor de BRZO en RIE4-bedrijven bij de Omgevingsdienst Groningen.

In 2021 constateerde de RUDD tekort aan kwaliteit van het toezicht op de provinciale bedrijven en stelde een plan van aanpak op om dit te herstellen. Dit loopt door in 2022, wij monitoren dit en sturen bij waar dat nodig is. In het kader van de Omgevingswet, die wordt ingevoerd per 1 januari 2024, stemmen wij onze taakuitvoering af met de Drentse gemeenten.

In samenwerking met de Drentse gemeenten is een spoorboekje opgesteld ter voorbereiding op de overdracht van (een deel van) onze bodemtaken aan de Drentse gemeenten.

Onze nieuwe beleidsvisie voor Bodem en Ondergrond hebben we in 2022 verder geconcretiseerd. Dat proces en het opstellen van uitvoeringsagenda's zal in 2023 worden afgerond.

Eind 2022 zijn met het Rijk, gemeenten en waterschappen nieuwe bodemafspraken gemaakt voor de periode 2023-2030. De afspraken betreffen in hoofdlijn het vervolg van de aanpak van bodemverontreinigingen en de samenwerking om het bodembeleid uit te voeren. Voor de uitvoering van de landelijke afspraken heeft het Rijk € 70 miljoen per jaar beschikbaar gesteld.

Vergunningverlening

Team VTH heeft 175 aanvragen voor een natuurvergunning (waaronder verklaring van geen bedenkingen via de gemeente) in behandeling. Gelet op allerlei juridisch ontwikkelingen op het gebied van gebiedenbescherming (zie statenbrief 20 december 2022) loopt het afhandelen van deze aanvragen zeer moeizaam. Bijna alle aanvragen zijn al over de wettelijke behandeltermijn heen. Het is ook niet de verwachting dat op korte termijn deze werkvoorraad zal inkrimpen. Een groot struikelblok is de jurisprudentie inzake emissiearme stalsystemen. Ongeveer 50% van de aanvrager betreft een emissiearm stalsysteem. Die jurisprudentie maakt het lastig om zonder een passende beoordeling een juridisch houdbare vergunning te verlenen. Het is op dit moment onduidelijk hoe en of een passende beoordeling geschreven kan worden. Wij hebben de aanvragers hiervan in kennis gesteld en aangegeven dat wij bereid zijn om de aanvraag zolang aan te houden.

Asbest

De verwijdering van asbestdaken wordt sinds november 2018 ondersteund via de provinciale Uitvoeringsregeling verwijdering asbestdaken Drenthe. Deze regeling is succesvol en zetten we daarom ook in 2023 voort (voorziene einddatum is 31 december 2028). De online asbestdakenkaart blijft de komende jaren cruciaal om de voortgang van de verwijdering van asbestdaken te monitoren via een dashboard waarin de voortgang van provincie als totaal, maar ook op individueel gemeentelijk niveau inzichtelijk is.

Nieuwe Omgevingswet maakt omgevingsrecht eenvoudiger

De Omgevingswet is een wet die een verregaande vereenvoudiging van het stelsel van wetgeving voor de ontwikkeling en het beheer van de leefomgeving (omgevingsrecht) beoogt, door tientallen wetten en honderden regels te bundelen in één nieuwe wet. De wet betekent een aanzienlijke inhoudelijke reductie van regels op het terrein van water, lucht, bodem, natuur, infrastructuur, gebouwen en cultureel erfgoed. Hierbij moet het voor gebruikers

(burgers, bedrijven) én uitvoerders (bevoegde gezagen) simpeler en effectiever worden. Het is de grootste aanpassing van wetten sinds de Tweede Wereldoorlog. Hiervoor is een digitaal stelsel gedefinieerd (DSO). De implementatie is (zeer) complex voor alle betrokken partijen en is al meerdere keren uitgesteld. Gezien deze complexiteit zijn er veel afhankelijkheden die beperkt beïnvloedbaar zijn vanuit de provincie. De implementatie is vooralsnog gepland op 1 januari 2024.

Op dit moment werken we aan het afronden van de implementatie van de Omgevingswet in de provinciale organisatie en het begeleiden van de eerste zes maanden van de uitvoering van de wet. Als einde resultaat (medio 2024) is dan de Omgevingswet geïmplementeerd en is de staande lijnorganisatie ingericht.

In het plan is als uitgangspunt genomen om per 1 januari 2024 zover te zijn dat de dienstverlening op het huidige niveau gecontinueerd kan worden. Hiertoe ligt de prioriteit op die werkzaamheden die dat garanderen.

Wat we landelijk zien is ook bij de provincie zichtbaar; er is vertraging ontstaan bij de implementatie. Op alle onderdelen gaat de implementatie moeizamer dan gedacht. Daarnaast zijn de interne en externe afhankelijkheden zeer groot, met name de externe afhankelijkheden buiten onze invloedssfeer. Om dit risico te beheersen zetten we met name in op stevige, meer centrale sturing, bewaking en samenhang. Dit door het aanstellen van een programmamanager en door de implementatie projectmatig uit te voeren en te bewaken. Op het gebied van vertaling van wetgeving naar z.g. toepasbare regels en het gebruik van de bijbehorende tooling wordt gebruik gemaakt van extern advies.

De aanpak tot de invoeringsdatum van 1 januari 2024 wordt geschetst op drie hoofddassen: Afronden implementatie zoals gepland (gereed Q3 2023), Testen en Oefenen. Dit naast de 'reguliere' programma-activiteiten, zoals risicomanagement, communicatie, beheer etc.

Provinciaal Omgevingsbeleid: Omgevingsvisie en -verordening Omgevingswet en provinciaal omgevingsbeleid

Eén van de wettelijke taken van de provincie is het vaststellen van omgevingsbeleid voor de bestemming van grond en ruimtelijke ontwikkeling. Het provinciale omgevingsbeleid is vastgelegd in de Omgevingsvisie Drenthe en de Provinciale Omgevingsverordening (POV). De basis van de huidige Omgevingsvisie dateert van 2010. De Omgevingsvisie is in september 2022 geactualiseerd vastgesteld. In 2023 volgt opnieuw een actualisatieronde, waardoor de Omgevingsvisie bij de tijd blijft. Op 1 februari 2023 heeft PS het procesontwerp 'Horizon van Drenthe, op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld'. Dit procesontwerp wordt uitgewerkt tot een Startnotitie die in de zomer van 2023 aan PS kan worden voorgelegd.

Op 8 maart 2023 is een aangepast versie van de POV vastgesteld, met nieuwe regels voor geitenhouderijen, grootschalige bedrijvigheid en aangepaste regels voor de ruimte-voor-ruimte regeling. Daarnaast ligt er een POV klaar (vastgesteld in voorjaar 2022) die in lijn is met de vereisten van de Omgevingswet. Deze verordening treedt gelijktijdig met de Omgevingswet in werking (huidige planning: 1 januari 2024).

Werken aan ruimtelijke kwaliteit

Gemeenten leggen ruimtelijke plannen die een provinciaal belang raken ter advisering aan ons voor. Het gaat het om 300-400 plannen per jaar. Gemeenten nemen doorgaans vroegtijdig contact met ons op bij mogelijke knelpunten. Hierdoor kan er in het begin van het planproces

door ons worden meegedacht. Deze werkwijze, en omdat de kwaliteit van de gemeentelijke plannen doorgaans goed is, maakt dat we nauwelijks zienswijzen op gemeentelijke plannen indienen of reactieve aanwijzingen geven.

Veel initiatieven betreffen incidentele woningbouw in het buitengebied, uitbreiding van het agrarisch bouwblok en initiatieven voor vrijetijdseconomie. In veel gevallen denken wij mee om tot een ruimtelijk ontwerp met een goede landschappelijke inpassing te komen.

Regiostedenfonds en Herstructurering Ruimtelijke Kwaliteit PLUS

Met het Regiostedenfonds worden Hoogeveen, Emmen, Meppel en Assen ondersteund om te werken aan een compacter centrum met minder winkelleegstand, minder verpaupering, meer groen, een beter woonklimaat en een betere bereikbaarheid per fiets. De vier steden hebben hiervoor subsidie verkregen. In het afgelopen jaar is met name nog gewerkt aan de voorbereiding van projecten. De eerste resultaten worden in 2023 verwacht.

Met de subsidieregeling HRK-plus (herstructurering ruimtelijke kwaliteit) is Coevorden, Midden-Drenthe en Noordenveld de mogelijkheid geboden om winkelleegstand tegen te gaan, verpauper(en)de vastgoedlocaties aan te pakken en de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. De gemeenten hebben subsidie gekregen voor Coevorden, Beilen en Roden. De eerste resultaten zijn al zichtbaar, zoals het verplaatsen van een transformatorhuisje aan de Westerbaan in Roden (verlenging subsidie). Ook is subsidie verleend aan de gemeente Tynaarlo voor centrumontwikkeling Zuidlaren. De gemeente werkt nog aan de voorbereiding van de uitvoering.

De subsidieregeling Herstructurering Ruimtelijke Kwaliteit is in 2022 afgerond. In totaal zijn in 2021 en 2022 elf projecten gesubsidieerd, waarvan zes in 2022. Met de aanpak van verpauperde locaties en/of het lostrekken van gestagneerde gebiedsontwikkelingen is een impuls gegeven aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit ter plaatse en daarmee aan een aantrekkelijker vestigingsklimaat voor wonen en werken.

Wonen

Uitvoering Woondeals

In het kader van de Woonagenda is gestart om per gemeente het woningbouwprogramma duidelijk te krijgen. Hiertoe zijn de Woonvisies van gemeenten geactualiseerd. Het proces om te komen tot Woondeals met het Rijk en gemeenten heeft met de nieuwe minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening geleid tot een concretiseringslag van de planning voor 13.000 extra woningen, verdeeld over zeker 100 locaties.

Naast reguliere knelpunten als natuurcompensatie, stikstof en infrastructuur is een forse opgave de uitvoeringsorganisatie. Marktpartijen in Drenthe bouwen ondertussen door. Dit levert echter een eenzijdig aanbod op van de meest courante woningen, waardoor aandachtsgroepen als starters, senioren, mensen met een zorgvraag en spoedzoekers te weinig segment aantreffen. De mate van betaalbaarheid neemt af en het aandeel middenhuur en sociale woningbouw blijft achter in de woonplannen.

Op basis van de Woondeals hebben PS jaarlijks € 4,5 miljoen apart gezet voor de komende vier jaar. Dit is deels bedoeld om het gebrek aan menskracht te helpen oplossen en deels om de publiek onrendabele toppen te helpen dekken, om bouwen voor doelgroepen en knelpunten oplossen mogelijk te maken.

Vanuit het Rijk zijn diverse subsidieregelingen beschikbaar, zo ook vanuit de provincie. Gemeenten zelf kunnen sparen, verdienen en lenen om hun woonplannen te realiseren, aangevuld met de middelen van medeoverheden.

Belangrijkste instrument dat met succes wordt ingezet is het Impulsteam Wonen. Dit team ondersteunt gemeenten in de ontwikkeling van Woonplannen. Deze inzet omvat ondersteuning en advisering voor:

- Gebiedsontwikkeling
- Lokale wooninitiatieven
- Flexwoonlocaties voor aandachtsgroepen
- Herstructurering en transformatie

Voor de genoemde thema's kan geput worden uit flankerend provinciaal beleid. Op veel punten ontbreken hier ten aanzien van woningbouw nog concrete doelstellingen. Bij elke van deze thema's en doelstellingen is een afweging aan de orde ten aanzien van:

- Provinciale rol versus de rol van gemeenten
- Uitvoerbaarheid en kosten bij de doorwerking van provinciale beleidskeuzes voor gemeenten, inwoners en uitvoerende partijen.
- Mate waarin wij milder of strenger willen zijn dan landelijk c.q. elders in Noord-Nederland
- Afwenteling van effecten op andere terreinen, bijvoorbeeld t.a.v. klimaat, de effecten op natuur, landbouw en infra.

Het is aan een nieuw college om mogelijke aanvullende doelstellingen te bepalen.

Onderzoek en monitoring

De provincie monitort ontwikkelingen op de woningmarkt voor haar eigen doelstellingen, maar ook voor gemeenten, waar die vaak te klein zijn om dit zelfstandig te doen. Dit doen wij op vier aspecten:

- Via de wijk- en dorpsmonitor, waar wij cijfers over panden, wijken en dorpen op detailniveau bij elkaar brengen.
- Via de monitor woonplannen, die wij samen met gemeenten ontwikkelen en in beheer nemen op basis van landelijke afspraken, voor de uitvoering van regie en woondeals.
- Via het bijhouden van onze eigen acties en resultaten, zowel wat betreft budget als beleids- en uitvoeringsresultaat.
- Incidenteel op basis van een specifieke vraag, bijvoorbeeld een eigen beleidsvraag, omdat gemeenten of Rijk hier om vragen of omdat er een wens is vanuit PS.

Recent onderzoek betreft:

- Woon-zorgbehoefte in Drenthe
- Vraag naar flexwonen
- Classificatie van vakantieparken
- Kleinschalig locatieonderzoek vanuit het Impulsteam Wonen voor wooninitiatieven of gemeenten

Beleidsontwikkelingen

Op Europees niveau is het thema bodemgezondheid actueel. Op 17 november 2021 publiceerde de Europese Commissie de [EU Bodemstrategie voor 2030](#). De strategie geeft acties en een kader met maatregelen voor bescherming, herstel en duurzaam gebruik. Onderdeel van de strategie is een 'wet ter bevordering van de bodemgezondheid'.

Doel is om in 2050 te bereiken dat alle bodemecosystemen in de EU in een gezonde toestand verkeren en bescherming krijgen. De Bodemstrategie richt zich op de bestrijding van landdegradatie (als gevolg van vervuiling, verdichting, verzilting, compactie, verwoestijning, verschraling etcetera) en op het veiligstellen van natuurlijke hulpbronnen.

Bodem speelt in meerdere maatschappelijke opgaven een belangrijke rol. Een gezonde bodem is drager van meerdere waarden en ruimtelijke functies en draagt onder andere bij aan energietransitie (bodemenergie), klimaatadaptatie (sponswerking van de bodem) en grondwaterbescherming (voor drinkwaterproductie). Actueel in dat kader zijn op dit moment de programma's Water & Bodem Sturend, de Nationale Omgevingsvisie en het Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Het Rijk wil afspraken met de provincies maken over ruimtelijke ordening. Daarvoor wordt de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) aangescherpt en uitgewerkt in nationale programma's. Deze exercitie noemt men het programma NOVEX.

Op 12 december 2022 hebben wij van het ministerie van BZK het zogeheten NOVEX-startpakket ontvangen. In dit startpakket zijn de ruimtelijke opgaven uit de 26 nationale programma's voor Drenthe geformuleerd. Ons is gevraagd om voor deze opgaven de ruimtelijke puzzel te leggen: een beeld van hoe de verschillende opgaven in Drenthe een plek kunnen krijgen. Over deze ruimtelijke puzzel wil het kabinet in de winter 2023/2024 een ruimtelijk arrangement met de provincie afsluiten. Medio maart 2023 hopen we afspraken met BZK te maken over de scope van het ruimtelijk arrangement, waarna we samen met onze overige partners (onder andere gemeenten en waterschappen) hier invulling aan gaan geven. Daarbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande processen zoals het NPLG/PPLG, de verstedelijkingsstrategieën en het proces van de nieuwe Omgevingsvisie Drenthe.

Zorgvuldig omgaan met water

Een belangrijke opgave uit het Regionaal Waterprogramma is het opstellen van een bouwsteen Water en bodem sturend voor de nieuwe Omgevingsvisie. Hierin nemen we het beleid uit de Strategie Bodem en Ondergrond mee. De uitwerking vindt plaats in het Drents WaterOverleg met deelname van medeoverheden en maatschappelijke partners.

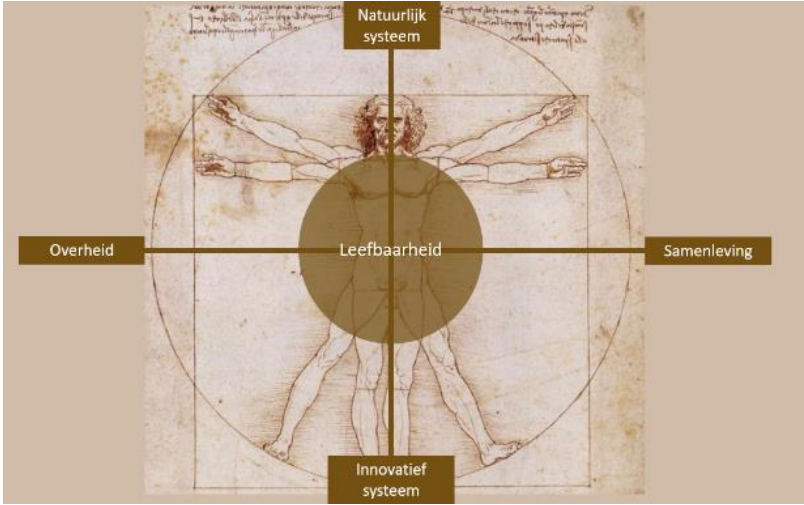
In de Startnotitie Overige veengronden hebben wij samen met de provincie Groningen en de vier waterschappen de opgave van de veengronden in kaart gebracht.

De Aanvullende Strategische Voorraden voor de drinkwatervoorziening zijn opgenomen in het Regionaal Waterprogramma. In 2022 is een start gemaakt met de uitwerking van deze gebieden met als doel om de bescherming vast te leggen in de Provinciale Omgevingsverordening in 2023.

De uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW) is beter inzichtelijk gemaakt met een dashboard. Hiermee wordt duidelijk welke parameters een rol spelen bij de beoordeling volgens de systematiek van de KRW en welke resultaten van de uitvoering van het beleid worden gerealiseerd.

Het Uitvoeringsprogramma Drentsche Aa is gericht op een verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit voor het gebruik van dit water voor de drinkwatervoorziening is afgerond en heeft geleid tot een vermindering van de belasting van de Drentsche Aa met bestrijdingsmiddelen. De doelen in termen van overschrijdingen van bestrijdingsmiddelen bij

	<p>het innamepunt zijn echter niet gehaald. In 2022 is gestart met het instellen van een commissie om ons college te adviseren over het vervolg.</p> <p>Klimaatadaptatie is een onderwerp dat vrijwel alle beleidsterreinen van de provincie raakt. In de voortgangsrapportage (Nota klimaatadaptatie Drenthe 2021-2022) wordt verslag gedaan van de resultaten. Daarnaast is een Drents adaptatiebeeld opgesteld. Hierin wordt de impact van de verandering van het klimaat op de landbouw, natuur en bebouwde omgeving in kaart gebracht. Het Drents adaptatiebeeld komt begin 2023 beschikbaar.</p> <p>Binnen de kaders van het project Blue Transition gaat de provincie kennis en ervaring uitwisselen met 23 partners uit 6 EU landen, inclusief Waterschap Hunze en Aa's en Waterschap Noorderzijlvest. Centrale vraag in het project is op welke wijze we de waterhuishouding moeten aanpassen om in te spelen op de klimaatverandering.</p> <p>Sinds oktober 2022 neemt Drenthe deel aan de Europese "Mission Adaptation to Climate Change". Door deel te nemen aan deze missie, geeft de provincie Drenthe ook invulling aan haar rol als netwerkpartner op de gezamenlijke weg naar een klimaatveerkrachtig Europa. Door deelname aan de missie hebben de provincie Drenthe en haar samenwerkingspartners gemakkelijker toegang tot kennisuitwisseling met andere Europese regio's. Daarnaast kan de provincie Drenthe haar ervaring en kennis delen met andere regio's en aanspraak maken op praktische ondersteuning en middelen uit Brussel.</p>	
3.	Welke andere relevante ontwikkelingen zijn er nog meer?	
	Opgave	Ontwikkeling
	Toekomstgerichte landbouw	<p>Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.</p> <p><i>Nationaal Programma Landelijk Gebied</i> Juni 2022 presenteerde het kabinet de Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Kerndoelen zijn verbetering van de kwaliteit van de natuur, een robuuster en gezonder watersysteem en een klimaatneutraal landelijk gebied. Hoofdambitie is het toekomstbestendig ontwikkelen van het landelijk gebied. Van de landbouw wordt veel verwacht om bij te dragen aan deze kerndoelen. Enerzijds door te accepteren dat bodem en water leidend zijn bij de uitoefening van de landbouw, anderzijds door maatregelen te nemen in de bedrijfsvoering om emissies vanuit het bedrijf naar bodem, water en lucht te verlagen tot een niveau dat zij geen negatieve effecten op de natuur en het klimaat hebben. Daarmee wordt een transitie van de landbouw gevraagd.</p> <p>Bovenstaande kan alleen gerealiseerd worden met medewerking en draagvlak van de landbouw. Daarvoor is een langjarig perspectief nodig in welke richting de Nederlandse landbouw zich gaat ontwikkelen, waardoor er voor de boeren die verder willen een handelingsperspectief ontstaat om beslissingen op bedrijfsniveau te kunnen nemen, die ook economisch duurzaam zijn. Het Landbouwakkoord dat aan het einde van het eerste kwartaal van 2023 klaar moet zijn, moet dit bieden.</p>

		<p><i>CO₂-reductie in de landbouw</i></p> <p>Er is nog geen provinciaal beleid voor CO₂-reductie in de landbouw, met uitzondering van Duurzame Melkveehouderij Drenthe waar het als een van de vijf kritische prestatie-indicatoren is opgenomen (onder klimaat). Het is de bedoeling dat deze beloning onder de uitwerking van het instrument van belonen voor duurzaam boeren binnen het traject Boer Burger Natuur Drenthe wordt doorgezet.</p>
	<p>Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)</p>	<p><i>De transitie van het landelijk gebied</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - (Hoe) gaan we aan de slag met de NPLG-doelen? - Welke sturingsfilosofie hanteren we in het PPLG (ook in relatie tot onze partners in het landelijk gebied)? - Welke eigen doelen zetten we naast de doelen uit het NPLG (bijvoorbeeld wat betreft leefbaarheid van het platteland)? - Welke maatregelen nemen we mee in het NPLG en welke hevelen we over naar de discussie in het kader van de Omgevingsvisie? <p>In het kader van het NPLG wordt toegewerkt naar het opleveren van een eerste versie van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) in juli 2023. Onze provincie heeft steeds aangegeven te willen toewerken naar “het beste plan voor Drenthe”. Veel discussie is mogelijk over wat dat is, maar er is consensus dat we voor het beste plan moeten werken aan de opgaven in het NPLG vanuit een horizon die niet in 2035, maar eerder in 2050 ligt. Twee relevante onderdelen in de discussie over hoe de opgaven in te vullen zijn (1) de te hanteren sturingsfilosofie en (2) de mate waarin we bij het werken aan de opgave inzetten op (versterken van) natuurlijke processen dan wel op techniek en innovatie. Dit ziet er schematisch zo uit:</p> <p>Leefbaarheid staat bij de te maken keuzes dan centraal. Ons maatregelenpakket en het tempo waarin we dat uitrollen moeten deze niet uithollen, maar liefst daaraan bijdragen.</p>

Wat zijn belangrijke uitgangspunten voor het "Beste plan voor Drenthe"?

Langjarige helderheid naar de sector landbouw

De insteek van het Rijk is geweest om met het NPLG helderheid aan betrokkenen te geven over de doelen waarnaar het wil toewerken. Wanneer de lat in 2035 wordt gelegd, kan die helderheid echter niet worden gegeven. Voor natuur (VHR-doelbereik moet na 2030 verder omhoog, tot 90% in 2050) en klimaat (de ambitie is om als land klimaatneutraal te zijn in 2050) gelden na die tijd nog enorme uitdagingen. Alleen al vanwege voortgaande klimaatverandering zal dit voor water niet anders zijn.

Kortom, het brengen van duidelijkheid in het landelijk gebied gebeurt alleen als we de stip verder op de horizon zetten. Het jaar 2030 zal daarin een betekenisvolle tussenstap zijn, maar geen eindpunt van het programma. Het verder leggen van de horizon van het programma sluit trouwens ook aan bij hoe het Landbouwakkoord zich nu lijkt te ontwikkelen, dat de horizon na 2040 legt.

Voorkomen van 'lock-ins'

De maatregelen die we als provincie richting 2035 willen treffen moeten passen in het langjarige perspectief. Inhoudelijk helpt deze benadering om zogenaamde "lock-ins" te voorkomen; zo kun je namelijk bij elke maatregel laten zien dat die ook in een verder perspectief kan standhouden.

Meer concreet: we willen bijvoorbeeld geen boeren verplaatsen naar plekken waar ze alsnog moeten vertrekken of boeren laten verduurzamen, terwijl we enkele jaren later moeten terugkomen met de boodschap dat we hun bedrijf willen aankopen. Dit kan worden voorkomen door te werken vanuit een langjarig perspectief. Daarbij is ook van cruciaal belang: zonder medewerking van de landbouw kunnen we opgaven niet realiseren.

Ondanks voornoemd streven zullen we niet altijd met 100% zekerheid beslissingen kunnen nemen. Hierin moeten we met gezond verstand naar gebiedsprocessen kijken en af en toe ook accepteren dat we niet alles weten, maar toch verder gaan.

Wanneer het Provinciaal Programma Landelijk Gebied is vastgesteld, zal het programma Natuurlijk Platteland worden omgevormd tot een Programma Landelijk Gebied, dat de brede opgaven voor natuur, water, stikstof en klimaat moet bedienen en tegelijkertijd moet bijdragen aan een leefbaar platteland.

Enkele specifieke opmerkingen over de opgaven:

1. Natuurherstel Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR-doelen).

Dit doel is vierledig:

- a. Uiterlijk in 2030 maatregelen treffen voor:
 - 30% van *het bestaande areaal* in goede conditie te brengen en
 - 30% van het *te ontwikkelen areaal* dat noodzakelijk is ter ondersteuning voor een gunstige staat van instandhouding.
- b. In 2030 moet 30% van een in ongunstige staat van instandhouding verkerende VHR-soorten en habitattypen een gunstige staat van instandhouding hebben bereikt.
- c. Uiterlijk in 2030 negatieve trends van alle VHR-soorten en -habitattypen te stoppen.
- d. In 2050 moeten VHR-doelen voor 90% in gunstige staat van instandhouding verkeren.

2. Hydrologische condities voor Natura 2000-gebieden via systeemherstel op orde te brengen.

Voor de realisatie zijn de volgende structurerende keuzes van belang:

- Overgangsgebieden rondom Natura 2000-gebieden (en NNN).
- Nieuwe arealen natuur en groenblauwe dooradering optimaal aan te laten sluiten bij de fysieke, geografische, hydrologische en ecologische omstandigheden.

3. Afronden Natuur Netwerk Nederland

De restopgave voor het NNN bedraagt in Drenthe nog 6.856 hectare. In Nederland is dit na Noord-Brabant de grootste opgave.

4. Drentse Bomen en bossenstrategie

De opgave vanuit de landelijke Bossenstrategie tot 2030 is:

	Landelijk	Drenthe
Bos binnen het NNN	15.000 ha	2.000 ha
Boscompensatie N2000	3.400 ha	195 ha
Bos buiten het NNN	19.000 ha	1.700 ha

5. Groenblauwe dooradering

- In 2050 moet 10% van het gehele landelijk gebied uit groenblauwe dooradering bestaan.
- In het NPLG opgenomen dat in 2030 per provincie 5,0% van het landelijk gebied en in 2035 6,5% dooraderd is.
- Provincie wijst prioritaire gebieden aan.
Afhankelijk van het gebied bestaat groenblauwe dooradering voor circa de helft uit houtige en voor de helft uit niet-houtige elementen.
- Aanwezige (bestaande) groenblauwe dooradering is onderdeel van de gestelde 10%.
- In de overgangsgebieden en overige extensiveringsgebieden liggen belangrijke koppelkansen om met voorrang de 10% opgave voor 2030 te realiseren.

Water

KRW

- Het (Rijks)uitvoeringsprogramma duurzame gewasbescherming 2020-2030 voorziet in 2030 nagenoeg emissieloze gewasbescherming.
- Teeltvrije zones langs KRW-lichamen van 5 meter. Deze zone komt voort uit de Nitraatrichtlijn. Versneld realiseren NNN in gebieden met KRW-opgave en versnellen uitvoering KRW-maatregelen.
- Aanleg bufferstroken, groenblauwe dooradering, voorkomen oppervlakkige afstroming in het Drentsche Aa gebied. Uit te werken op basis van het nog op te stellen advies door de Commissie die door GS wordt ingesteld voor de problematiek van de gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot het gebruik van het oppervlaktewater van de Drentsche Aa voor de drinkwatervoorziening.

Grondwaterkwaliteit

- In vier grondwaterbeschermingsgebieden teeltsystemen in 2030 nagenoeg zonder emissies van nitraat naar het grondwater.

Water en bodem sturend

- Algemene regels drainage en beregening rond N2000-gebieden (wordt momenteel uitgewerkt zoals besproken in de CLG)
- Verondiepen drainage in overgangszones rond N2000
- Maatregelen in overgangszones (gekoppeld aan LESA's)
- Bodem verbeteren (zandgronden Drents plateau). Behoud organische stof in de veenkoloniën.
- Uitvoeren zoetwaterprogramma's (Deltaprogramma zoetwater)
- Aan de maatregelen wordt nog gesleuteld. Er is een aantal dilemma's dat met waterschappen wordt besproken. Dit kan ertoe leiden dat het maatregelenpakket wordt aangescherpt.

Stikstof en klimaat

Drenthe heeft haar opgave opgeknipt in 'tonnetjes'. Het belangrijke verschil tussen deze tonnetjes is dat tussen gebiedsgerichte en provinciebrede maatregelen. De tonnetjes communiceren onderling. Wordt het ene tonnetje groter, dan kan het andere kleiner; in de volgorde van boven naar beneden en omgekeerd. Bijvoorbeeld: alles wat op het boerenbedrijf zelf aan maatregelen kan worden getroffen, kan in mindering worden gebracht op het tonnetje 'vrijwillige aankoop'.

Qua zwaarte van de opgave ligt het zwaartepunt met de gebieden Dwingelderveld, Holtingerveld en het Drents-Friese Wold in Zuidwest-Drenthe.

		<p>Vanuit de stikstofopgave is de opgave voor stikstofreductie in de regio's in orde van grootte:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in Zuidwest-Drenthe met circa 40% van onze totale opgave; - het Oudediep (Mantingerzand en Mantingerbos) met circa 20%; - het Drentsche Aa gebied inclusief Witterveld, Elperstroomgebied en Drouwenerzand met circa 20%. <p>Ambtelijk wordt aan de klimaatopgave gewerkt vanuit het principe dat deze moet meeliften op de aanpak van de stikstofreductie. Klimaat vormt een helder mee te koppelen doel voor alle maatregelen die we in overweging nemen. Naast de hierna te bespreken effecten voor melkvee betekent dit ook dat we CO2 zoveel mogelijk moeten willen vasthouden in de bodem. Dat gegeven is vooral relevant in relatie tot veenrestanten en veenmoerige gronden. Blijkens het NPLG kan de opgave voor klimaat, die voor een belangrijk deel een methaanopgave is, voor het overgrote deel slechts gehaald kan worden door dieraantallen te reduceren. Het gaat met name om minder herkauwers: koeien, schapen en geiten. In veel mindere mate draagt reductie van varkens bij aan reductie van methaan. Dit zal in Drenthe dus met name leiden tot een opgave die met name de melk-/rundveestapel raakt.</p> <p>In orde van grootte gaat het naar verluidt landelijk om zeker 20 à 25% minder dieren. Een kleiner deel van de opgave kan ook via technische maatregelen worden behaald. Het gaat dan naar verluidt om circa 1,5 megaton van de in 2030 in totaal 5 megaton te realiseren reductie aan CO2-equivalenten. In de toekomst is de verwachting dat nieuwe technieken beschikbaar komen, waardoor een groter deel van de reductie-opgave voor CO2 equivalenten via techniek en innovatie kan worden gerealiseerd. Dat zal met name voor de opgave ná 2030 van invloed zijn.</p>
	<p>Investeringsagenda Boer Burger Natuur Drenthe - Natuurinclusief Drenthe</p>	<p><i>Natuurinclusief Drenthe</i> Hebben we naast de bijdrage die we moeten leveren aan de doelen van het NPLG nog eigen doelen voor water, bodem, natuur, landbouw in het landelijk gebied, en zo ja, hoe gaan we daaraan dan bijdragen?</p> <p><u>Bestendigen activiteiten Natuurinclusief Drenthe</u> De financiering voor maatregelen ten behoeve van natuurherstel in het landelijk gebied loopt nu nog via de Investeringsagenda Boer-Burger-Natuur Drenthe. Deze Investeringsagenda, waarvoor PS in 2020 € 7 miljoen uittrokken, loopt in 2023 ten einde. Behoudens verdere investeringen vanuit de provincie kunnen activiteiten vanuit deze Investeringsagenda alleen met middelen vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied worden gecontinueerd. Deels zal dat mogelijk zijn, zeker waar activiteiten bijdragen aan NPLG-doelen als de groenblauwe dooradering, maar niet voor die doelen die niet strikt aan landelijke doelen kunnen worden toegerekend. Eigen provinciale doelen kunnen daardoor in het gedrang komen.</p>

		<p>Activiteiten voor een groene en gezonde leefomgeving die nu via de Investeringsagenda worden gefinancierd zijn onder andere:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Drentse Bomen en bossenstrategie. Hier ging het om een bedrag van € 400.000,--. - Projecten ten behoeve van een groene en gezonde leefomgeving ten bedrage van in totaal € 800.000,--, met projecten voor onder andere: <ul style="list-style-type: none"> - monitoring natuurkwaliteit in het landelijk gebied (o.a. project "Berm Scouts") - subsidie Groene Bewonersinitiatieven (vergroenen van de directe leefomgeving) - landschapsherstel (co-financiering POPIII middelen) - realiseren basiskwaliteit natuur. <p>Binnen het programma Natuurinclusief Drenthe wordt verder o.a. aan de volgende zaken gewerkt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>De Basiskwaliteit natuur (BKN)</u>; Dit is de set van condities die nodig is om algemene soorten algemeen te laten zijn, blijven of worden. Het is de minimale kwaliteit van het leefgebied van soorten die nodig is. Naast agrariërs spelen gemeenten en waterschappen bij de realisatie van een BKN een belangrijke rol omdat zij een groot deel van het landelijk gebied beheren. We gaan daarom de BKN uitrollen naar gemeenten en waterschappen om te zorgen dat het daar ook verankert zit in beleid en uitvoering; - <u>De Groenblauwe dooradering (GBDA)</u>; De realisatie van de GBDA maakt onderdeel uit van de opgave uit het NPLG waarbij de ambitie is uitgesproken dat 10% van het landelijk gebied in 2050 moet bestaan uit landschapselementen. Voor een deel is de GBDA al aanwezig, maar er is een stevige opgave om in de openbare ruimte en op agrarische gronden meer landschapselementen te ontwikkelen. Belangrijk uitgangspunt bij de ontwikkeling van de GBDA is dat het onderdeel wordt van het verdienmodel van de boer. Afhankelijk van de in de Omgevingsvisie gedefinieerde landschapstypen zal dit onder andere vorm krijgen door de ontwikkeling van houtwallen, bloemrijke randen en natuurvriendelijke oevers. De realisatie van de GBDA draagt in grote mate ook bij aan de water- en klimaatdoelen en zorgt voor een aangename leefomgeving; - <u>Ecologische verbindingzones (EVZ)</u>; Ecologische verbindingzones zijn essentieel om de natuurdoelen voor het NNN en N2000 te halen. We gaan daarom het huidige beleid voor de EVZ actualiseren, zodat de doelstellingen voor de EVZ aansluiten bij de ambities uit het NPLG. - <u>Agenda natuurinclusief</u>; Om de ambities en kansen voor een natuurinclusieve samenleving kracht bij te zetten, heeft het Rijk samen met vele partners waaronder medeoverheden, bedrijfsleven en natuurorganisaties de Agenda natuurinclusief 1.0 opgesteld. In de eerste versie van de agenda geven partijen uit acht maatschappelijke domeinen aan met welke concrete
--	--	---

acties zij willen gaan werken aan meer natuurinclusiviteit: Bouw, Energie, Financiën, Infrastructuur, Landbouw, Onderwijs/ bewustwording, Vrijtijdseconomie en Water. De concrete invulling zal voornamelijk moeten komen vanuit de opgaven zelf, waarbij we vanuit het Programma natuurinclusief hierbij een stimulerende, informerende en faciliterende rol hebben.

De wens is om naast de mogelijke middelen uit het NPLG voor de Agenda Natuurinclusief eigen middelen van in totaal € 200.000,-- structureel in te zetten.

Deze middelen zijn met name nodig voor:

- (1) De doelen uit de Agenda natuurinclusief*
- (2) Oplossen provinciale en gemeentelijke faunaknelpunten/ tegengaan ontsnippering*
- (3) Groene bewonersinitiatieven en*
- (4) Monitoring (Berm Scouts), zodat de huidige vrijwilligersgroepen ondersteund kunnen blijven.*

Structureel maken extra middelen Streekbeheer

Met het programma Natuurinclusief Drenthe werd de jaarlijkse bijdrage voor Streekbeheer met € 200.000,-- opgehoogd. Landschapsbeheer Drenthe werkt inmiddels 10 jaar aan Streekbeheer. Streekbeheer is een samenwerking waarbij de gemeente en provincie samenwerken met Landschapsbeheer om vrijwilligers te ondersteunen bij projecten die zij uitvoeren in hun woonomgeving. Het mooie van Streekbeheer is dat bewoners verantwoordelijkheid nemen voor hun woonomgeving. Zij onderhouden het landschap, cultuurhistorische elementen en wandelpaden. Diverse groepen beheren ook natuurgebiedjes, zoals vlinderstroken en de Zeijerwiek.

Het Streekbeheer in Drenthe groeit, zowel in het aantal vrijwilligersgroepen als in het aantal deelnemende vrijwilligers. Bij aanvang is afgesproken dat de financiering voor 50% door de provincie en voor 50% door de gemeenten betaald wordt. Bijna jaarlijks neemt de bijdragen van gemeenten toe.

Daarom heeft het college vanuit het Investeringskrediet jaarlijks € 200.000,-- vrijgemaakt als medefinanciering van het streekbeheer. Dit geld is in 2023 voor het laatst beschikbaar.

Boerenlandvogels (akker- en weidevogelbeheer)

Het huidige college heeft uitgesproken te willen blijven werken aan behoud en herstel van de boerenlandvogels. Het doel is maatregelen te nemen en acties in het veld te ontplooiën, zodat bedreigde populaties van boerenlandvogels een grotere kans krijgen om zich structureel te kunnen voortplanten en handhaven. Met veel vrijwilligers en tal van organisaties werkt de provincie daartoe samen in het zogenaamde "Ermberaad". Onder deze paraplu wordt gewerkt

		<p>aan het verbeteren van de leefomgeving van boerenlandvogels (biotoopherstel) en aan het bestrijden van predatie (preventief en deels door bejaging). Het uitvoeringsplan Drentse Boerenlandvogels 2021-2025 legt de basis voor de werkzaamheden in 2021-2023 (het betreft een vervolg van het plan van aanpak akker- en weidevogels 2017-2020).</p> <p>Naast de samenwerking worden er verschillende maatregelen uitgevoerd. De flexibele maatwerkregeling is één van de maatregelen uit het Uitvoeringsplan Drentse Boerenlandvogels en is een in te zetten 'geldpot' om bijvoorbeeld agrariërs te compenseren voor inkomstenderving en hen te motiveren deel te nemen aan goed weidevogelbeheer. Het gaat over bijvoorbeeld het uitstellen van maaien, maar ook het aanleggen van plasdrassen (een deel van het boerenland wordt tijdelijk onder water gezet). Verder worden vanuit het uitvoeringsplan ecologische onderzoeken uitgevoerd en resultaten gemonitord in een monitoringsprogramma.</p> <p>Bij het uitvoeringsplan is een aanvulling op het gangbare agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb). Het wordt gefinancierd vanuit de investeringsagenda 2020-2023: agenda Boer-Burger - Biodiversiteit (inmiddels Boer Burger Natuur Drenthe) tot en met 2023.</p>
	<p>Groene instellingen</p>	<p>Hoe willen we omgaan met de instellingen die van ons vaste boekjaarsubsidies krijgen?</p> <p>De provincie heeft een vaste subsidierelatie met Stichting Het Drentse Landschap, IVN, Landschapsbeheer Drenthe, Agrarisch Natuur Drenthe, Natuur en Milieufederatie Drenthe.</p> <p>De "Programma's van Eisen" voor deze instellingen zijn aan een actualisatie toe. Dit wordt momenteel ambtelijk voorbereid. De nieuwe formulering wordt, voor wat betreft de doelen, meer toegespitst op de opgaven vanuit het PPLG in het landelijk gebied. Dit kan leiden tot een herprioritering van de ureninzet bij de desbetreffende groene instelling.</p>
	<p>ANLb</p>	<p>Het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) is onderdeel van de Groenblauwe Architectuur binnen het GLBNSP. Per 2023 zijn extra mogelijkheden via het ANLb om middelen in te zetten voor uitbreiding van het bestaande areaal biodiversiteitsdoelen. Verder is het systeem uitgebreid op het gebied van klimaat en bodem-/ waterdoelen.</p> <p>Voor inzet van extra Europese middelen via het ANLb is nationale cofinanciering benodigd. Over de hoogte van de cofinanciering en verdeling van de middelen zijn landelijk afspraken gemaakt.</p>

	<p>Natuurtoezicht</p>	<p><i>Samenwerking natuurtoezicht</i></p> <p>Met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming op 1 januari 2017 is het natuurbeheer gedecentraliseerd. Sinds de decentralisatie is de provincie bevoegd gezag voor de Wet natuurbescherming en de Natura 2000-gebieden en medeverantwoordelijk voor de handhaving in deze gebieden. Tevens is de provincie vanuit de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en de Wet vergunningverlening, toezicht en handhaving belast met de coördinatie van de handhaving van de groene wetten.</p> <p>De laatste jaren is de recreatiedruk in het buitengebied toegenomen. Door verschillende recreatiestromen in hetzelfde gebied (mountainbikers, motorcrossers) komt de goede bescherming van natuur- en landschapswaarden en de openbare orde en veiligheid steeds meer in het geding. Ook staat de hoeveelheid groene boa's bij terrein behorende instanties en particuliere landgoederen onder druk, door verzwaarde opleidingseisen, toegenomen opleidingskosten en de ureninzet. De afgelopen jaren is de boa-capaciteit verminderd.</p> <p>Daarom is in 2021 en 2022 een subsidie van in totaal € 250.000,-- aan Staatsbosbeheer Drenthe, Natuurmonumenten, Stichting Het Drentse Landschap en Stichting Veiligheidszorg Drenthe verleend voor het versterken van toezicht en handhaving in het buitengebied. In eerste instantie is ingezet op een budget van € 250.000,-- voor één jaar en afhankelijk van het verloop van de coronacrisis zou dit verlengd kunnen worden. Dat laatste is gebeurd.</p> <p>MMG advies heeft onderzoek gedaan naar de versterking van het natuurtoezicht in Groningen en Drenthe. Het onderzoeksrapport concludeert dat de boa-capaciteit van de terreinbeherende organisaties (tbo's) krap is en mager afsteekt bij wat - uitgaande van de SNL-norm - voor de oppervlakte natuur in Drenthe en Groningen passend zou zijn. Voor 82.000 hectare beheerde natuur hebben de gezamenlijke 'tbo's in totaal 12.000 boa-uren beschikbaar, wat neerkomt op een haalbare toezichtintensiteit van 0,15 uur/ha/ja. Binnen het SNL wordt uitgegaan van een inzet variërend tussen de 0,4 uur en (maximaal) 0,7 uur/ha/ja. De tbo's verzoeken de provincies al enige jaren om extra financiering, al dan niet via het openstellen van de toezichtsbijdrage via SNL.</p> <p>Onder leiding van de beide provincies wordt de dialoog met alle betrokken partijen op bestuurlijk niveau over het versterken van het natuurtoezicht verder voortgezet.</p>
	<p>Zorgvuldig omgaan met water</p>	<p>Bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet gaat de uitvoering van de VTH-taken met betrekking tot de open energiesystemen over naar de RUDD. De provincie blijft voor deze taak wel het bevoegd</p>

		<p>gezag. Het gaat om plusminus 65 bestaande systemen en eventuele nieuwe aanvragen.</p> <p>In de kamerbrief over de rol van Water en Bodem bij ruimtelijke ordening, d.d. 25 november 2022, is het Rijksprogramma Water en bodem sturend aangekondigd. Dit heeft het komende jaar impact op deze beleidsopgave.</p>
	In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	<p>Wij staan voor een optimale bescherming van het leefmilieu in Drenthe. Om deze visie meer vorm en inhoud te geven, zijn we in september 2022 gestart met een herijking van het provinciaal milieubeleid. In het milieubeleid zullen we de doelen, maatregelen en standpunten over de optimale bescherming van het leefmilieu nader specificeren. We willen zoveel mogelijk de kansen voor het leefmilieu koppelen aan bestaande provinciale projecten met als doel om significante nadelige gevolgen voor het leefmilieu zo veel mogelijk te vermijden.</p> <p>Het herziene milieubeleid dient als een van de bouwstenen om de provinciale ambities waar te maken en krijgt te zijner tijd een prominente plek in de nieuwe omgevingsvisie.</p>
	De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	<p>Met de brief "Water en bodem sturend" van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) is een duidelijke weg ingeslagen. Water en Bodem worden/zijn bij vele opgaven (zoals wonen, landbouw, natuur en klimaat) leidend in de ruimtelijke keuzes/ontwikkelingen. Vanuit diverse ministeries verwachten wij in 2023 nog een nationaal programma Bodem & Ondergrond en een bodemgezondheidswet. Dit kan mogelijke consequenties hebben op het landgebruik en ons beleid.</p>
	Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe	<p>In juni 2022 informeerde de staatssecretaris van IenW de Tweede Kamer per brief over het lopende asbestdakenbeleid. Zij concludeerde dat de huidige aanpak in Nederland er niet toe leidt dat alle asbestdaken in 2030 zijn verwijderd. Om die reden stelt de staatssecretaris in de periode 2023 t/m 2025 drie miljoen euro per jaar beschikbaar voor een gerichte bewustwordings- en communicatiecampagne om alsnog asbestdakeigenaren te stimuleren het dak te saneren. Een dergelijke campagne kan een belangrijke impuls zijn om de saneringen van asbestdaken weer een boost te geven. De campagne moet zich, op basis van de ervaringen in de praktijk, niet alleen richten op asbestdakeigenaren zelf. Het moet zich ook vooral richten op allerlei partijen om de eigenaar heen. Overheden, adviseurs, verzekeraars en vertegenwoordigers van dakeigenaren bijvoorbeeld. Vanuit de provincie is input gegeven aan het plan van aanpak. In de vergadering van ambassadeurs voor de Versnellingsaanpak asbestdakensanering is op 28 oktober 2022 het plan van aanpak voor de landelijke campagne besproken. Daarna is het plan aangeboden aan de staatssecretaris van IenW en het ministerie van</p>

		<p>lenW. Met de bedoeling in 2023 zo snel mogelijk te starten met de ontwikkeling van de campagne. Met deze campagne hopen wij dat er in Drenthe, in de toch al succesvolle aanpak, nog meer dakeigenaren de stap zetten om tot verwijdering van het asbestdak over te gaan.</p>
4.	Waar kan ik meer vinden?	
	<ul style="list-style-type: none"> - Omgevingsvisie - Omgevingsverordening - Natuurvisie Gastvrije natuur 2040 - Drentse Woonagenda - Nota grondbeleid - Strategie Bodem & Ondergrond 2021 - Regionaal Waterprogramma Drenthe 2022-2027 - Energietransitieagenda 2020-2023 en RES Drenthe 1.0 - Actieplan Energieneutraal Wonen - Beleidsregel Zon - Nationaal Programma Landelijk Gebied - Nationaal Programma Landelijk Gebied ontwikkeldocument - Water en bodem sturend - Provinciaal Programma Landelijk Gebied - Drentse Aanpak Stikstof - Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof Drenthe - Natuurvisie Gastvrije natuur 2040 - Drentse Bomen- en Bossenstrategie Drenthe - Agenda Natuurinclusief 	

	<h3>3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten</h3>
1.	<p>Waar staan we voor? (uit de Begroting 2023)</p> <p><i>Inleiding</i></p> <p>De provincie heeft een verantwoordelijkheid voor een sterke regionale economie. Daarnaast is de overheid van de toekomst een samenwerkende overheid. Vanuit deze overtuiging hebben wij in het bestuursakkoord: Drenthe, mooi voor elkaar! de ambitie uitgesproken om duurzame groei te bewerkstelligen door de realisatie van een sterke, slimme en groene economie. Ook in onze Voorjaarsnota 2022 wordt daarom aandacht besteed aan het stimuleren van economische vernieuwing en innovatie.</p> <p>Een toekomstbestendige economische structuur in Drenthe betekent immers veerkracht voor een duurzame welvaart en kansen voor iedereen om zijn of haar talenten te ontplooiën en te participeren in een maatschappij waarin technologische ontwikkelingen samengaan met voldoende aandacht voor bredere maatschappelijke aspecten en een sociale samenleving. Kortom: we zetten in op een brede welvaart.</p> <p><i>Focus, fasering en intensivering</i></p> <p>Onze ambities op het economisch terrein zijn hoog, maar de uitvoering in 2023 is een uitdaging en dient in het licht te worden gezien van de oorlog in Oekraïne, de sancties tegen Rusland, het leven met corona en de hoge inflatie als gevolg van fors gestegen energie- en voedselprijzen. Dit alles maakt dat het onduidelijk is hoe de economie in 2023 er uit zal zien. Zeker is wel dat de tekorten aan grondstoffen, materialen en de personeelskrapte maken, dat we er rekening mee moeten houden dat deze ontwikkelingen een effect hebben op de snelheid waarmee wij onze economische ambities kunnen waarmaken. Op dit moment is de uiteindelijke weerslag hiervan op de Drentse samenleving en economie op de korte of lange termijn niet te overzien.</p> <p>In opmaat naar een nieuwe bestuursperiode kiezen we op het economische terrein voor focus en fasering waar dat moet en intensivering waar dat kan. We richten ons in lijn met onze integrale aanpak slim, groen met impact op dat beleid en die ambities, waar de provincie het verschil kan maken en waar een kleine interventie een zo groot mogelijk rendement heeft en ondanks alle uitdagingen bijdraagt aan economische groei en werkgelegenheid bij bedrijven.</p> <p>In de uitvoering zetten wij daarbij in op de eerder gemaakte afspraken in het kader van 'De Economische Koers Drenthe 2020-2023' en de bijhorende deelagenda's (Gezondheidseconomie, Impact Ondernemen en de Economische Groene Agenda). Hierin gaan we uit van de stuwende kracht van de transities op het gebied van circulaire economie, energie, zorg/gezondheid en digitalisering en het benutten van deze voor het toekomstbestendiger maken van onze economie én samenleving.</p> <p><i>Slim, groen en met impact de toekomst tegemoet</i></p> <p>De coronacrisis heeft niet alleen een grote impact op de gezondheidszorg gehad; zij heeft ook laten zien dat de mate waarin ondernemingen in staat zijn om te innoveren en zichzelf te verbeteren, steeds meer de weerbaarheid en wendbaarheid van een regio bepalen. Met name de realisatie van een sterke, slimme en groene economie vergt een forse inspanning en de optimale benutting van de innovatiekracht van het bedrijfsleven, de kennisinstellingen en de overheid.</p>

Een belangrijk vertrekpunt hiervoor vormt naast de Economische Koers de vastgestelde Groene Economisch Agenda en de Roadmap Circulair Drenthe 2030. Hierin hebben we onze uitvoering beschreven voor de komende jaren, op weg naar een efficiëntere omgang met bestaande grondstoffen (circulariteit), nieuwe biobased grondstoffen en het verkorten van ketens. Met het aantreden van het kabinet eind 2021 zijn voor deze dossiers ook nieuwe kansen gerezen.

Kijkend naar de verdere uitwerking van het regeerakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' zien we een aantal kansen voor Drenthe. Opvallend zijn naast het vervolg van het Groeifonds de drie grote transitiefondsen voor de aanpak van de opgaven op het terrein van klimaat, stikstof, wonen & mobiliteit. Vanuit ons economisch beleid zoeken we hierop aansluiting en steken wij als partner de hand uit naar het Rijk, om samen te werken aan oplossingen voor onze gezamenlijke uitdagingen. Dit moet ertoe bijdragen dat we in de volgende bestuursperiode ook optimaal kunnen werken aan een goed vestigingsklimaat voor bedrijven.

In de Voorjaarsnota 2022 schreven wij daarover het volgende: Met de omgevingsvisie als vertrekpunt sturen we in 2023 op verplichte regionale afstemming, gefaciliteerd door de provincie met daarbij onderscheid tussen Noord, Zuidoost en Zuidwest Drenthe. We kijken daarbij o.a. naar clustering, stikstofruimte en of een initiatief bijdraagt aan regionale economische en maatschappelijke meerwaarde, de gevolgen voor de energievoorziening, zuinig en intensief ruimtegebruik en goede landschappelijke inpassing.

Een sluitende keten voor ondernemend Drenthe

Van oudsher speelt het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) in Drenthe een grote rol. Zoals in de Voorjaarsnota 2022 is aangekondigd, krijgt het stimuleren van het mkb in de transitie naar een duurzame en digitale economie in 2023 extra de aandacht. Vooral verduurzaming in brede zin - van de industrie tot met de landbouw (bijv. eiwittransitie)- is een economische kans voor Drentse ondernemers. Drenthe is hiervoor uitstekend uitgerust op het gebied van kennis, infrastructuur en ligging

In 2023 ondersteunen we zoveel mogelijk bedrijven om eerste stappen te kunnen zetten richting vergroening. In het verlengde daarvan hebben we oog voor de kennis- en onderwijsinstellingen die kennis aandragen voor de innovatie in onze regio en eveneens het personeel voor de komende jaren opleiden. Daarom blijven we als partner betrokken bij de (door)ontwikkeling van de Greenwise Campus in Emmen, als voorhoedeproject van de Universiteit van het Noorden, omdat deze bijdraagt aan de verdere ontwikkeling van het Drentse kennis- en innovatie ecosysteem, het versnellen van innovatie en het versterken van de concurrentiekracht in (Zuidoost)Drenthe.

Voor alle opgaven maken we slim gebruik van ons netwerk en de beschikbare fondsen. Zo is 2023 ook het eerste jaar dat de eerste projecten in het kader van de nieuwe Europese programma's tot uitvoering komen. Door middel van cofinanciering en de inzet van realisatiekracht gaan we maximale inspanningen leveren met als doel de brede welvaart voor alle Drenten te verstevigen. Dit vraagt om een gecoördineerde inzet vanuit economie op het thema Europa. Enerzijds om de beschikbare middelen/ fondsen te ontsluiten en anderzijds om de economische ontwikkelingen goed aan te laten sluiten op het Europese Beleid zoals de Green Deal en het Actieplan Circulaire Economie.

Met ons integrale en op maat gemaakte innovatie-instrumentarium hebben we aandacht voor zowel de koplopers als het generieke MKB. Het Exportprogramma, de Digitaliseringsregeling en de MKB Advies Voucher zijn voorbeelden die huidige en toekomstige Drentse bedrijven ook in 2023 ondersteunen bij het ontwikkelen van nieuwe, en het behoud van bestaande, duurzame werkgelegenheid. In het kader van de energietransitie zijn we voornemens om samen met onze partners te onderzoeken vanuit welke rol we de energiebesparing bij bedrijven verder kunnen stimuleren.

Samen bouwen aan een brede welvaart

Voor de provincie gaat het erom dat wij samen met onze partners die zaken oppakken waar we toegevoegde waarde hebben. De lijnen in Drenthe zijn kort en we weten elkaar gemakkelijk te vinden. We kennen sterke allianties waarin bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen, overheden in triple-helix verband op gelijke voet samenwerken en fungeren als een elkaar versterkend netwerk. Voorbeelden zijn de Dutch Techzone, de Regio Groningen Assen, de Regio Zwolle.

Iedereen werkt mee!

Een van de belangrijkste randvoorwaarden voor duurzame economische ontwikkeling is een wendbare en weerbare arbeidsmarkt die adequaat functioneert en mensen in staat stelt mee te doen aan de samenleving en zo bijdraagt aan de brede welvaart van Drenthe. Kijkend naar de komende jaren zien wij, dat ook in Drenthe het tekort aan personeel voor een groot deel van onze speerpuntsectoren de komende jaren een nijpend probleem zal worden.

Als het gaat om de versterking van de arbeidsmarkt is de provincie één van de spelers. Passend bij onze rol en aanvullend op datgene wat Rijk en gemeenten doen blijven we in 2023 inzetten op een vitale beroepsbevolking die werkt in vitale bedrijven, zodat ondernemers op het juiste moment kunnen beschikken over voldoende werknemers met de juiste vaardigheden. We blijven hiervoor intensief regionaal samenwerken en ondersteunen sectoren en organisaties om zoveel mogelijk mensen aan het werk te houden door om-, her en bijscholing te stimuleren. Daarbij heeft ook de ontwikkeling (innovatie) van arbeidsbesparende technologieën o.a. door meer inzet op digitalisering onze aandacht. In 2023 onderzoeken we samen met onze partners welke impulsen nodig zijn om sociale innovatie te bevorderen. Daarnaast hopen wij in 2023 met het onderwijs (MBO, HBO en WO) verdere afspraken te kunnen maken hoe wij in Drenthe ons Innovatie- en Kennisecosysteem kunnen versterken, zodat de door de instellingen ontwikkelde kennis een effectieve vertaling krijgt in economische bedrijvigheid. Want daardoor komen we samen verder.

Vrijtijdseconomie

De vrijetijdseconomie is een belangrijke economische sector voor Drenthe. De afgelopen jaren groeide en bloeide de Drentse vrijetijdseconomie fors. De coronacrisis heeft de sector echter hard getroffen. Drenthe is en blijft met rust, ruimte en natuurschoon – in combinatie met een kwalitatief hoogwaardig aanbod van evenementen, musea en dag- en verblijfsrecreatie - een aantrekkelijke recreatieve bestemming in Nederland.

Die kracht blijven we inzetten om bezoekers naar onze provincie te trekken. Marketing Drenthe maakt Drenthe zichtbaar op een manier die past bij ons unieke profiel: OER-provincie van Nederland, met een aansprekend landschap. Met het Perspectief 2030 op bestemming Drenthe wordt ingespeeld op de veranderende rol van toerisme en recreatie. De toeristisch recreatieve sector wil Drenthe laten bloeien door van toegevoegde waarde te zijn voor bezoekers, bewoners, bedrijven en bestemming Drenthe. Wij zien toerisme en recreatie niet meer als doel op zich, maar als middel om maatschappelijke vraagstukken op te lossen.

	<p>We zijn dé vrijetijds- en fietsprovincie en willen dat blijven. ANWB-onderzoek in 2022 heeft onze provincie opnieuw benoemd als de nummer 1 fietsprovincie van ons land met een waardering van 8,5. Daarom blijven we investeren in de kwaliteit van onze fietsroutes en fietsevenementen.</p> <p>De VAM-berg is voor zowel fietsen als wandelen een landelijke blikvanger. Het proces van afdekken van de VAM-berg neemt meer tijd in beslag dan verwacht. In 2023 willen we, met de ondersteuning van fase 2, met het Dak van Drenthe de VAM-berg nog attractiever doorontwikkelen als voorbereiding op fase 3 (recreatieve ontwikkeling).</p> <p>Wandelen krijgt ook de komende jaren extra aandacht door met onze partners verder te werken aan het versterken van onze routenetwerken.</p> <p>Vanuit onze rol als aanjager en verbinder zetten we ons in voor het versterken van het aanbod dagrecreatie en verleiden we vrijetijdsondernemers in kenmerkende toeristische gebieden in onze provincie om in samenhang arrangementen te ontwikkelen die leiden tot een aantrekkelijke meerdaagse toeristische bestemming.</p> <p>We blijven ons als partner in het programma Vitale Vakantieparken (VVP) Drenthe samen met de Drentse gemeenten en HISWA/RECRON inzetten voor de kwalitatieve doorontwikkeling van de verblijfsrecreatie. Daarom wordt het programma VVP Drenthe verlengd - conform de convenantsperiode - tot en met 2024 en worden hier middelen voor beschikbaar gesteld.</p> <p><i>Onze accenten in 2023</i></p> <p>Naast onze reguliere taken op het gebied van de Vrijetijdseconomie zullen wij in 2023 extra nadruk blijven leggen op enkele specifieke taken. Zo willen we de in het kader van de Investeringsagenda Plus toegekende middelen voor een kwaliteitsimpuls Recreatie en Toerisme in 2023 inzetten voor gebiedsontwikkeling in toeristische hotspots, zoals het Gasselterveld en we versterken het aanbod dagrecreatie door ondernemers. Met samenwerkende ondernemers wordt gewerkt aan de zichtbaarheid van unieke bestemmingen zoals de Hunebed Highway. Naast het afronden van het wandelknooppunten netwerk Drenthe willen wij via een specifieke campagne onze provincie sterker profileren als wandelprovincie. Samen met andere partners en organisaties zal via een specifiek promotietraject de aandacht worden gevestigd op de prachtige wandelmogelijkheden in onze provincie. Natuurlijk zal ook worden gezien of relaties kunnen worden gelegd met andere lopende of komende projecten bv. het Van Gogh jaar.</p>
2.	<p>Waar staan we nu?</p> <p><i>Ons speelveld</i></p> <p>De verwachting is dat ook in 2023 de Nederlandse economie getekend wordt door de gevolgen van de oorlog in Oekraïne, arbeidsmarktkrapte en hoge inflatie. De onzekerheden zijn groot en de prognoses verschillen sterk per sector. Ondernemers moeten scherpe keuzes blijven maken. Het is daarbij noodzakelijk om versneld 'slimmer' en 'groener' te gaan werken en produceren.</p> <p>Vanuit de provincie faciliteren we dan ook ondernemers en innovaties die oplossingen bieden voor transities op het gebied van circulaire economie, energie, zorg en digitalisering. Drenthe is de proeftuin en toepassingsregio bij uitstek. Dit sluit aan op de noordelijke Regionale Innovatie Strategie voor Slimme Specialisatie (RIS3). Het motto 'slim, groen en met impact' van onze Economische Koers Drenthe (2020-2023) is daarmee onverminderd van kracht.</p> <p>Samenwerking met kennisinstellingen, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere overheden op (inter-) regionale, provinciale en Noord-Nederlandse schaal, is onmisbaar. De overheid kan het niet alleen.</p>

Slim

Digitale Economie

We geven invulling aan de economische ambities en daaruit voortvloeiende acties uit de Digitaliseringsagenda Drenthe Digitaal. We werken in Noord-Nederlands verband (multi helix) aan de versterking van het digitaal ecosysteem van Noord-Nederland. De eerstkomende acties zijn de voortzetting van de Digitaliseringsvouchere Drenthe, het subsidieverzoek European Digital Innovation Hub (EDIH) en cofinanciering van het plan voor het noordelijk ecosysteem (EFRO/JTF). Daarnaast blijven we met name de IT Hub actief ondersteunen. De IT Hub is op initiatief van de provincie tot stand gekomen. Aanleiding was het behoud van TVM (500 arbeidsplaatsen) voor Drenthe, reden is het inspelen op de digitale transitie en het behouden en aantrekken van IT-talent. De IT Hub brengt business, kennis, innovatie, talent en technologie samen in fysieke en digitale community.

Groen

Voor 2023 is onze inzet op de vergroening van onze economie vastgelegd in de Groene Economische Agenda 2021-2023 (GEA). Wij richten ons vooral op bedrijven en kennisinstellingen die efficiënter om willen gaan met bestaande grondstoffen (circulariteit) en gebruik van nieuwe biobased grondstoffen. Om innovaties te kunnen realiseren zal de komende jaren gebruik gemaakt worden van JTF-subsidies en groeifondsaanvragen.

Greenwise Campus

De universiteit van het Noorden heeft een icoonproject in Greenwise campus (Emmen). Het masterplan van de campus is in de huidige Staten (juni 2021) vastgesteld. Daarmee is ook € 6 miljoen uit de investeringsagenda gealloceerd. De daadwerkelijke aanvraag voor deze middelen wordt in februari 2023 verwacht. PS zullen uiteindelijk hierover beslissen.

Een van de belangrijkste punten in het plan dat voorgelegd gaat worden, is het innovatiecentrum. Begin maart zal de kogel door de kerk gaan; aankoop van de voormalige busremise door de gemeente Emmen en doorlevering aan Greenwise en vervolgens verbouwen tot innovatiecentrum of toch nieuwbouw.

1 maart 2023 is er door Greenwise een aanvraag in het kader van JTF (Europese subsidie) gedaan. Op basis van dezelfde stukken zal er ook een aanvraag bij de provincie worden gedaan voor de gealloceerde € 6 miljoen. Dit zal in het voorjaar aan PS worden voorgelegd.

Chemie

Binnen de Drentse economie is vergroening van de chemie belangrijk, Chemport Europe heeft daarbij speciale aandacht. Ooit begonnen als een samenwerkingsverband tussen de twee chemieclusters in Emmen en Delfzijl, is het nu doorgegroeid tot een stevig noordelijk ecosysteem rond groene chemie en composieten. Het chemiecluster in Emmen is gericht op plastics en vezels. Juist op dat vlak valt veel winst te behalen als het gaat om vergroening. Allereerst via innovatieve technieken als het gaat om recycling van plastics. Het bedrijf CURE heeft een chemische recycling procedé ontwikkeld dat wereldwijde belangstelling heeft. Andere bedrijven richten zich niet zozeer op recycling van bestaande, maar op het maken van biobased nieuwe plastics. Senbis is hierin gespecialiseerd. Nauw hieraan gelieerd is SPIC, een proeftuin waar deze biobased plastics gemaakt kunnen worden. Duurzame bedrijven in de chemie en maakindustrie hebben besloten hun krachten te bundelen in een bedrijvennetwerk, onder de noemer SUSPACC. Oorspronkelijk waren alleen Emmense bedrijven lid, maar nu haken ook bedrijven buiten Drenthe aan.

Groene en slimme maakindustrie

In Drenthe werken we aan de verduurzaming van de maakindustrie (Smart Sustainable Manufacturing) door meer en beter te doen met minder. Daarbij wordt een koppeling gemaakt tussen slimme productiviteitsverhoging (bv. Robotica en slimme AI data) en het circulair maken van het productieproces door hergebruik van materialen en slim ontwerp.

Dit doen we o.a. door het verbinden en versterken van het ecosysteem voor de slimme en circulaire maakindustrie met inzet van IBDO, gerichte inzet van smart industry assessments en het aansluiten en stimuleren van proeftuinen. Verder volgt een proeftuinvoucher regeling op Noord Nederlandse schaal.

Circulaire economie

Het Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie (NICE) werkt aan de ontwikkeling en uitvoering van circulaire vraagstukken van het Drentse mkb. Hun project NICE Matters wordt vervolgd onder de noemer NICE MOVES. Dit loopt tot 2025. Er is een vervolgplan circulair aanbesteden Grond Weg en Waterbouw (GWW) opgesteld gericht op de transitie naar een circulaire economie binnen GWW-projecten. Op basis van dit plan gaan we in 2023 aan de slag met de circulaire aanbesteding van 5 GWW projecten en de verdere aanpassing van de huidige werkwijze naar een circulaire werkwijze.

Gebaseerd op het project Drenthe Woont Circulair (DWC) heeft Noord-Nederland Woont Circulair het doel om tot een circulair bouwplan te komen met de Noordelijke woningbouwcorporaties. Inmiddels is er een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor noordelijke uitrol van DWC. In 2023 start een vervolgtraject richting noordelijke samenwerking op het gebied van circulair bouwen. In 2023 wordt een noordelijke routekaart circulaire economie opgeleverd.

Versnellen energietransitie industrie en MKB

We bieden diverse mogelijkheden voor (energie-intensieve) ondernemers om energiebesparende maatregelen te treffen, haalbaarheidsonderzoek te doen, adviesvouchers aan te vragen of energieadvies te vragen. Daarnaast kan het Drentse MKB met ingang van 28 februari 2023 gebruikmaken van de subsidieregeling energiebesparing MKB. De 11 grootste bedrijven met een complex 'gastgestookt' productieproces en een energierekening van meer dan 1 miljoen euro kunnen gebruik maken van de 'No cure no pay' regeling.

Impact

Impact ondernemen

Vanuit de deelagenda Impact Ondernemen loopt in 2023 een aantal activiteiten op het gebied van duurzame inzetbaarheid, vergroten van de inzetbaarheid van het arbeidspotentieel en het stimuleren van impact ondernemen.

Gezondheidseconomie

We stimuleren de ontwikkeling van slimme oplossingen, innovatieve producten, processen en diensten die bijdragen aan de gezondheidseconomie. In 2023 is de inzet onder meer gericht op gezondheid en technologie, verminderen van ziekenhuisafval, minder medicijnresten in water. Daarnaast hebben we aandacht voor plantaardige eiwitrijke producten in combinatie met toekomstgerichte landbouw. Via de NOM is een Business developer medische technologie aangesteld voor 3 jaar.

De huidige personeelsschaarste blijft ook de komende periode een prioritair aandachtspunt.

De Health Hub Roden (HHR) is een belangrijke bouwsteen in het Drentse kennis- en innovatie ecosysteem op het gebied van medische technologie. De hub is het uitwisselpunt van kennisinstellingen, (startende) mkb ondernemers, zorginstellingen en overheden. Inzet van de Health Hub is om bij te dragen aan economische structuurversterking (sector gezondheid en zorg), werkgelegenheid en ondernemerschap, het faciliteren van (technisch) onderwijs en innovatie in de zorg. Als provincie ondersteunen we HHR met huisvesting en subsidie. Momenteel verkennen we of en hoe we HHR op de langere termijn kunnen ondersteunen.

Fundament

Vestigingsklimaat

Toekomstbestendige bedrijventerreinen

In de geactualiseerde Omgevingsvisie hebben we de behoefte uitgesproken voor een sterkere provinciale sturing op de (her)ontwikkeling van bedrijventerreinen en de vestiging van grote ruimtevragers. Hiervoor zijn we eind 2022 met de gemeenten een traject gestart om te komen tot regionale programmeringsafspraken over bedrijventerreinen. Deze moeten er voor de zomer van 2023 liggen. Daarmee is het belangrijke input voor de ruimtelijke puzzel voor het Rijksprogramma NOVEX. Basis voor de programmeringsafspraken vormt de behoefteaming die door Gedeputeerde Staten is vastgesteld.

In de Provinciale Omgevingsverordening worden aanvullende voorwaarden gesteld voor nieuwe bedrijventerreinen die grote ruimtevragers faciliteren. Voor de toepassing wordt een Drentse handreiking opgesteld. Hiermee geven we uitvoering aan de bestuurlijke afspraken in het kader van 'GRIP op grote ruimtevragers' waarin we intensief samenwerken met het IPO en ministeries I&W, BZK en EZK.

Het Rundedal (gemeente Emmen) is bedoeld als bedrijventerrein voor een grootschalige vestiger. In Nederland zijn nog maar weinig bedrijventerreinen met een ruimte van meer dan 100 ha. Om klaar te zijn voor een potentiële vestiger zijn afspraken gemaakt met de gemeente Emmen. Hierover moet nog besluitvorming plaatsvinden.

De te maken regionale afspraken vormen de basis van waaruit wij de komende jaren samen met gemeenten werken aan de toekomstbestendigheid van onze bedrijfslocaties. De pilot 'Naar energieneutrale bedrijventerreinen in 2035' heeft uitvoeringsprogramma's ter versnelling van de energietransitie, meer organiserend vermogen op de bedrijventerreinen en de 'Leidraad naar energie neutrale bedrijventerreinen' opgeleverd. Dit wordt verder uitgerold in Drenthe. De aanpak is afgestemd op het landelijke programma verduurzaming bedrijventerreinen (PVB) van het ministerie van BZK. Medio 2023 is duidelijk onder welke voorwaarden het Rijk de bedrijventerreinenaanpak in heel Nederland gaat ondersteunen.

Ondernemerschap en internationalisering

Ik Ben Drents Ondernemer (IBDO)

Het huidige programma IBDO loopt tot en met 2024. Op dit moment loopt een externe evaluatie waarbij gekeken wordt hoe IBDO flexibeler gemaakt kan worden (stichting of gemeenschappelijke regeling) en hoe ze haar eigen entiteit kan versterken om op die manier eigenaarschap en daarmee het innovatievermogen van het brede MKB langdurig te ondersteunen.

De drie noordelijke eerstelijns MKB-dienstverleningsorganisaties streven naar nauwere samenwerking om onder andere te kunnen aansluiten op Europese programma's en bijbehorende middelen. In opdracht van de minister van EZK is in januari 2023 naar aanleiding van het rapport van het Nederlands Comité voor Ondernemerschap de landelijk Kwartiermaker Dienstbare Dienstverlening gestart. Verwachting is dat deze medio 2023 een advies oplevert over de landelijke eerstelijns MKB-dienstverlening.

Startup & Scale-up

We werken in Noord-Nederland aan de versterking van het startup & scale-up ecosysteem. Doel is ervoor te zorgen dat er meer en vooral kwalitatief hoogwaardigere startups de markt betreden en dat een hoger percentage doorgroeit naar scale-up. In 2023 zal hiervoor een noordelijk plan worden voorgelegd voor cofinanciering (voor EFRO/JTF).

Internationalisering

In 2022 is gestart met een vervolg op het Aanvalsplan Internationaal Ondernemen. De noordelijke samenwerking krijgt in 2023 in fasen verder vorm. Daarbij wordt ook onderzocht of het instrumentarium op noordelijke schaal ontwikkeld kan worden.

Uit evaluatie blijkt dat de subsidie Internationaal Ondernemen Drenthe een laagdrempelig, doeltreffend instrument is en in een behoefte voorziet. Daarom is voor 2023 opnieuw een subsidie van € 100.000 beschikbaar gesteld voor internationale activiteiten van Drentse MKB-ondernemingen. Daarnaast wordt onderzocht in welke mate verschillende instrumenten in Noord-Nederland meer in gezamenlijkheid ontwikkeld kunnen worden om daarmee de effectiviteit van de instrumenten te vergroten en de ondernemers in Noord-Nederland verder te faciliteren bij export.

Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland (NOM)

De drie noordelijke provincies en het ministerie van EZK zijn aandeelhouder van de NOM. Het ministerie van EZK wil meer taken (uitvoering van beleid) bij de Regionale Ontwikkelmaatschappijen (ROM's) neer gaan leggen nu er een landelijk dekkend netwerk is ontstaan. Daarnaast wordt op initiatief van EZK de het kader waarbinnen de ROM's opereren, de aandeelhoudersinstructie, van de ROM's herzien. Er loopt een ROM 3.0 Pilot die op 31 mei 2023 afloopt en wordt geëvalueerd. Sinds medio 2022 heeft de NOM de opdracht van de drie noordelijke provincies gekregen om een nieuwe periode regiobranding TopDutch uit te voeren.

MKB Fonds Drenthe

Sinds de start van de coronacrisis zijn de resultaten van het MKB Fonds niet naar verwachting. Er komen fors minder aanvragen binnen en er worden weinig financieringen verstrekt. In 2023 laat de provincie Drenthe in samenwerking met het MKB Fonds Drenthe en fondsbeheerder NOM een onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheden om de resultaten van het MKB Fonds te verbeteren.

Bereikbaarheid

Groningen Airport Eelde (GAE)

De huidige Rijksluchtvaartnota onderschrijft het belang en de rol van regionale luchthavens. Samen met de andere aandeelhouders, het Rijk en de luchtvaartsector werken we aan een realistisch verdienmodel voor GAE. Na bestuurlijk overleg is besloten dat de huidige overbruggingsperiode wordt verlengd met één jaar, tot en met 2023. In 2023 is het dan ook noodzakelijk dat PS besluiten over de toekomst van GAE. GAE is voornemens medio 2023

een strategie voor de toekomst aan de aandeelhouders voor te leggen met aandacht voor verduurzaming van de luchthaven.

Logistiek

De provincie verkent momenteel ambtelijk de mogelijkheid tot het oprichten van een Corridor Noord-Nederland in het kader van het Landelijke Programma Goederenvervoercorridors (Topcorridors). Hierbij streven de potentiële partners (Overijssel, Utrecht, Flevoland, Groningen, Friesland en Drenthe) naar een versterking en verduurzaming van deze corridor. De Corridor Noord-Nederland kan op deze manier in aanmerking komen voor aanvullende EU-financiering, zoals bijvoorbeeld door deelname aan een CEF-call (Connecting Europe Facility) in 2024.

Arbeidsmarkt

De krapte op de arbeidsmarkt raakt inmiddels alle sectoren van onze economie. Overal, van industrie tot zorg en van horeca tot logistiek, zijn extra werknemers welkom. Vooruitblikkend naar 2023 en verder zijn er indicaties dat de schaarste wellicht iets minder nijpend wordt. Toch is het vrijwel zeker dat de krapte op de lange termijn blijft bestaan. Dat heeft te maken met een structurele onderstroom die de krapte nog wel enkele jaren kan laten aanhouden. Zo betreft een groot deel van de vraag 'vervangingsvacatures' als gevolg van de vergrijzing van de (beroeps)bevolking. Met een krapte als gevolg, ook in sectoren waar vraag en aanbod voorheen keurig in balans waren. Daar hebben niet alleen ondernemers last van, maar ook de Drentse inwoners. Er rijden minder treinen vanwege een tekort aan personeel, technologische ontwikkelingen (in het bijzonder die van AI en cyber security) lopen achter, huizen worden later opgeleverd en de energietransitie stagneert omdat personeel in de bouw ontbreekt en in de kinderopvang zijn lange wachtlijsten door een structureel tekort aan personeel. Ook de wachtlijsten in de zorg kunnen niet meer worden weggewerkt. Dit is één van de grootste maatschappelijk en economische uitdagingen van de komende tijd. Een goede werking van die arbeidsmarkt en een daarvoor gekwalificeerde beroepsbevolking worden daardoor nog belangrijker voor de gewenste economische ontwikkeling en een leefbare provincie.

Een doelgericht arbeidsmarktbeleid vormt dus de sleutel voor de oplossing van een groot aantal maatschappelijke uitdagingen. Nu afwachten zou wel eens ertoe kunnen leiden dat aan het eind van de komende bestuursperiode of in die daarop moeilijke besluiten over de inzet van de provinciale beroepsbevolking moeten worden genomen: gaan we zorg, welzijn en onderwijs op peil houden of zetten we in op economische ontwikkeling? Het is dan ook belangrijk dat de Drentse partners op het terrein van arbeidsmarkt en onderwijs met elkaar het gesprek aangaan en samenwerken om tot betere structurele oplossingen te komen, waarvan idealiter meerdere partijen tegelijkertijd profiteren.

De rol van de provincie

Arbeidsmarktbeleid is niet een formele of wettelijke taak van de provincie. Maar een goed werkende arbeidsmarkt is wel essentieel voor de provincie. De uitvoering van het arbeidsmarktbeleid is in handen van andere partijen, zoals UWV, gemeenten, sociale partners en het onderwijs. De provinciale betrokkenheid komt voort uit een algemene bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het welzijn en de welvaart van de Drentse burgers. Er is nadrukkelijk geen sprake van een uitvoerende rol.

De grenzen van de arbeidsmarkt vallen echter niet samen met die van gemeenten. Vanuit haar bovenregionale rol kan de provincie dan ook bijdragen aan het maken van verbindingen tussen partijen met als doel samenwerking en ontwikkelingen op gang te brengen. Bovendien kan de

provincie adviseren en ondersteunen bij de verwerving en inzet van bepaalde subsidies om de aansluitingsproblematiek op de arbeidsmarkt te verkleinen.

Nu het belang van een goed werkende arbeidsmarkt toeneemt en er vele risico's zijn dat een slecht werkende arbeidsmarkt andere beleidsterreinen negatief beïnvloedt, is het van belang om als provincie te blijven inzetten op het agenderen, verbinden en stimuleren van partijen. Het feit dat de provincie geen directe taakstelling, financiële belangen of wetgevende rol heeft, maakt dat zij bij uitstek in staat is (financiële)impulsen te geven aan een samenhangend en vernieuwend arbeidsmarktbeleid.

De inzet van de provincie op de Drentse arbeidsmarkt op dit moment

De wegen waarlangs de provincie Drenthe het regionale arbeidsmarktbeleid op dit moment versterkt laten zich vatten in de volgende praktische punten:

- Trends volgen en onder de aandacht brengen. Breed: economie, publieke sectoren, arbeidsmarkt, onderwijs, energietransitie, technologie. Op het gebied van de arbeidsmarkt scherp analyseren waar vacatures zijn en op termijn komen en wat mogelijk is om het arbeidsaanbod te versterken.
- Initiatieven opzetten en versterken die de werking van de arbeidsmarkt vergroten. Dit speelt bijvoorbeeld vooral op het gebied van Leven Lang Ontwikkelen. Wanneer de arbeidskrachten die dat in hun mars hebben een niveau omhoog kunnen worden gebracht dan wel op de juiste positie op de arbeidsmarkt kunnen worden neergezet en vervolgens het in Drenthe nog aanwezige arbeidsaanbod op de vrijgekomen plaatsen kan instromen, vergroot dat het potentieel voor de arbeidsmarkt. Dit betekent bijvoorbeeld versterking van de eigen regie op ontwikkeling van werklozen en werkenden die die regie op dit moment nog niet hebben, versterken van de leercultuur, (on the job) opleiden naar minimaal mbo-niveau 3 of 4, job carving en vergroten van de scholingsinfrastructuur.
- De schakel vormen tussen de verschillende relevante beleidsterreinen:
 - bestrijding van werkloosheid en tegelijkertijd van sociale ongelijkheid (bijvoorbeeld door het voldoen aan de banenafspraken te stimuleren),
 - vergroting van het op de arbeidsvraag aansluitende arbeidsaanbod, bijvoorbeeld door versterking van bedrijfsopleidingen,
 - sociale innovatie binnen bedrijven stimuleren.
 - huisvesting en inzet van (arbeids)migranten mogelijk in combinatie met herinrichting van het bestaande woningaanbod,
 - acquireren van die bedrijven die vraag hebben naar bestaand arbeidsaanbod en in het arbeidsaanbod willen investeren,
 - het belang van goed werkgeverschap onder de aandacht brengen om talenten in de regio te kunnen behouden en aan te trekken,
 - inzet op arbeidsbesparende technologieën (inclusief werkplekinnovatie) en aanvaarding daarvan door gebruikers,
 - subsidiemogelijkheden actief te verkennen en ze naar stakeholders in Drenthe toe te geleiden,
 - een personeelsbeleid van de provincie zelf dat erop gericht is om aan bovenstaande en andere taken te voldoen (en waar nodig zorg te dragen voor de handhaving ervan).

Samenwerking is nodig met de relevante kennisinstellingen en andere provincies. In een regio kunnen innovaties op kleine schaal getest worden in samenwerking met kennisinstellingen en bedrijven. Voor opschaling van succesvolle initiatieven is samenwerking met nationale overheden en andere regio's noodzakelijk. Er bestaat nog onvoldoende inzicht van regionale experimenten, waardoor bijvoorbeeld initiatieven in een regio geen vervolg krijgen in een andere regio en er niet of beperkt wordt geleerd van terugkerende belemmeringen in een

experiment of bij opschaling. Tot slot is er voor transities nog onvoldoende samenwerking tussen regionale en nationale overheden om te komen tot gerichtere regionale doelen en verantwoordelijkheden, wat de uitvoering op regionale schaal belemmert.

Financiering voor de inzet van de provincie en de gezamenlijke projecten is naast de eigen middelen o.a. te vinden:

- in het ESF+, Interreg, REACT-EU, EGF, JTF
- Middelen van betrokken ministeries (SZW, OCW, EZK)
- Gemeenten, UWV
- Sectorfondsen en andere middelen vanuit het bedrijfsleven
- Middelen van onderwijsinstellingen.

Rijksdiensten

Binnen de rijksoverheid vinden organisatieontwikkelingen plaats als gevolg van o.a. beleidsintensiveringen, verdergaande digitalisering, capaciteitsaanpassingen en regionale verschuivingen van diensten en werkzaamheden. Deze ontwikkelingen werken door op de spreiding van rijks werkgelegenheid over het land. In 2022 is met alle betrokken partijen hard gewerkt aan het behoud van de JWF Kazerne in Assen. Dit heeft geleid tot de ondertekening van het gezamenlijk bestuurlijk voornemen Assen-Havelte in februari 2023. Dit voornemen vraagt om nadere uitwerking in 2023.

Europese instrumenten

EFRO

In 2022 is het eerste instrument opengesteld van het nieuwe Operationeel Programma EFRO Noord-Nederland 2021- 2027 in de vorm van een valorisatieregeling voor kennis- en innovatieprojecten. Daarnaast wordt gewerkt aan instrumenten voor een brede mkb-aanpak. Doel van het EFRO-programma is om de hele keten van mkb-bedrijven te bereiken, van koplopers tot minder innovatieve bedrijven, en samenwerking tussen partijen te versterken. Hiermee wordt een structureel innovatiever mkb gerealiseerd.

JTF

In januari 2023 zijn de eerste twee regelingen van het Europese Just Transition Fund (JTF) voor de regio Groningen – Emmen opengesteld: de call grote kennis- en valorisatie projecten en de subsidie investering in opleiding. In maart en april volgen onder andere nog de subsidie opleidingsinfrastructuur en campusactiviteiten, randvoorwaardelijke infrastructuur en een start-up fonds.

Interreg A

Vanuit het Interreg A- Samenwerkingsprogramma Duitsland-Nederland staat in de periode 2021-2027 een bedrag van ca. € 465 miljoen ter beschikking ter bevordering van economische groei, werkgelegenheid, sociale integratie en betere samenwerking in de grensregio.

Vrijetijdseconomie

De vrijetijdseconomie is een belangrijke economische sector voor Drenthe. De afgelopen jaren groeide en bloeide de Drentse vrijetijdseconomie fors.

Uiteraard heeft de coronacrisis de sector flink getroffen. Drenthe is en blijft met rust, ruimte en natuurschoon – in combinatie met een kwalitatief hoogwaardig aanbod van evenementen, musea en dag- en verblijfsrecreatie - een aantrekkelijke recreatieve bestemming in Nederland.

Die kracht blijven we inzetten om bezoekers naar onze provincie te trekken. Marketing Drenthe maakt Drenthe zichtbaar op een manier die past bij ons unieke profiel: OER-provincie van Nederland, met een aansprekend landschap.

Met het [Perspectief 2030 | Drenthe](#) wordt ingespeeld op de veranderende rol van toerisme en recreatie. De toeristisch recreatieve sector wil Drenthe laten bloeien door van toegevoegde waarde te zijn voor bezoekers, bewoners, bedrijven én bestemming Drenthe. Wij zien toerisme en recreatie niet meer als doel op zich, maar als middel om maatschappelijke vraagstukken op te lossen.

We zijn dé vrijetijds- en fietsprovincie en willen dat blijven. ANWB-onderzoek in 2022 heeft onze provincie opnieuw benoemd als de nummer 1 fietsprovincie van ons land met een waardering van 8,5. Daarom blijven we investeren in de kwaliteit van onze fietsroutes en fietsevenementen. De VAM-berg is voor zowel fietsen als wandelen een landelijke blikvanger. Momenteel wordt een Gebiedsplan opgesteld. Het proces van afdekken van de VAM-berg neemt meer tijd in beslag dan verwacht, waardoor verdere ontwikkeling (nog) niet mogelijk was. Wandelen krijgt ook de komende jaren extra aandacht door met onze partners verder te werken aan het versterken van onze routenetwerken.

Vanuit onze rol als aanjager en verbinder zetten we ons in voor het versterken van het aanbod dagrecreatie en verleiden we vrijetijdsondernemers in kenmerkende toeristische gebieden in onze provincie om in samenhang arrangementen te ontwikkelen die leiden tot een aantrekkelijke meerdaagse toeristische bestemming.

We blijven ons als partner in het programma Vitale Vakantieparken (VVP) Drenthe samen met de Drentse gemeenten en HISWA/RECRON inzetten voor de kwalitatieve doorontwikkeling van de verblijfsrecreatie. Daarom is het programma VVP Drenthe en het deelprogramma Naaber verlengd - conform de convenantsperiode - tot en met 2024 en zijn hier middelen voor beschikbaar gesteld.

Onze accenten in 2023

Naast onze reguliere taken op het gebied van de Vrijetijdseconomie zullen wij in 2023 extra nadruk blijven leggen op enkele specifieke taken. Zo willen we de in het kader van de Investeringsagenda Plus toegekende middelen voor een kwaliteitsimpuls Recreatie en Toerisme in 2023 inzetten voor gebiedsontwikkeling in toeristische hotspots, zoals bij Ruinen/Dwingelderveld en we versterken het aanbod dagrecreatie door ondernemers. Met samenwerkende ondernemers wordt gewerkt aan de zichtbaarheid van unieke bestemmingen. Naast het afronden van het wandelknooppunten netwerk Drenthe willen wij via een specifieke campagne onze provincie sterker profileren als wandelprovincie. Samen met andere partners en organisaties zal via een specifiek promotietraject de aandacht worden gevestigd op de prachtige wandelmogelijkheden in onze provincie. Uiteraard zal ook worden bezien of relaties kunnen worden gelegd met andere lopende of komende projecten bv. het Van Gogh jaar. Voor wat betreft de paardensport zal het EK Vierspan en de WK Paramennen in onze provincie worden georganiseerd. Begin 2023 is bovendien de 'Hippische visie' verschenen van deze sector in onze provincie. Een uitvoeringsprogramma volgt nog. Tot slot staat 2023 in het teken van het EK Wielrennen, van 20 tot en met 24 september.

Waar staan we nu?

Momenteel lopen er diverse projecten. 'Eye-catchers' voor 2023 zijn met name de projecten in het kader van het Van Gogh-jaar en de (verdere) marketing van de Koloniën van

	Weldadigheid. Bovendien zal de landelijke Toerismetop dit jaar in onze provincie worden georganiseerd (september).	
3.	Welke andere relevante ontwikkelingen zijn er nog meer?	
	Opgave	Ontwikkeling
	Een goed vestigings- en ondernemers-klimaat	<p><i>Themapark Meppel</i> Resultaat van onze acquisitie naar nieuwe bedrijven is de mogelijke vestiging van een themapark, mogelijk binnen de grenzen van de gemeente Meppel. Wij hebben hiervoor een haalbaarheidsstudie gefinancierd in drie fasen. Mogelijke vervolgstappen voor de vestiging van het themapark zijn aan het nieuwe college van GS en PS.</p> <p><i>Ontwikkelingen sportcampus Emmen</i> De gemeente Emmen heeft het college in oktober door middel van een brief aangegeven de regie te willen voeren op de nieuwbouw van het stadion van Fc Emmen, in combinatie met een topsporthal. Het college van GS heeft in een antwoordbrief aangegeven dat een provinciale bijdrage in een volgende Statenperiode aan de orde kan komen. In een stuurgroep met de meest betrokken organisaties (Gem. Emmen, Carmel college, Fc Emmen) wordt gewerkt aan de businesscase om een nieuw stadion inzichtelijk te krijgen. De huidige stand van zaken is zodanig dat de businesscase van het nieuwe stadion een bijdrage van de provincie nodig zal hebben om positief te zijn. Het besluit om daadwerkelijk op zoek te gaan naar een ontwikkelaar (via aanbesteding) zal in 2023 genomen worden. Het komende college en Staten krijgen dan ook de vraag om subsidie op een integrale businesscase</p>
	Innovatie en digitalisering als kans	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
	Drenthe wordt dé circulaire en groene provincie	<i>Verduurzaming sector</i> In de komende periode zal, mede door de hoge energieprijzen, de verdere verduurzaming van de bedrijven aandacht vragen. Op een eerste informatieavond eind januari bleek hier grote belangstelling voor te zijn vanuit ondernemers.
	Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
	Vrijtijdseconomie stimuleren	<i>Organisatie landelijke Toerisme Top</i> Op 25 september 2023 zal de landelijke Toerisme Top in Drenthe worden georganiseerd. De provincie Drenthe, NBTC, Ministerie EZK en Gastvrij Nederland zijn verantwoordelijk voor de organisatie. Het thema van de Toerisme Top is "Ruimte". Als locatie is gekozen voor de binnenplaats van het Gevangensmuseum in Veenhuizen.

<p>Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers</p>	<p><i>Promotiecampagne Wandelen en uitrol Wandelknooppunten</i></p> <p>In 2022 is gestart met een promotiecampagne Wandelen, onder andere via een speciale bijlage in het Dagblad en uitgave van een podcast. Deze campagne zal in 2023 worden voortgezet. In 2023 en 2024 zal ook het Wandelknooppunten-netwerk over de hele provincie worden uitgebreid.</p> <p>Ook het Drenthepad zal in 2023 en 2024 worden verbeterd. Verwacht wordt dat deze concrete ontwikkelingen, samen met de campagne, onze provincie flink gaat profileren als wandelprovincie en wandelbestemming.</p>
<p>Tour de Force (fietsberaad)</p>	<p>Tour de Force is een krachtige samenwerking tussen overheden, marktpartijen, maatschappelijke organisaties, kennisinstututen en platforms voor een sterker fietsbeleid in Nederland. In de tweede etappe gaan wij voor de 'Schaalsprong Fiets'. Met dit ambitiedocument willen wij meer fietskilometers realiseren. Momenteel vervullen wij het voorzitterschap ('Tourleiding') en daarmee een voortrekkersrol. Na de verkiezingen zal bepaald moeten worden welk vervolg dit krijgt.</p>
<p>4. Waar kan ik meer vinden?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Research & Innovation Strategy for Smart Specialisation (RIS3) 2021-2027 - Agenda Gezondheidseconomie - De Groene Economische Agenda - Agenda Impact Ondernemen - Drentse Duitslandagenda - Provincie Drenthe - Digitaliseringsagenda Drenthe Digital - Economische Koers Drenthe 2020-2023 - Roadmap Circulair Drenthe 2023 - Arbeidsmarkinzicht.nl - De Human Capital Agenda Noord Nederland - Marketing Drenthe - Koersdocument 'Drenthe beleef je samen, nu en in de toekomst' - Het Drentse Innovatie en Kenniseecosysteem in beeld 2021

	<h4>4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig</h4>
<p>1.</p>	<p>Waar staan we voor? (uit de Begroting 2023)</p> <p><i>Van plannen maken naar uitvoering</i></p> <p>Eind 2020 is een nieuw mobiliteitsprogramma (MP 2021-2030) door Provinciale Staten vastgesteld. Een kader dat via zes pijlers of hoofdkeuzes de ontwikkeling van de mobiliteit in Drenthe faciliteert. Waarbij een betere verkeersveiligheid (Samen richting Nul verkeersslachtoffers!) en het bevorderen van fietsverkeer en openbaar vervoer de kern vormen. Als uitwerking van het klimaatakkoord worden projecten gepland om het verkeer en de infrastructuur schoner en duurzamer te maken. Publieke mobiliteit (openbaar vervoer) zal een goed alternatief voor de auto moeten vormen en inwoners die geen auto bezitten goed bedienen. Zorgeloos van deur tot deur is het uitgangspunt bij mobiliteit op maat met verschillende manieren van vervoer en via gastvrije en moderne overstappunten (hubs). En uiteraard een up-to-date informatievoorziening, ook via apps.</p> <p>In het Deltaplan voor Noordelijk Nederland deel A en deel B hebben we laten zien dat Noord-Nederland oplossingen kan bieden voor ‘brandende’ maatschappelijke opgaven, zoals de woningopgave en het klimaat. Met de ondertitel 'Noordelijk Nederland en het Stedelijk Netwerk Nederland beter verbonden' geven we een belangrijke voorwaarde aan. Het staat voor ons vast dat de noodzakelijke ruimtelijke ontwikkelingen gepaard moeten gaan met uitstekende spoor- en busverbindingen in en naar het Noorden. Maar ook met goede fietsvoorzieningen. Het zijn randvoorwaarden.</p> <p>In 2021 zijn de zes pijlers uit het MP in de begroting uitgewerkt naar zes doelstellingen die in diverse uitvoeringsagenda's worden geoperationaliseerd, waarin overigens ook al lopende projecten zijn opgenomen. Daarmee is de opzet van programma 4 opnieuw gestructureerd en zijn ook budgetten verschoven. In 2022 hebben we voor een aantal pijlers uitvoeringsprogramma's (UP) opgesteld en ter vaststelling aangeboden. Het betreft het Strategisch Plan Verkeersveiligheid, de Fietsagenda, Mobiliteit op maat en het Regionaal Mobiliteitsplan (RMP) Drenthe 1.0. Deze uitvoeringsprogramma's starten in 2023, waarbij we tegelijkertijd ook inzetten om de pijleroverstijgende verbanden te laten zien/cross-overs te maken. Immers, meer mensen op de fiets vereist investeringen in de fietsinfrastructuur, maar ook aandacht voor veiligheid en gedrag, alsmede aansluiting van het fietsnetwerk op dat van het OV.</p> <p><i>Toegankelijke en veilige bereikbaarheid</i></p> <p>Voor een veilig en bereikbaar Drenthe hebben wij het Strategisch Plan Verkeersveiligheid Drenthe (SPVD) opgesteld. Dit plan vormt de basis voor een aantal nieuwe projecten en geeft een extra impuls op gedrag in het verkeer. Een onderdeel van het plan is een subsidieregeling die van 2022 tot 2026 loopt en lokale projecten die veiligheid en bereikbaarheid op gemeentelijke wegvakken steunt. Op basis van een veiligheidsanalyse hebben we plannen ontwikkeld voor de aanpak van infrastructurele knelpunten. Het onderzoek naar de (gedeeltelijke) verdubbeling van de N34 en verbetering van het verkeersplein Gieten is een belangrijk onderdeel. Aanpassingen in infrastructuur en verkeerseducatie, bijvoorbeeld veilig fietsen, blijft van belang gelet op de verontrustende ongevallencijfers bij fietsverkeer. Voor het financieren van kleine ‘geen spijt’ veiligheidsmaatregelen, zoals bij reconstructies bij onderhoudsprojecten, houden we een structureel budget van € 150.000,-- beschikbaar.</p>

Mobiliteit op maat

Het investeringsprogramma voor de doelstelling 'Mobiliteit op maat' is in 2022 ter besluitvorming voorgelegd aan PS. Dit programma omvat uitgaven in voorzieningen op haltes en hubs (o.a. dynamische reisinformatie, P+R, watertappunten, pakketkluizen, berging kiosk Gieten), meer manieren van vervoer op hubs (o.a. aansluiten op fietsroutes, wandelroutes, deelfietsen, deelauto's, (deel)scootmobielen, deelscooters) en de verdere ontwikkeling van het hub-netwerk (wijkhubs, dorpshubs, deelmobiliteitshubs, logistieke hubs). De verwachting is dat - door onder meer het strekken van 53 lijnen en betere haltevoorzieningen - in de nabije toekomst besparingen op de OV-concessie mogelijk zijn.

Fiets als duurzaam alternatief

Met het mobiliteitsprogramma is een eerste tranche van fietsprojecten ingezet die vooral de steden goed ontsluiten voor woon-werkverkeer met de fiets. In 2023 en de jaren daarop zullen we in samenwerking met gemeenten voorbereidingen treffen voor de uitvoering van de in 2022 voorgelegde Fietsagenda. Concreet werken we met onze medeoverheden aan de realisatie van een aantal doorfietsroutes, al dan niet in combinatie met de realisatie van oplossingen voor missing links. Uitgangspunt hierbij vormt als gezegd het kader van de Fietsagenda. In 2023 zetten we in op cofinanciering van het Rijk of gemeenten voor het behalen van de doelen uit de Fietsagenda. Dit kan zitten in gemeentelijke fietspaden, maar ook bijvoorbeeld in fietsstimulering. Ook de link met de hubs (bijvoorbeeld stallingen) en veiligheid (fietspadverbreding in het kader van het SPVD) valt hieronder.

Een adequaat en openbaar vervoernetwerk

Door de corona-maatregelen is het aantal reizigers in het openbaar vervoer gedaald. Daarom is het belangrijk het gebruik van openbaar vervoer te ondersteunen met goede (transitie)plannen. We willen namelijk dat publieke mobiliteit als alternatief voor autoverkeer een belangrijke plaats inneemt. Voor 2023 wordt geen beschikbaarheidsbijdrage verwacht aan de concessie OV. Dit betekent voor de begroting van het OV-bureau dat bij ongewijzigd beleid de kosten hetzelfde blijven, maar de baten achterblijven. Daarnaast stijgen door de "Oekraïne-crisis" de exploitatielasten voor het openbaar vervoer erg hard.

De exploitatielasten van de concessie Zwolle-Emmen zijn in 2021 op basis van een actualisatie teruggebracht met € 400.000,- maar de ontwikkelingen rond veiligheid, de wens tot frequentieverhoging in de spits zullen daar naar verwachting in 2023 weer verandering in brengen. Samen met Overijssel zijn wij opbrengstverantwoordelijk op de lijn; omdat nog niet alle reizigers naar verwachting in 2023 zijn teruggekeerd speelt dit hierbij eveneens een rol.

Met landelijke (Toekomstbeeld OV 2040) en noordelijke agenda's wordt samen met partners gewerkt aan een robuust publiek netwerk, verbonden via goede voorzieningen op opstap- en overstapplaatsen, met goede fietsvoorzieningen (stalling, deelfietsen). Diverse onderzoeken vanuit de MIRTafspraken naar snellere en veilige nationale en regionale spoorverbindingen lopen inmiddels. Het gaat om de voorbereidingskosten Emmen-Rheine, de Noordelijke OV-agenda, de Nedersaksenlijn, en in landelijk verband om bijdragen in studies rond de verbindingen met het Noorden (in totaal € 300.000,-). In 2023 willen we komen tot een definitief go/no-go-moment met alle partners over Emmen-Rheine; tevens willen we in 2023 op het vlak van de Nedersaksenlijn samen met de buurprovincies, de betrokken NSL-gemeenten en het Rijk een slag maken om de verdieping op het vlak van tracéstudie en gebiedsontwikkeling nader vorm te geven.

	<p><i>Duurzame oplossingen en innovatie</i></p> <p>In het voorjaar van 2022 is het Regionaal Mobiliteitsplan Drenthe (RMP) Drenthe 1.0 door de Drentse gemeenten vastgesteld. Het RMP is het kader voor de Drentse samenwerking aan de afspraken uit het klimaatakkoord voor mobiliteit. Onze keuze om te investeren in de fiets en in publieke mobiliteit is hier van een belangrijk onderdeel. Omdat er nationaal nog geen harde afspraken zijn over de financiering van maatregelen rond het klimaatakkoord verwachten wij eerst uit eigen middelen € 650.000,- in te zetten. Dit doen wij voor extra inzet op basis van onze regietaak in het RMP, de regionale laad- en tankinfrastructuur en de werkgeversaanpak. Wij coördineren de verdere uitrol van laadinfrastructuur in Drenthe en zijn met werkgevers in gesprek over het vergroenen van hun zakelijke en woon-werk kilometers. Zelf geven we als werkgever het goede voorbeeld en committeren we ons aan de doelen van de Coalitie Anders reizen. We vergroenen ons eigen wagenpark en de reisvergoedingen en stimuleren met campagnes fiets- en OV-gebruik. We werken voortdurend aan verdere verduurzaming van onze aanbestedingen en de OV/publiek vervoer concessies. We stimuleren de verduurzaming van logistiek.</p> <p><i>Kerntaken onderzoek en samenwerking</i></p> <p>Net als in 2022 zullen we doorgaan met het (mede)financieren van kennisprojecten (CROW/KpVV) en databeheer (Nationale wegendatabank) op landelijk niveau. Tevens werken we aan een monitoringsplan 'Datagedreven werken en sturen in de mobiliteit'. Verder voorzien we onderzoekskosten voor luchtvaart en logistiek. Omdat op Rijksniveau de discussie over het toekomstig luchtruim/luchtvaartbeleid meerdere keren is uitgesteld, is de verwachting dat pas in 2023 de actualisatie van het provinciaal luchtvaartbeleid zal plaatsvinden.</p> <p><i>Wegen en vaarwegen</i></p> <p>De beheer- en onderhoudsactiviteiten voor Wegen en Vaarwegen maken onderdeel uit van programma 4: Mobiliteit en Bereikbaarheid. Het programma heeft als ambitie dat de provincie Drenthe in alle opzichten optimaal bereikbaar is. Vanuit het perspectief van beheer en onderhoud betekent dit dat de activiteiten zijn gericht op een veilige doorstroming van het (vaarweg-)verkeer en dat er aandacht is voor een aantrekkelijke en gezonde omgeving rondom wegen en vaarwegen.</p> <p>In het beleidsplan zijn de kaders vastgelegd hoe het beheer en onderhoud van de wegen en vaarwegen plaatsvindt. Op basis van deze beleidskaders staan in het afzonderlijke beheerplan de beheer- en onderhoudsactiviteiten beschreven. De daaruit volgende programmering en benodigde financiën zijn vervolgens opgenomen in het Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP) 2021-2024.</p> <p>Voor nadere informatie over de concrete projecten voor het jaar 2023 wordt verwezen naar de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.</p>
2.	<p>Waar staan we nu?</p> <p><i>Van beleid naar uitvoering</i></p> <p>De vijf beleidsdoelen (of pijlers van beleid) uit het Mobiliteitsprogramma (MP) 2021-2030 zijn in 2022 helemaal uitgewerkt in Uitvoeringsprogramma's die financieel en planning technisch lopen tot en met 2026. In 2021 was al een regionaal mobiliteitsplan duurzaamheid (RMP) uitgewerkt en in 2022 vastgesteld. Hierin zijn bestaande uitvoeringsplannen van provincie en gemeenten opgenomen. Inclusief de werkgeversaanpak 'Drenthe reist duurzaam'. Aan een update: het RMP 2.0 wordt nog gewerkt. Dit zal een concreet uitvoeringsprogramma voor de komende jaren moeten gaan bevatten</p>

Toegankelijke en veilige bereikbaarheid

Na een jarenlange daling neemt het aantal verkeersslachtoffers de laatste tijd toe. Uit de verkeersveiligheidsanalyse van Drenthe blijkt dat met name de thema's veilige infrastructuur, kwetsbare verkeersdeelnemers, snelheid en afleiding in het verkeer knelpunt zijn. Op deze thema's zijn onze ambities en maatregelen gericht om de verkeersveiligheid in Drenthe te vergroten. Het Strategisch Plan Verkeersveiligheid Drenthe (SPVD) is dit jaar vastgesteld. De geraamde investeringen in de periode 2022-2026 bedragen € 37 miljoen. Naast inzet op educatie (als campagnes), innovatie en handhaving wordt veel geïnvesteerd in aanpassingen van wegen en fietspaden (breedte weg/fietspad en kwaliteit van de berm) in reconstructies van bestaande situaties op N-wegen. Bij nieuwe aanleg gelden dezelfde uitgangspunten. Met het oog voor snelheidsverschillen (als op fietspaden) en 'vergevingsgezinde' bermontwerpen.

Voor wat betreft de projecten die vallen binnen deze pijler, zijn in 2022 de nieuwe op- en afrit van de N34 bij Klijndijk opgeleverd. In 2022 heeft vanwege onder meer overleg met stakeholders en de sterk gestegen prijzen een gedeeltelijke bijstelling van de plannen in het kader van Emmen Bereikbaar plaatsgevonden. Uitgangspunt hierbij was om op basis van het beschikbare budget een zo groot mogelijk rendement te behalen op het vlak van de verbetering van de doorstroming en verkeersveiligheid. Wijzigingen zijn onder meer dat ter hoogte van het bedrijventerrein Bargermeer de situatie gelijkvloers blijft en dat de snelheid op de Rondweg 70 km/h blijft. 2022 is gebruikt voor een aantal benodigde en soms verdiepende onderzoeken in het kader van de (gedeeltelijke) verdubbeling van N34.

Fiets als duurzaam alternatief

Voor de beleidsdoelstellingen rond Fiets is een Uitvoeringsagenda in PS vastgesteld (de Fietsagenda). Waarbij vooral het accent werd gelegd op de veiligheid van fietsers. Naast het doel om meer mensen op de fiets te krijgen (bijvoorbeeld in het woon-werkverkeer) zijn veilige paden een aandachtspunt. Door grotere snelheidsverschillen zal het ontwerp van fietspaden veranderen. We zetten vooral in op goede (door)fietsverbindingen van en naar de centra. Dit in nauw overleg met gemeenten. We dragen ook bij middels subsidieregelingen. Naast inzet op doorfietsroutes wordt vanuit de Fietsagenda ingezet op 1) realisatie van ontbrekende schakels in het hoofdfietsnetwerk, 2) gebiedsgerichte maatwerkplannen voor recreatieve fietsinfrastructuur en 3) lokale aanpak van verkeersveiligheid op de fiets. We vorderen gestaag met de Groene As, de doorfietsroute Assen-Groningen.

Een adequaat openbaar vervoer

Het openbaar vervoer kampt met drie grote uitdagingen: wegblijvende reizigers na corona, sterk stijgende exploitatiekosten door de stijging van energie- en personeelskosten en grote personeelskosten. Het reispatroon is na corona blijvend veranderd. Via steunmaatregelen is het OV in de afgelopen jaren financieel in de benen gehouden. Voor de komende jaren zullen maatregelen genomen moeten worden om nieuwe reizigers te vinden en om de kosten te beheersen.

Busconcessie Groningen Drenthe

De bovengenoemde effecten hebben een grote financiële impact op de busconcessie. In 2022 heeft dit geleid tot een aanvulling op de subsidie aan de vervoerder. Voor 2023 wordt met een beperkte bezuiniging op de dienstregeling, met ondersteuning van het Rijk (Transitie Vergoeding OV) en met aanwending van een deel van de reserve van het OV-bureau zicht gehouden op een nulresultaat in de begroting. Om de productiekosten van het openbaar vervoer in de hand te kunnen houden op de langere termijn en tegelijkertijd recht te doen aan de ambitie om zo schoon mogelijk vervoer te hebben, is in het Dagelijks Bestuur van het OV-

bureau eind 2022 besloten tot de 'business case zero emissie', waar bijna alle bestaande bussen die rijden op HVO (Hydrotreated Vegetable Oil) worden vervangen door volledig elektrische bussen.

Voor 2024 wordt (vooralsnog) niet uitgegaan van een aanvullende ondersteuning vanuit het Rijk.

Samen met de provincies Fryslân, Groningen en de gemeenten Emmen, Assen, Groningen en Leeuwarden is een noordelijke uitwerking gemaakt van het landelijke Toekomstbeeld Openbaar vervoer (TBOV) 2040: De Ontwikkelagenda OV Noord-Nederland. Deze ontwikkelagenda is voor ons het kader voor projecten en maatregelen rond openbaar vervoer in Noord-Nederland en dus ook in onze provincie. Begin 2022 is samen met het Rijk deel B van het Deltaplan voor het Noorden opgeleverd. Dit bevat onder andere een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA). Van de 3 spoorlijnen die het Deltaplan bevat (Lelylijn, bestaand spoor en Nedersaksenlijn) scoort de Nedersaksenlijn relatief het hoogst, maar heeft ook het verbeteren van het bestaande spoor vanuit de woningbouwopgaven voor Drenthe prioriteit.

Bestaand spoor

Na een intensieve lobby met alle betrokkenen langs de spoorverbinding Zwolle-Groningen is € 35 miljoen door het Rijk beschikbaar gesteld voor de aanleg van een extra perron in Meppel ten behoeve van een gewenste frequentieverhoging van de treinen tussen Zwolle en Groningen. Lobby voor het robuust maken van gehele spoorverbinding met prioriteit voor het traject Herfte- Meppel (nu het enige spoor voor alle treinen naar Noord-Nederland).

Nedersaksenlijn

Samen met de provincies Groningen en Overijssel, 8 gemeenten en diverse andere organisaties (o.a. stichting Nedersaksenlijn) hebben we een bidbook Nedersaksenlijn opgesteld. Het bidbook bevestigt een hoog maatschappelijk rendement voor de regio. Door de Tweede Kamer is voltallig ingestemd met een motie om een MIRT-onderzoek naar de Nedersaksenlijn uit te voeren. In het kader van het MIRT is voorts ingezet op een concrete verbetering van het bestaand spoor nabij station Meppel. Ten aanzien van Emmen-Rheine is in 2022 veel werk verricht en concrete voortgang geboekt. In september 2022 is door alle betrokken partijen een intentieovereenkomst ondertekend.

Mobiliteit op Maat

Schragend aan de OV-ontwikkelagenda is een Uitvoeringsprogramma Mobiliteit op Maat vastgesteld. Met een investeringsprogramma tot en met 2026. Het betreft investeringen in (digitale) informatie over OV, OV-knooppunten (OV-hubs), stallingen, parkeervoorzieningen en logistieke (pakket)diensten. Ook worden diverse experimenten gedaan met deelmobiliteit, zoals in deelfietsen en deelauto's. Deze activiteiten doen we in nauwe samenwerking met de provincie Groningen en het OV-bureau. Na een uitgebreide consultatie hebben we de conclusie moeten trekken dat het draagvlak en de noodzaak voor een OV-knooppunt met parkeervoorzieningen ter hoogte van Yde-de Punt onvoldoende is om tot realisatie over te gaan. In 2022 is gestart met de pilot deelauto's Noord-Drenthe/N34. Op diverse locaties komt een deelauto te staan; de komende 2 jaar gaan we inzicht opdoen in de succes- en faalfactoren van deelauto's in het dorpen en het buitengebied. Dit doen we samen met de Rijksuniversiteit Groningen en de exploitant van de deelauto-pilot.

Duurzaamheid en innovatie

De belangrijkste bijdrage aan de emissiereductie moet worden gezocht bij het wegverkeer en mobiele werktuigen. Europese en/of Rijksregelingen ter stimulering van de vervanging van het vervuilde wagenpark zijn daarbij essentieel voor het behalen van de doelstellingen.

Emissiereductie is niet alleen zinvol voor CO₂ vermindering; elektrisch rijden leidt ook tot een lagere uitstoot van NO_x in het wegverkeer.

Na de vaststelling van het RMP1.0 heeft de regionale uitvoering van provincie en gemeenten meer vorm en inhoud gekregen. De focus ligt in eerste instantie op de laad- en tankinfrastructuur, het stimuleren van schone alternatieven en de verduurzaming van de eigen vloot. Op rijksniveau is er meer aandacht voor de potentiële bijdrage van de RMP's naar aanleiding van onderzoek door CE Delft.

In 2023 wordt een nieuwe concessie verleend voor de publieke laadinfrastructuur in Drenthe en Groningen voor de periode tot en met 2026. Drenthe is hiervan penvoerder, met de gemeenten en provincie Groningen is een samenwerkingsovereenkomst (SOK) ondertekend.

Het aandachtsgebied van Drenthe Reist Duurzaam wordt uitgebreid van grote werkgevers naar opleidingsinstituten. Voor de logistieke sector wordt een aanpak uitgewerkt.

Voor onze eigen grond, weg en waterbouwprojecten is de afgelopen periode gewerkt aan de verbetering van de duurzame afweging en aanbesteding. Voor de komende periode is het van belang het Drents Ambitiweb Duurzaam GWW verder te verankeren in het beleid en de uitvoering.

Kerntaken onderzoek en samenwerking

Via samenwerking in IPO verband hebben we veel inzet gepleegd op het dossier Betalen naar gebruik. Het voornemen van het kabinet om te komen tot een soort vlaktaks (tarief per kilometer), waarbij differentiatie in tijd en plaats wordt uitgesloten, kent veel onzekerheden over de eerlijkheid (stad versus platteland) en de uitvoerbaarheid van deze vorm van heffing. In regio Drenthe-Groningen heeft het KpVV (Kennisplatform Verkeer en Vervoer) met deze provincies en IPO een verkennend onderzoek gedaan dat veel vraagtekens zet bij de effectiviteit en eerlijkheid van de vlaktaks. Het onderzoek is ook naar PS gestuurd en is ook landelijk opgepakt in studie van het Kennisinstituut Mobiliteit (IenW).

In 2022 zijn we gestart met het maken van en opstellen van een dashboard mobiliteitsdata. Mobiliteitsdata zoals bijvoorbeeld wegintensiteiten, het gebruik van carpoolplaatsen, fietstelgegevens, in- en uitcheckers van het OV, ongevalsdata of CO₂-uitstoot van de eigen vloot komen samen op één plek. Waar mogelijk vindt hier ook een automatische update van de data plaats. Naast uniformering en eenduidige ontsluiting is een belangrijk doel hiervan ook het streven om meer datagedreven te werken.

Prijsstijgingen en het klimaat

In 2022 is sprake geweest van enorme prijsstijgingen van energie en bouwmaterialen. Daarnaast kampte de sector met materiaal-schaarste en een tekort op de arbeidsmarkt. De provincie Drenthe is hierover in gesprek gegaan met het MKB (markt) en zijn er risico-afspraken gemaakt. Dit heeft geleid tot een uitvoerbare orderportefeuille. De ambities om te blijven werken aan duurzaamheid, circulariteit en de klimaatdoelen zijn overeind gebleven. Voorbeelden hiervan zijn het herziene inkoopbeleid, de aangepaste standaard contracteisen.

	<p>Landelijk is de ambitiebepaling Provinciale Klimaatneutrale en Circulaire Infrastructuur (PKCI) ondertekend wat betekent dat ook Drenthe zich conformeert om in 2030 zoveel mogelijk klimaatneutraal en circulair te gaan werken.</p> <p>Eind 2022 is de problematiek rond stikstof weer opgelaaid. Er zijn binnen de teams van Wegen en Vaarwegen en Verkeer en Vervoer afspraken gemaakt hoe hiermee omgegaan moet worden in 2023.</p> <p><i>Wegen en Vaarwegen</i> Eind 2020 is het meerjaren onderhoudsprogramma (MJOP) 2021-2024 vastgesteld. Hierin worden de budgetten en kredieten uiteengezet en onderbouwd die nodig zijn voor de instandhouding van de provinciale infrastructuur. Een geactualiseerd MJOP 2023-2026 is in voorbereiding en zal aan GS/PS worden aangeboden. Het MJOP 2023-2026 gaat in op de exploitatie budgetten voor vast en groot onderhoud en de vervangingskredieten voor kunstwerken en beschoeiing.</p> <p><i>Vervanging beschoeiing</i> Dit komt terug in het geactualiseerde MJOP 2023-2026, dit is in voorbereiding en wordt separaat aangeboden aan GS/PS.</p>	
3.	Welke andere relevante ontwikkelingen zijn er nog meer?	
	Opgave	Ontwikkeling
	Toegankelijke en veilige bereikbaarheid	<p><i>Stijgende cijfers aantal verkeersslachtoffers</i> In september 2022 is het SPVD vastgesteld. De komende jaren gaan we bezig met het behalen van de ambities door middel van het uitvoeringsprogramma. In 2026 moet een uitvoeringsprogramma voor het vervolg worden vastgesteld.</p> <p>In 2023 en 2024 speelt het onderzoek naar verkeersplein Gieten + focus van partiële verdubbeling N34 tussen Annen en Gasselte.</p>
	Mobiliteit op maat	<p><i>Bereikbaarheid voorzieningen en platteland onder druk</i> In 2022 is het uitvoeringsprogramma Mobiliteit op Maat vastgesteld. Hiermee is de ontwikkelingsrichting van o.a. de hubs en deelmobiliteit in Drenthe vastgelegd. Belangrijke ontwikkelingen op het gebied van de hubs zijn de definitieve plannen voor de hub Roden (met openbaar toilet), de rijksbijdrage voor de hub Borger (gecombineerd met de woningbouwopgave) en de bijdrage voor de dorps hub Grolloo. Ten aanzien van de deelmobiliteit zijn de eerste deelauto's in Drenthe in gebruik genomen (Gieten en Eelde).</p>
	Fiets als duurzaam alternatief	<p><i>Inzet op de fiets: duurzaam, gezond en veilig</i> De komende periode moet invulling en uitvoering worden gegeven aan de maatregelen uit de Fietsagenda. Het betreft met name realisatie van een aantal doorfietsroutes en ontbrekende schakels. Dit doen we samen met gemeenten. Medio 2026 is een uitvoeringsprogramma voor de daaropvolgende periode nodig.</p>

<p>Adequaat openbaar vervoernetwerk</p>	<p><i>Betaalbaarheid en gebruik bus onder druk</i></p> <p>Het voorzieningenniveau van het openbaar vervoer staat onder druk. Door de coronamaatregelen en het daardoor ook veranderende reispatroon is het aantal reizigers in het openbaar vervoer (nog) niet op het niveau van 2019 (nu op ca. 80%). Daarbij zijn de hogere energieprijzen door de Oekraïne-crisis, het ziekteverzuim onder het ov-personeel door corona en het landelijke personeel tekort extra belemmerende factoren voor de uitvoering van een adequaat ov-netwerk.</p> <p>In 2022 is samen met vervoerder Qbuzz gewerkt aan een business case zero emissie die moet leiden tot zowel het verlagen van het kostenniveau vanaf 2024 (beperken invloed explosief gestegen energieprijzen) als tot een grote verduurzamingsslag, waarbij bijna alle bussen in Drenthe en Groningen zero emissie worden.</p> <p><i>Periode 2023-2026 in het teken van stappen maken op Spoorse Dossiers</i></p> <p>De afgelopen periode hebben we gewerkt aan de totstandkoming van het Deltaplan voor het Noorden. Voor Drenthe zijn hierin het bestaand spoor en de Nedersaksenlijn de belangrijkste van de 3 lijnen.</p> <p>Voor het bestaand spoor is in een brede lobby-coalitie met onder andere de gemeenten Hogeveen, Meppel en Zwolle en vervoerder NS aandacht gevraagd voor versnellen (meer treinen) en robuust maken (minder wissels/overwegen) van de lijn Zwolle-Groningen. NS heeft voor de nieuwe concessie van het Hoofdrailnet meer IC-treinen op dit traject aangevraagd, maar ook Arriva heeft inmiddels aangeboden extra treinen (IC's en sprinters) tussen Zwolle en Groningen te willen rijden.</p> <p>Na het BO-MIRT zijn in de begrotingsbehandelingen van het ministerie van I&W amendementen aangenomen voor de aanpak van de flessenhals in het spoor tussen Meppel en Zwolle (€ 35 miljoen) en voor een MIRT-verkenning Nedersaksenlijn (€ 0,5 miljoen)</p> <p>Ook het bestuurlijk overleg inclusief de ministeries rond het Deltaplan voor het Noorden en de projectorganisatie Lelylijn is vormgegeven.</p> <p>In november 2022 is aan staatssecretaris Vivianne Heijen van Infrastructuur en Waterstaat de Ontwikkelagenda Openbaar Vervoer Noord-Nederland overhandigd waarin de stevige ambities van Noord-Nederland voor het openbaar vervoer in de komende decennia zijn beschreven: meer en snellere spoorlijnen van en naar het Noorden, een hoogwaardig en schoon vervoer tussen de noordelijke steden en een fijnmazige ontsluiting van het platteland. Met goede en innovatieve overstapvoorzieningen (hubs) tussen de verschillende lijnen en vervoerswijzen. "Zorgeloos reizen voor iedereen" is de uitdagende titel van de agenda.</p>
---	---

		Tellen we alle ambitie op dan betreft het 1 miljard voor de Nedersaksenlijn en € 2 miljard voor bestaand spoor. Op korte termijn zijn we op zoek naar € 40 miljoen voor bestaand spoor, € 10 miljoen voor Emmen-Rheine en samen met Groningen € 63 miljoen voor Veendam-Stadskanaal. Later in 2023 dient voor Emmen-Rheine een voorstel naar PS te gaan voor bijdrage van € 3-10 miljoen incidenteel en € 0,5 miljoen structureel (exploitatie).
	Duurzame oplossingen en innovatie	<p><i>Impact stikstof op uitvoering plannen</i></p> <p>Met de laatste uitspraken van de RvS eind 2022 zijn de effecten op nieuwe projecten uitermate onzeker. Zeer waarschijnlijk is dat projecten alleen tot uitvoering kunnen komen als gebruik wordt gemaakt van zero emissie voertuigen. Deze zijn er niet altijd. Dit kan c.q. zal leiden tot hogere kosten of prioriteren. Extra stikstofberekeningen zijn in ieder geval nodig.</p> <p>Los van effect op lopende projecten kan een bijdrage worden geleverd vanuit mobiliteit aan de stikstofreductie. Omdat NOx 10x zo weinig bijdraagt aan de stikstofproblematiek als NH4, is de netto-opbrengst relatief gering. Grosso modo kan worden aangesloten bij de algemene trend: meer fiets, OV en elektrisch rijden.</p> <p>Trend is los hiervan dat transitie naar meer duurzame vormen van mobiliteit de komende periode meer aandacht zal krijgen. Dit kan zeker gelden voor de logistieke sector. Laadinfrastructuur vergt</p> <p><i>Duurzame en slimme mobiliteit</i></p> <p>Inzet op duurzame en slimme mobiliteit (fiets, OV, hubs, technologische innovaties). De beschikking over data is hier vaak een belangrijke randvoorwaarde bij.</p>
	Kerntaken onderzoek en samenwerking	<p><i>Toename belang data</i></p> <p>De beschikking over en het gebruik van data in het mobiliteitsdomein wordt steeds groter. Het kan leiden tot slimme oplossingen. Als provincie genereren en beschikken we over diverse gegevens op het vlak van mobiliteit, zoals gegevens over het aantal reizigers in bussen en treinen, de intensiteiten op de provinciale wegen en fietspaden en ongeval gegevens. In 2022 is gestart met het project 'datagedreven sturen met mobiliteitsdata'. Doel is de data op één plek te ontsluiten en toegankelijk te maken.</p>
	Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn er geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
4.	Waar kan ik meer vinden?	
	<ul style="list-style-type: none"> - Mobiliteitsprogramma Drenthe 2021-2030 - Strategisch plan Verkeersveiligheid Drenthe 2030 - Fietsagenda Drenthe 2022-2026 	

- [Mobiliteit op maat Drenthe 2022 - 2026](#)
- [Regionaal Mobiliteitsplan \(RMP\) Drenthe 1.0](#)
- [Nationaal toekomstbeeld OV 2040](#)
- [Nationaal toekomstbeeld Fiets](#)
- [Klimaatakkoord](#)
- [BO MIRT afspraken](#)
- [Meerjaren Onderhoudsprogramma \(MJOP 2021-2024\)](#)
- Nedersaksenlijn bidbook
- Nedersaksenlijn factsheet

	<h2>5: Klimaat en energie: samen doorpakken</h2>
<p>1.</p>	<p>Waar staan we voor? (uit de Begroting 2023)</p> <p><i>Inleiding</i></p> <p>De doelen die we ons hebben gesteld blijven onveranderd: om in 2050 energieneutraal te zijn, willen we dat in 2030 40% van het Drentse energiegebruik hernieuwbaar wordt geproduceerd. De recente ontwikkelingen buiten Nederland hebben echter wel de toon en de urgentie van dit proces gewijzigd.</p> <p>Naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne heeft de Europese Commissie in maart 2022 met RePowerEU een pakket aan maatregelen gepubliceerd met maatregelen om de Europese afhankelijkheid van Russisch gas fors te verkleinen. Daarnaast zijn er diverse nationale en Europese ambities bijgekomen, zoals recent de verhoging van de opgave Wind-op-zee, verplichting van de hybride warmtepomp en de hogere ambitie van de productie van waterstof.</p> <p>Dit heeft in eerste instantie gevolgen voor het Nederlandse beleid en de maatschappij. De energievoorziening en de energiebehoefte zullen veranderen. Dit gaat gevolgen hebben voor de Drentse maatschappij. Er zal behoefte gaan ontstaan aan de productie van alternatieven voor aardgas. De prijs en beschikbaarheid van energie nemen toe. Ook ontstaat er meer drang om de woning te isoleren en energie te besparen. Dit laatste zien wij ook bij het bedrijfsleven ontstaan. Allemaal ontwikkelingen die ons niet vreemd zijn maar vooral in omvang en tempo wijzigen.</p> <p>Met de Energietransitie-agenda is Drenthe goed voorgesorteerd op deze ontwikkelingen. Waterstof, woningisolatie, zonne-energie en de bestrijding van energiearmoede zijn in 2022 thema's die volop in ontwikkeling zijn. Ook zien wij een versnelling ontstaan op dossiers zoals de productie van groen-gas en energiebesparing in de zware industrie. Mede dankzij de inzet op deze dossiers in de afgelopen jaren is er een momentum dat benut kan worden. Dit vraagt echter wel om een stevige provinciale inzet om aan deze maatschappelijke vraag tegemoet te komen. Want ondanks dat er geen koerswijziging plaatsvindt, voorzien wij wel een forse intensivering. Indien wij hierin kunnen voorzien kan er met bedrijfsleven, inwoners, NGO's én andere overheden in concrete stappen en projecten worden gewerkt aan een veilig, onafhankelijk en betaalbaar energiesysteem. In het licht van de grote impact die de hoge gas en elektriciteitsprijzen hebben voor onze bedrijven en inwoners zijn we voornemens binnen de bestaande kaders die Provinciale Staten hebben vastgesteld het reduceren van energiegebruik bij onze inwoners en het Drentse bedrijfsleven prioriteit te geven. Om geen gat te laten ontstaan in de provinciale inzet hebben we € 5 miljoen vrijgemaakt om deze te waarborgen en in het licht van de stijgende energieprijzen op onderdelen te intensiveren.</p> <p>Vanuit de Investeringsagenda PLUS is € 9 miljoen beschikbaar gesteld voor de periode 2020-2023 om extra stappen te zetten in de energietransitie. Daarvan is in 2023 nog € 2,1 miljoen beschikbaar. Het doel is om hiermee concrete projecten te realiseren, naast de inzet op de speerpunten uit de Energietransitie-agenda (Programma 5). Er wordt hierbij focus aangebracht op de onderwerpen waterstof, gebouwde omgeving en slimme energiesystemen.</p> <p><i>Waterstof</i></p> <p>Er is € 3,4 miljoen beschikbaar voor de ontwikkeling van waterstofprojecten. De hoge aardgasprijzen onderstrepen de noodzaak om te blijven investeren in de ontwikkeling van waterstof als vervanger van aardgas voor de Drentse industrie en als energiedrager in de</p>

mobiliteit. Dat is geen energievraagstuk maar simpelweg nodig om de bestaande werkgelegenheid te behouden. Dit zal voornamelijk besteed worden als cofinanciering voor projecten die vallen onder de HEAVENN-subsidie. We kijken in het licht van de energiecrisis samen met onze partners in de provincie opnieuw naar hoe we de provinciale investeringsmiddelen effectief kunnen inzetten voor projecten die zich nog in de ontwikkelingsfase zitten en projecten die richting investeringsbeslissing worden gebracht.

Energietransitie: Expeditie Energieneutraal Wonen

In november 2020 hebben Provinciale Staten besloten om de Expeditie Energieneutraal Wonen (EEW) te continueren en € 4 miljoen beschikbaar gesteld voor de periode 2020-2023. Gezamenlijk met de verschillende versnellingssteams binnen de Expeditie van marktpartijen, woningbouwcorporaties, huurdersverenigingen, collectieven en het Drents Energieloket zijn verschillende gerichte acties op het verduurzamen van woningen uitgevoerd. Voorbeelden hiervan zijn de Subsidieregeling Collectieve Energie-initiatieven en het Programma Lokale Energie Drenthe (PLED). Wij bereiden een Statenvoorstel waarin we ook voor de komende jaren deze inzet willen waarborgen.

Beide zijn volop in uitvoering en hebben geleid tot nieuwe kennis, een aantal nieuwe initiatieven en uitbreiding en professionalisering van bestaande initiatieven. Bovendien passen deze activiteiten heel goed in de vervolgstappen die noodzakelijk zijn vanuit de Regionale Energiestrategie (RES) en vanuit de (gemeentelijke) Warmtetransitie. Het contact met inwoners heeft meerwaarde in het doorontwikkelen van de energietransitie en gemeenten kunnen hun voordeel doen met de kennis die in deze trajecten is opgebouwd.

Vanwege de prijsontwikkeling van energie richt de EEW zich ook meer op besparing, geheel in lijn met het landelijke isolatieprogramma. De huidige geopolitieke ontwikkelingen ondersteunen deze ingezette lijn. Vanuit de Expeditie is speciaal aandacht voor inwoners met een smalle beurs. Hierbij wordt samenwerking gezocht met andere programma's en middelen zoals de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe. Daarnaast is onlangs Elena-subsidie toegekend aan Drenthe door de Europese Commissie. Met inzet van deze subsidie kunnen woningeigenaren met een laag energielabel (vaak ook lage inkomens) worden begeleid bij het nemen van energiebesparende maatregelen.

Energietransitie: Slimme Energiesystemen

De druk op het elektriciteitsnet blijft onverminderd groot. Om ondernemers te ondersteunen bij het zoeken naar en implementeren van innovatieve oplossingen bij netcongestie is in 2022 een subsidieregeling opengesteld. Deze loopt eind 2023 af. Het budget voor deze regeling is medio 2022 opgehoogd vanwege de grote behoefte aan deze vorm van ondersteuning. Daarnaast is het voornemen om eind 2022 een subsidieregeling open te stellen voor bedrijven die met afnamecongestie te maken krijgen (een nieuwe aansluiting of uitbreiding van bestaande aansluiting is dan niet mogelijk). De verwachting is dat de resterende middelen in 2023 aan de bestaande twee regelingen worden toegevoegd.

Energietransitie: Ontwikkelfonds voor energiecoöperaties

In 2021 is het nationaal Ontwikkelfonds voor energiecoöperaties opengesteld. Met middelen vanuit de Investeringsagenda Plus is hierin een Drents subfonds gecreëerd. Hiermee stimuleren en faciliteren wij lokaal eigendom bij grootschalige projecten voor zonne- en windenergie. Energiecoöperaties kunnen voor de ontwikkelfase van een project bij dit fonds financiering aanvragen.

	<p>Met programma 5 geven we invulling aan de provinciale energieopgave. Klimaat wordt vaak in dezelfde adem genoemd, maar de uitvoering van dit onderdeel vindt ook plaats in andere programma's, waar het gaat om het landelijk gebied, mobiliteit en klimaatadaptatie. In deze programma's worden de gevolgen van klimaatverandering beschouwd en de daarop te plegen inzet van de provincie.</p> <p><i>Mijnbouw</i></p> <p>Ook de komende jaren wordt er gas gewonnen uit de kleine gasvelden in Drenthe. Aardgas zal ook in de energietransitie een plek innemen in de energiemix. Met de huidige ontwikkeling met betrekking tot vermindering van geïmporteerd gas is een en ander onzeker/in beweging. Wij passen onze strategie aan op deze ontwikkelingen en/of veranderend kabinetsbeleid. Daarnaast blijven we ons inzetten voor transparante procedures en communicatie naar omwonenden, met oog voor veiligheid en eerlijke afhandeling van mogelijke schade veroorzaakt door gaswinning. Ook zien wij het bredere belang van de diepe ondergrond in de energievoorziening toenemen, waar het gaat om geothermie of opslag van stoffen. Dit is ook opgenomen in onze nieuwe Strategie Bodem & Ondergrond.</p>
2.	<p>Waar staan we nu?</p> <p>Het doel van de EnergieTransitieAgenda is ongewijzigd: we werken voortvarend aan het energieneutraal zijn in 2050 en hebben als tussendoel om in 2030 al 40% van het Drentse energiegebruik hernieuwbaar te produceren. Wel is energiebesparing en 'van-het-gas-af' het afgelopen jaar in een geheel nieuwe context geplaatst. De enorme prijsstijgingen als gevolg van de Russische invasie in Oekraïne hebben een extra boost gegeven aan het zetten van de stappen in de energietransitie. Er wordt druk geïsoleerd, cv-ketels worden in hoog tempo vervangen door warmtepompen, op veel huizen en bedrijven worden zonnepanelen geplaatst en de industrie wil in versneld tempo elektrificeren. Het blijkt dat de koers die de provincie Drenthe met de EnergieTransitieAgenda ingezet heeft, de goede was en de incentive om kosten te besparen een goede aanvulling hierop is.</p> <p>Tegelijkertijd zien wij ook de neveneffecten van deze versnelling van de transitie en de redenen daarachter. Energiearmoede is een probleem waar een steeds grotere groep mensen mee te maken krijgt. Een verhoging van de woonlasten door de hoge energieprijzen is voor sommige kwetsbare groepen niet meer vol te houden. Met onder andere het Drents Isolatieprogramma trachten we ondersteuning te bieden aan deze doelgroep. Het landelijk ingestelde prijsplafond voor energie geeft aan huishoudens verlichting in 2023.</p> <p>Daarnaast zien we dat veel bedrijven in acute productieproblemen dreigen te komen als zij hun kosten niet op tijd kunnen verrekenen aan hun afnemers. En in die gevallen waar er toch op korte termijn succesvolle verduurzamingsplannen worden gemaakt, blijkt dat beperkte levering van materialen, netcongestie en de krappe arbeidsmarkt tot vertraging leiden.</p> <p>We ervaren dus dat de versnelling van de energietransitie tot nieuwe problemen leidt en dat de bestaande uitdagingen nog groter worden. Meest in het oog springend zijn de aankondigingen van Enexis en Tennet dat er aan de afnamekant van het elektriciteitsnet nu ook knelpunten ontstaan. Op het hoogspanningsnet van Tennet zijn die knelpunten zelfs zo ernstig dat de netbeheerder in een groot deel van Drenthe sinds november 2022 geen nieuwe aansluitingen voor grootverbruikers kan bieden. Drenthe werkt aan een Drents Actieprogramma Netcongestie dat – binnen de kaders van het Landelijke Actieprogramma – concretiseert hoe we in de provincie Drenthe de problemen op het elektriciteitsnet kunnen oplossen en voorkomen. Begin 2023 zal dit plan klaar zijn. Nieuw is vooral de provinciale rol en</p>

verantwoordelijkheid. En daarnaast bevat het uiteraard een stevig ondersteuningspakket voor ondernemers en regio's waar deze netcongestie speelt.

Dankzij een robuuste Energie Transitie Agenda kunnen we goed anticiperen op deze ontwikkelingen.

Daarnaast zijn er ook positieve punten te benoemen. Zo is de Drentse RES-bijdrage van 3,45 TWh voor een groot deel (55%) deel al gerealiseerd.

We leveren een actieve bijdrage aan gebiedsprocessen waarbij zonne-energie een rol speelt.

Tevens zetten we met onze RES-partners stevig in op een versnellingsaanpak voor zon op dak. De communicatie voor zon op dak is verder vormgegeven. Het project Schooldakrevolutie (zonne-energie op schooldaken) is uitgerold met subsidie van de provincie Drenthe en er is een start gemaakt met de gebiedsgerichte aanpak Zon op Dak voor agrariërs in de gemeenten Tynaarlo, Aa en Hunze en Noordenveld. 22 agrariërs gaan verder met de verkenning zon op dak. Ook is er een MKB-aanpak ontwikkeld waarbij er een zon-op-dak adviseur vanuit Ik Ben Drents Ondernemer actief is om Drentse ondernemers te ondersteunen bij de verduurzaming.

Er is 271 MW opgesteld vermogen van de windenergie-opgave gerealiseerd. Dat is 95% van de Drentse opgave van 285,5 MW en zijn de gebiedsfondsen voor het windpark Drentse Monden Oostermoer operationeel geworden in 2022.

Er worden stappen gezet in de realisatie van 50% lokaal eigendom bij zonneparken als Zuidvelde, het drijvende zonnepark Ubbena, de Energietuin Assen-Zuid en zonnepark de Mussels bij Beilen. We ondersteunen Drentse energiecoöperaties met een verdere professionalisering via het ontwikkelfonds voor (grootschalig) zon- en windenergie. Het starten van een energieproject gaat gepaard met veel kosten. Denk aan specialistische (haalbaarheids)onderzoeken, het aanvragen van een vergunning of een subsidie én fiscaal en juridisch advies om tot een goed projectplan te komen. Via het ontwikkelfonds kunnen energiecoöperaties geld lenen als zij beginnen met een energieproject. Verder is er door de provincie een handreiking participatie bij zonne- en windenergie opgesteld met een beleidskader voor procesparticipatie bestemd voor initiatiefnemers.

Het Provinciaal Inpassingsplan (PIP) van de Drentse Zonneroute A37 is vastgesteld. Er is een beleidskader (financiële) participatie voor de zonneroute opgesteld en er is gestart met de ondersteuning van de vormgeving van een koepelorganisatie van energiecoöperaties langs de zonneroute. Deze koepel zal een rol spelen bij de daadwerkelijke uitvoering van het lokaal eigendom bij de zonneroute.

Ook rondom het thema groen gas zijn er nieuwe ontwikkelingen te melden. We verleenden een subsidie van € 123.500,- aan biogascluster Koekange voor de realisatie van monomestvergisters en een biogasleiding. Er is een subsidie verleend van € 105.000,- voor een monomestvergister in Drijber ten behoeve van de productie van groen gas en is er een bijdrage geleverd voor de begeleiding en verkenning van een biogasleiding in Noordenveld. Verder zijn we gestart met de ontwikkeling van een biogasplatform in Drenthe. Initiatiefnemers (boeren) of groepen boeren en afnemers die een hub willen realiseren kunnen gebruik maken van het platform en (op korte termijn) van vouchers waarbij begeleiding wordt gegeven bij de ontwikkeling van de hubs.

De markt voor innovatieve waterstof en groengas projecten ontwikkelt zich sterk. Hierdoor is ondernemend Drenthe goed op weg met de uitvoering van de Noordelijke waterstofagenda en

werkt tegelijk aan de RePowerEU doelen. Op het gebied van waterstof lopen Drenthe en Noord-Nederland voorop. Zowel op Europees, nationaal, regionaal en lokaal niveau en eveneens in verschillende grensoverschrijdende samenwerkingen is de provincie nauw betrokken. Daarbij gaat het om waterstofontwikkelingen in de breedste zin van het woord; van regulering tot het aanjagen van projecten. Bijvoorbeeld ten behoeve van de productie van groene waterstof en toepassing in de industrie, mobiliteit en gebouwde omgeving. Evenals de hiervoor benodigde infrastructuur en distributie.

Vanuit communicatie is ook het afgelopen jaar ingespeeld op alle ontwikkelingen in kader van de energietransitie en vooral ingezet op communicatie over energiebesparing. We constateren dat de provincie steeds meer rechtstreeks richting inwoners communiceert als het gaat om de energietransitie. Een goed voorbeeld hiervan is de campagne 'Gewoon zo!', die in eerste instantie bedoeld was om Drenten te activeren om energiebesparende maatregelen te nemen. Om de energietransitie te versnellen onder Drentse inwoners, bleek deze campagne ook een goede kapstok. We hebben deze campagne namelijk tevens ingezet voor communicatie over het aanbod van de provincie voor Drentse inwoners. Denk bijvoorbeeld aan de isolatiesubsidie voor Drenten met een inkomen tot 130% van het minimum. Daarnaast is er een informatiebeurs over energiebesparing gehouden en is er extra aandacht besteed aan het informeren over de Energiebespaarlening Drenthe. Drenten kunnen gebruik maken van deze lening met rentekorting. Mede hierdoor is het totaal aantal Energiebespaarleningen in Drenthe in 2022 gestegen tot 4000 stuks. Ook de komende jaren blijft communicatie een onmisbare factor in de energietransitie.

De expeditie Energieneutraal Wonen gaat dit jaar haar laatste jaar in en wordt afgesloten. De afgelopen periode zijn er met deze aanpak goede stappen gemaakt. Voorbeelden hiervan zijn de Subsidieregeling Collectieve Energie-initiatieven en het Programma Lokale Energie Drenthe (PLED). Niet op alle terreinen is nog weer inzet nodig en daar waar het wel nodig is, willen we het waarborgen. De inzet in de toekomst zal meer gericht worden op het ondersteunen van inwoners in plaats van het uitbreiden van de netwerkgedachte.

Versnellen energietransitie bedrijventerreinen

De afgelopen jaren heeft Drenthe in het kader van de Energietransitieagenda 2020 - 2023 de pilot 'Naar energieneutrale bedrijventerreinen in 2035' uitgevoerd. Doel was het ondersteunen van de initiatieven van ondernemers en parkmanagement op bedrijventerreinen in Tynaarlo, Assen, Hoogeveen en Noordenveld. Het resultaat is uitvoeringsprogramma's ter versnelling van energietransitie, meer organiserend vermogen op de bedrijventerreinen en de Leidraad 'Naar energieneutrale bedrijventerreinen'. In het kader van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe werken de gemeenten en ondernemers aan vergelijkbare uitvoeringsprogramma's. De Drentse bedrijventerreinenaanpak legt de basis voor meerjarige ondersteuning door de rijksoverheid. De aanpak is afgestemd op het landelijke programma verduurzaming bedrijventerreinen (PVB) van het ministerie van BZK. Medio 2023 is duidelijk onder welke voorwaarden het Rijk de bedrijventerreinenaanpak in heel Nederland gaat ondersteunen.

Versnellen energietransitie industrie en MKB

Op grond van de Energietransitieagenda 2020 – 2023 bieden we de energie-intensieve procesindustrie de mogelijkheid van gesubsidieerd energieonderzoek naar niet wettelijk verplichte energiebesparende maatregelen. De 11 grootste bedrijven met een complex 'gasgestookt' productieproces en een energierekening van meer dan € 1 miljoen kunnen gebruik maken van de 'No cure no pay' regeling.

	<p>De andere energie-intensieve bedrijven met een energierekening vanaf € 200.000,-- kunnen gebruikmaken van de subsidieregeling energieonderzoek. MKB-ondernemingen kunnen adviesvouchers, zon op dak en energieadvies vragen bij het ondernemersplatform 'Ik ben Drents ondernemer'.</p> <p><i>Investeringsregeling energiebesparing MKB</i> Het Drentse MKB kan met ingang van 28 februari gebruikmaken van de subsidieregeling energiebesparing MKB. Dit is de eerste regeling die MKB-ondernemingen ondersteunt bij de financiering van onder meer energiebesparende maatregelen, zoals het verbeteren van de schilisolatie, energiezuinige verlichting en verwarming. Tot nu toe beperkte de provinciale ondersteuning zich steeds tot energieadvisering. Het tweeledige doel van de regeling is enerzijds een toekomstbestendig MKB mede dankzij een blijvend lagere energierekening en anderzijds CO2-reductie.</p> <p><i>Start gemaakt met opzetten Uitvoeringsorganisatie</i> In de afgelopen jaren is een goede samenwerkingsorganisatie opgebouwd voor het RES-proces, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Het is wenselijk als deze samenwerkingsorganisatie ook een rol kan spelen in de daadwerkelijke uitvoering van de energietransitie. Wij zijn gestart met het opzetten van een uitvoeringsorganisatie waarin gemeenten en provincie samen de krachten en middelen bundelen om daadkrachtiger tot resultaat te komen. Binnen deze Uitvoeringsorganisatie is de provincie de partij met inbreng zowel op personeelsgebied (fte's + kennis) als op financieel gebied. Daar zal wel gekeken moeten worden op welke wijze het college wel zeggenschap over deze middelen krijgt, maar wel vanuit een gezamenlijk belang. Een proces wat de komende 1,5 jaar nog uitwerking behoeft met alle betrokken partijen. Naast de Expeditie en de RES zijn er nog andere opgaven die erg goed passen binnen een dergelijke samenwerkingsorganisatie die gericht is op uitvoering.</p> <p>Zo is wellicht ook een rol voor de warmtetransitie weggelegd voor de samenwerkingsorganisatie. De warmtetransitie is een zeer complex vraagstuk. Het is duidelijk dat gemeenten (die aan zet zijn) dit vraagstuk niet alleen kunnen oplossen. De komende jaren worden de gemeentelijke warmtevisies verder gebracht richting wijkuitvoeringsplannen. De provincie ondersteunt bij het realiseren van warmteprojecten (financieel en organisatorisch) ten behoeve van de gebouwde omgeving en de industrie.</p>	
3.	Welke andere relevante ontwikkelingen zijn er nog meer?	
	Opgave Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)	Ontwikkeling 2022 was een turbulent jaar voor de energieopgave. De Russische invasie van Oekraïne en de Europese sancties die daarop volgden leidden tot een enorme stijging van de olie-, en gasprijs. Hierdoor werden huishoudens en bedrijven geconfronteerd met hogere lasten. Ondanks het Noodfonds dat de provincie eind 2022 heeft ingericht om deze doelgroepen te ondersteunen, is de rol en slagkracht van de provincie beperkt in deze. De omvang en impact van de prijsstijging is enorm. <p>Vier majeure opgaven voor de volgende collegeperiode: In de laatste collegeakkoorden stond de opgave om in 2050 energieneutraal te zijn centraal. De energie- en klimaatopgave is echter breder en gericht op het voorkomen van de uitstoot van</p>

	<p>broeikasgassen, met name CO₂. In (inter-) nationale verdragen en afspraken streeft men naar de 'net-zero' uitstoot van broeikasgassen ongeacht de herkomst. In 2023 is de Drentse energie- en klimaatopgave dan ook gericht op het reduceren van broeikasgassen in alle sectoren. Naleving en uitvoering van (inter-) nationale afspraken vormen de kern van de opgave. Daarnaast wordt de Drentse collegeambitie van netto-0-emissie leidend in de uitvoering en ontwikkeling van haar beleid.</p> <p>1. Waterstof</p> <p>Er zijn grote kansen voor de verdere ontwikkeling van de waterstofeconomie in Drenthe. We bouwen daarbij aan ons eigen lokale waterstofeconomie en we sluiten onze economie aan op de internationale waterstofeconomie, middels de waterstofbackbone, waardoor we toegang krijgen tot een ruim aanbod van waterstof en concurrerende prijzen.</p> <p>Drents waterstof, lokaal geproduceerd uit duurzame bronnen, wordt aangevuld met het (inter)nationale waterstof uit de backbone en voorziet de Drentse industrie, mobiliteit en gebouwde omgeving van betaalbare duurzame energie.</p> <p>Drenthe investeert enerzijds in infrastructuur en anderzijds in de productie en afname van waterstof. We nemen deel aan grensoverschrijdende initiatieven en geven hiermee invulling aan Europese doelstellingen. Op dit moment draagt Drenthe bij in de vorm van cofinanciering. Hierdoor is Drenthe koploper op dit dossier.</p> <p>2. Warmtetransitie</p> <p>Om de Warmtetransitie in de komende jaren richting 2030 een boost te geven, zal het nieuwe college de basis moeten leggen om daadwerkelijk het aardgasverbruik te verlagen in zowel de gebouwde omgeving als de industrie en de glastuinbouw. Om snel resultaat te boeken richting 2030 heeft het de voorkeur om in te zetten op de grootverbruikers van energie. Door gericht onze middelen in te zetten bij bijvoorbeeld de Top 5-10 van de procesindustrie kunnen deze binnen 5-8 jaar hun energieverbruik en CO₂-uitstoot (veel) meer dan halveren, wat sneller en minder complex te organiseren is dan het equivalent van de te verduurzamen woningen in dezelfde periode. Veel zal afhangen van de middelen die het Rijk beschikbaar stelt, maar we kunnen alvast nadenken hoe we daar mee om willen gaan.</p> <p>3. Drents Actieprogramma Netcongestie</p> <p>In navolging van het recent gepresenteerd Landelijk Actieprogramma Netcongestie, werkt elke provincie op dit moment aan de concretisering van dit programma naar provinciaal niveau. Voor Drenthe is dit het Drents Actieprogramma Netversterking. Zoals gevraagd door de minister krijgt de provincie hierin de taak om meer regie te voeren op de ontwikkeling van het energienet.</p>
--	---

		<p>Net als de landelijke aanpak wordt in Drenthe ook gewerkt aan het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK). Dit programma vormt niet alleen de basis voor nieuwe netuitbreidingen, maar heeft ook een sturende werking op ruimtelijke ontwikkelingen die energie vragen of produceren.</p> <p>Naast het pMIEK wordt samen met netwerkbeheerders en gemeenten uitvoering gegeven aan de uitvoerings-, en versnellingsopgave om de bestaande investeringsplannen op tijd uitgevoerd te krijgen. Tot slot is er de opgave om op lokale en regionale schaal invulling te geven aan de 'flex-opgave' om de behoefte aan extra netcapaciteit te verkleinen. In Drenthe houdt dit in dat naast ondersteuning aan ondernemers er gewerkt wordt aan een Energie hub Emmen. In dit project wordt met industrie, gemeenten, EZK en de TKI gewerkt aan het verhogen van de efficiency van het net in de regio Emmen.</p> <p>4. Industrie</p> <p>Naast de bewoner en het MKB ondersteunen wij ook nadrukkelijk het grootbedrijf en specifiek industrie- en energiebedrijven in de energietransitie. Dit is een bewuste keuze omdat er veel besparing van CO2-uitstoot te vinden is, afnamecongestie juist hier een belemmering vormt en de acties en projecten van deze bedrijven vaak randvoorwaardelijk zijn om de energietransitie met MKB en bewoners te kunnen maken. Parallel aan de activiteiten van de landelijke overheid werken wij aan een Groene Industrievisie om meer structuur te geven aan deze activiteiten.</p> <p>Met de stijgende energieprijzen en de eveneens stijgende CO2-heffing is het ook vanuit bedrijfseconomisch perspectief urgenter om vergaande energiemaatregelen te nemen. We richten ons op het stimuleren van (grote) energiestudies. Hierdoor krijgen we direct inzicht in welke fase van energietransitie de grote bedrijven verkeren (wat is de potentiële CO2-reductie) en welke energie- en/of CO2-maatregelen voor de eerstvolgende investeringsronde op stapel staan (met of zonder onrendabele top). Door via leningen en subsidies de eventuele onrendabele top weg te nemen van de geïdentificeerde energiemaatregelen kan de provincie fundamenteel bijdragen aan het versnellen van de energietransitie bij deze grote bedrijven. De energiestudies kunnen ook input geven aan de oplossingsrichtingen bij de huidige netcongestieproblematiek.</p> <p>De procesindustrie gebruikt naast veel energie ook veel grondstoffen/halffabricaten en produceert ook afvalstromen. Met de energiestudies krijgen we ook aanknopingspunten voor het mogelijk circulair gebruik van deze niet-energetische stromen.</p>
	Mijnbouw	Op aandringen van de lokale overheden heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) een gebiedsproces georganiseerd om – voor er een officiële vergunningsprocedure van

	<p>start gaat - met omwonenden en andere belanghebbenden te spreken over de oliewinning in Schoonebeek door de NAM en de verwerking van productiewater dat daarbij vrij komt. De provincie begeleidt op bestuurlijk en ambtelijk niveau het gebiedsproces. In het licht van de mogelijke verplaatsing van de injectie van productiewater van Twente naar Drenthe heeft de provincie duidelijk aangegeven dat er geen sprake kan zijn van het verplaatsen van problemen van Twente naar Drenthe, dus dat er een significant betere oplossing voor de verwerking moet komen. Dat uitgangspunt wordt gedeeld door zowel EZK als de NAM. Alle benodigde en gewenste informatie is nu verzameld, waarna de NAM een besluit moet nemen over de indiening van een eventuele vergunningaanvraag. Deze wordt in 2023 verwacht.</p> <p>De vergunningen voor de boringen naar de gasvelden Leemdijk, De Bree en Smitstede (LDS) vanaf de productielocatie Wapse door Vermilion zijn in 2022 afgegeven en de eerste put wordt op dit moment geboord. In de aanloop naar dit instemmingsbesluit heeft de Provincie Drenthe de toenmalige minister advies gegeven. Een aantal adviezen zijn overgenomen. Niet alle adviezen werden overgenomen, waarop de provincie een zienswijze heeft ingediend. In de nota van antwoord zijn daarop deze zienswijzen behandeld. GS is daarom niet in beroep te gaan tegen het instemmingsbesluit.</p> <p>Vermilion wil ook graag boren naar de gasvelden VDW. Deze liggen gedeeltelijk onder het UNESCO World Heritage gebied Koloniën van Weldadigheid Frederiksoord. Het ministerie van EZK coördineert dit proces middels een rijkscoördinatie-regeling (RCR). In dit traject wordt een uitgebreide milieueffectrapportage opgesteld, waaronder een "Heritage Impact Assessment". De provincie heeft het ministerie in dit proces op verschillende momenten geadviseerd. Daarnaast heeft het ministerie om advies gevraagd voor het bepalen van een voorkeursalternatief (VKA) voor de boorlocatie. Op dit moment beraadt de minister zich over de boorlocatie, binnenkort wordt het proces vervolgt. De provincie blijft het proces kritisch volgen om zo de belangen van het UNESCO gebied te behartigen.</p> <p>De ondergrondse gasopslag (UGS) Norg is in 1997 in gebruik genomen. In eerste instantie werd de gasopslag gebruikt als buffer voor onverwacht strenge winters, maar in 2015 werd het gebruik veranderd. Sinds die tijd wordt de UGS Norg in de zomer met (pseudo-)Groningengas gevuld, zodat de leveringszekerheid in de winter gegarandeerd wordt. Het cyclisch vullen en aflaten van de UGS zorgt voor een continu optredende bodemdaling en -stijging. Al snel na het ingaan van de gewijzigde functie werd er door omwonenden schade aan gebouwen gemeld. Sinds 2019 viel de hele omgeving rond de UGS Norg binnen de contour waarbinnen het wettelijk bewijsvermoeden werd toegepast. Echter, in 2021 werd, na onderzoek naar schadeoorzaken, een deel van de omgeving van UGS Norg door het Instituut Mijnbouwschade</p>
--	--

		<p>Groningen (IMG) uit het gebied waarvoor het wettelijk bewijsvermoeden geldt gehaald. Dit jaar is er, na een Tweede Kamer motie en na overleg tussen het ministerie van EZK en de Tijdelijke Werkgroep Mijnbouwschade Een dat begeleid werd door de Provincie, een peer-review van dit onderzoek gedaan. De peer review zet vraagtekens bij de stellingheid waarmee het onderzoek concludeert dat gebouwschade in het gebied “zeker niet” door bodemdaling en -stijging door de UGS veroorzaakt kan zijn en dus heeft de provincie het IMG en de Staatssecretaris van EZK opgeroepen de oude contour van het gebied waarbinnen het wettelijk bewijsvermoeden wordt toegepast te herstellen. De Staatssecretaris beraadt zich nu op de mogelijkheden hiervoor.</p> <p>De provincie is samen met de gemeente Emmen houder van de opsporingsvergunning voor aardwarmte ‘Erica’. In augustus 2022 is door GS een verzoek gedaan aan het ministerie van EZK waarin het ministerie verzocht wordt te beoordelen of de vergunning overgedragen kan worden aan Geothermie Groep Nederland (GGN), die het gebied geothermisch wil ontwikkelen voor diverse warmte-afnemers.</p> <p>Het bedrijf Nedmag wint (magnesium-)zout in de omgeving van Veendam en effecten daarvan (voornamelijk in de vorm van bodemdaling) strekken zich uit tot de Drentse gemeenten Tynaarlo en Aa en Hunze. In juli 2022 is Nedmag gestart met het boren van put VE-7 zonder dat zij daar op dat moment de benodigde vergunning voor had. Dit kwam omdat een eerdere put, VE-5, tegenvallende resultaten gaf waarna het bedrijf besloot een geplande proefboring niet uit te voeren ten faveure van een nog niet vergunde proefboring. De boring is daarna alsnog vergund. Vanuit haar wettelijke adviesrol willen de Provincie het belang van een veilige en maatschappelijk verantwoorde zoutwinning onderstrepen. Wij hebben in die rol bij het eerdere proces van vergunningsverlening voor het winningsplan 2018 van Nedmag de toenmalige minister van EZK op de belangen van de bewoners gewezen. Wij hebben ons ingezet voor het vastleggen van goede afspraken waaronder die over een goede schade-regeling en transparante communicatie met omwonenden.</p> <p>Onlangs heeft de Parlementaire Enquêtecommissie Gaswinning Groningen haar conclusies en aanbevelingen gepubliceerd. Een deel van die uitkomsten is ook van toepassing op een aantal Drentse gemeenten. Het college zal daarom ook een reactie op het rapport opstellen en deze delen met de Tweede Kamer en het Kabinet en naar aanleiding van het rapport acteren waar dat nodig of gewenst is.</p>
4.	Waar kan ik meer vinden?	
	<ul style="list-style-type: none"> - Energietransitie-agenda - Actieplan Expeditie Energieneutraal Wonen in Drenthe 	

- [Regionale Energie Strategie Drenthe](#)
- [Investeringsagenda Waterstof Noord-Nederland](#)
- [Klimaatakkoord](#)
- [Strategie Bodem & Ondergrond 2021](#)

	6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig
1.	<p>Waar staan we voor? (uit de Begroting 2023)</p> <p><i>Cultuur</i></p> <p>Voor 2023 verwachten wij een mooi cultureel jaar, waar we verder werken aan het herstel van de culturele sector en waar er voor de inwoner en bezoeker van Drenthe veel te doen, zien en beleven is. Het grootste thema van 2023 is Vincent van Gogh. Met een mooie overzichtstentoonstelling in het Drents Museum, een grote marketingcampagne van Marketing Drenthe en allerlei activiteiten in de gemeenten Emmen, Coevorden en Hoogeveen wordt er volop aandacht besteed aan de drie maanden die de wereldberoemde schilder in Drenthe verbleef.</p> <p>In 2023 werken we verder aan de uitvoering van de Cultuurnota 2021-2024 'Cultuur om te delen'. Dit betekent onder andere extra inzet op de nieuwe accenten die zijn gelegd in de cultuurnota: educatie, participatie, talentontwikkeling, samenwerking met gemeenten, de noordelijke overheden en het Rijk en de verbinding van cultuur met de Sociale Agenda en Vrijtijdseconomie. Meer nog dan voorheen willen wij een cultuurklimaat realiseren dat zich nestelt in de samenleving en interessant is voor zowel aanstormend talent als ervaren cultuurmakers. Voor jong en oud, voor professionals en amateurs. Iedereen die dat wil moet deel kunnen nemen – actief of passief – en ruimte krijgen voor ontwikkeling.</p> <p>In 2023 blijven wij toonaangevende festivals, locatietheaterproducties, het Drents Museum en de musea van provinciaal belang ondersteunen. Belangrijk speerpunt is het stimuleren van cultuuronderwijs en cultuurparticipatie. Daarbij geven wij impulsen aan de succesvolle programma's 'Cultuureducatie met Kwaliteit' en 'Culturele Mobiliteit'. Het ondersteunen van talentontwikkeling is een van onze prioriteiten. Wij zetten in op popcultuur en ondersteunen klassieke ensembles die op provinciale schaal van betekenis zijn.</p> <p>Na een succesvolle inschrijving van de Koloniën van Weldadigheid als UNESCO-werelderfgoed in 2021 is de provincie Drenthe als siteholder aanspreekpunt geworden voor de Koloniën in Nederland én voor internationale kwesties die Nederland en België aangaan. Vanuit onze verantwoordelijkheid zullen wij in 2023 deze gebieden van wereldwijd belang in samenwerking met het Rijk en de partners in de gebieden uitdragen en het erfgoed beschermen.</p> <p>Met het Cultuurhistorisch Kompas als inspirerend kader nemen wij ook in 2023 deel aan de ruimtelijke planvorming en stimuleren wij gebiedsvisies op basis van cultuurhistorie. Wij ontwikkelen nieuwe kennis, waarbij wij speciale aandacht besteden aan de jonge geschiedenis van Drenthe. Wij blijven investeren in het behoud en toekomstbestendig maken van ons gebouwde erfgoed. Wij richten ons daarbij ook op de volgende opgaven: de (dreigende) leegstand en exploitatieproblematiek bij religieus en agrarisch erfgoed en hebben aandacht voor het inlopen van het tekort aan restauratievaklieden.</p> <p>Tenslotte blijven wij ons in 2023 inzetten op het borgen en stimuleren van het Drents, met het Huus van de Taol als provinciaal steunpunt voor de streektaal. Daarnaast zorgen wij ervoor dat Biblionet Drenthe, als provinciale ondersteuningsinstelling, naar behoren kan functioneren.</p>

Sociaal

In 2023 blijven we ons inzetten voor een levendig en sociaal Drenthe voor iedereen. We gaan binnen de Sociale Agenda herprioriteren om met name de drie speerpunten goed tot hun recht te laten komen:

1. Stimuleren van bewonersparticipatie op wonen en leefbaarheid
2. Verbeteren van Kansengelijkheid
3. Bevorderen van Positieve Gezondheid

Hiermee blijven we flexibel werken volgens de gedachte van de Sociale Agenda en anticiperen we op ontwikkelingen in de Drentse samenleving.

Stimuleren bewonersinitiatieven op wonen en leefbaarheid

Onze regelingen voor het ondersteunen van lokaal initiatief, zoals Wijk-buurt-dorp initiatieven, Wooninitiatieven en Podium Platteland slaan goed aan. Ook onze recente impulsen aan vrijwilligersactiviteiten via Frisse Start en Frisse Doorstart na Corona sluiten aan bij de groeiende vraag naar ondersteuning van vrijwilligerswerk. In 2022 zijn we begonnen met een onderliggende kennisinfrastructuur voor lokale initiatieven. Zo investeren we niet alleen in de concrete projecten, maar ook in advies, netwerken en kennisdeling. Door voortdurend het vertrouwen te geven aan initiatiefnemers groeit het aantal Drenten dat zich inzet voor de eigen leefomgeving. We zien nu al dat deze inzet zeer succesvol blijkt. Daarom willen we dit in 2023 een vervolg geven en bestendigen.

Bevorderen van positieve gezondheid

Het gedachtegoed van Positieve Gezondheid wordt Drenthe-breed omarmd door onder andere Drentse gemeenten, systeeminstellingen, andere maatschappelijke partners en zorgorganisaties. In 2023 richten we ons verder op het aanjagen van de aanpak Positieve Gezondheid, het creëren van bewustwording van de meerwaarde van Positieve Gezondheid en het ontsluiten van (data)kennis. Binnen het provinciale thema Inclusie staan de inbedding van inclusie binnen de drie speerpunten, daarmee focus aanbrengend binnen de huidige Inclusieagenda en kennisdeling centraal.

Verbeteren van de kansengelijkheid

In 2023 richten wij ons op het verder verbinden van de Sociale Agenda thema's armoede en laaggeletterdheid en onderwijskwaliteit onder de noemer - Gelijke kansen – waarbij we ons specifiek richten op gelijke kansen voor alle Drentse kinderen. Het verbinden van de drie leefwerelden – school, thuis, omgeving – is heel belangrijk in de aanpak van gelijke kansen voor kinderen. Samen met het ministerie van OCW, Drentse gemeenten en onderwijsinstellingen zijn wij de Gelijke Kansen Agenda Drenthe gestart. In 2023 richten wij ons op het uitwerken van een uitvoeringsagenda en voortkomende samenwerking en implementatie.

Sport en bewegen

Sport en bewegen zijn belangrijk voor gezondheid, geest en gemeenschapszin. Dat is de afgelopen periode duidelijk gebleken. Sport draagt bij aan de sociale en economische doelstellingen van de provincie. Daarom zetten we op ons verschillende manieren in voor de sport in Drenthe. We dragen bij aan sportvoorzieningen van provinciale betekenis. Deze komen in aanmerking voor een laatste steuntje in de rug via een investeringsondersteuning. En we stimuleren bij de inrichting van het buitengebied mogelijkheden om te bewegen of te sporten: wandelen, hardlopen, fietsen mountainbiken, wielrennen etc. Binnen de Drentse sportinfrastructuur heeft het TT-circuit een bijzondere functie met een enorme impact.

	<p>We zetten in op het binnenhalen van topsportevenementen vanwege de inspirerende waarde en maatschappelijke en economische impact van deze bijzondere activiteiten. Via een intensieve voorbereiding en lobby-traject is het EK Wegwielrennen toegekend aan onze provincie. Dit EK zal plaatsvinden in september 2023 en wij hopen op een evenement met een grote participatie in onze provincie en een grote uitstraling. Met de gegarandeerde internationale media-aandacht, de verschillende routes en talrijke activiteiten voorafgaand aan en tijdens het evenement zorgen we voor een evenement met impact. Daarnaast blijven we bestaande sportevenementen ondersteunen vanwege de bindende functie in de maatschappij. Dit geldt ook voor onze betrokkenheid bij FC Emmen.</p> <p>We leveren een bijdrage aan het VDG-programma 'Drenthe Samen Gezond in Beweging 2021-2024'. Hiermee willen we ervoor zorgen dat iedereen in Drenthe kan sporten op zijn of haar niveau. In het bijzonder hebben we daarbij aandacht voor inclusiviteit en gehandicaptensport. Dit zijn doorlopende aandachtspunten in onze samenwerking met SportDrenthe.</p>
2.	<p>Waar staan we nu?</p> <p><i>Cultuur</i></p> <p>Voor de cultuursector ging 2022 minder goed van start door de lockdown die van kracht was in verband met corona. Nadat deze lockdown op 26 januari werd opgeheven, heeft de cultuursector eindelijk weer een relatief normaal jaar kunnen draaien. Musea konden weer open, festivals en evenementen konden weer doorgang vinden en ZZP-ers kregen weer nieuwe opdrachten. We hebben daarom in 2022 verschillende mooie resultaten kunnen boeken.</p> <p>Het Drents Museum heeft met de tentoonstelling Viva la Frida! veel succes gehad. In totaal kwamen er 132.000 bezoekers naar Assen voor deze tentoonstelling. Festivals als FestivalDerAa, Puppert International en Festival Veenhuizen hebben weer plaatsgevonden. De PeerGroup heeft onder andere de voorstelling TREK geproduceerd. De Drentse Talentprijs Cultuur en de Culturele Prijs zijn uitgereikt aan filmmaker Okki Poortvliet en beeldend kunstenaar Siemen Dijkstra. Meer dan 10.000 leerlingen hebben deelgenomen aan het project Culturele Mobiliteit. Door bibliotheken is gewerkt aan innovatieve projecten, waaronder digitaal burgerschap en mediaeducatie. Drentse talenten hebben deelgenomen aan noordelijke talentprogramma's voor popmuziek, hip-hop, popcultuur, podiumkunsten en cultuur en natuur. Ook zijn we nog volop bezig met de voorbereiding van het Van Goghjaar in 2023.</p> <p>Voor het uitdragen van de UNESCO Koloniën van Weldadigheid zijn verschillende projecten gerealiseerd, zoals een Klokhuisaflevering en een luistertocht in Frederiksoord-Wilhelminaord. Daarnaast hebben we voor het beschermen van het werelderfgoed een advies over bufferzones aangeboden bij Rijk ter indienen bij UNESCO. Het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis heeft een nieuwe website gelanceerd. Vanuit cultuurhistorie is in samenwerking met het Programma Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed een pilot gestart voor de verduurzaming van dorpshuizen met cultuurhistorische waarden. Daarnaast dragen wij bij aan de inpassing van cultuurhistorie bij ruimtelijke ontwikkelingen door de subsidieregeling cultuurhistorie. Dit heeft geleid tot een rapport dat in juli is gepresenteerd. Er zijn 18 aanvragen gehonoreerd voor de restauratie en/of herbestemming van monumentale panden in Drenthe. Met het UNESCO Geopark de Hondsrug zijn verschillende producten, routes en activiteiten ontwikkeld die bijdragen aan bewustzijn en behoud van de kwaliteiten van het gebied. Voorbeelden zijn de Hondsrugatlas Landschap en Klimaat en de Hünenweg, een lange</p>

afstandswandelroute van Groningen naar Osnabrück. Het Drentse deel hiervan, het Hondsrugpad, is uitgeroepen tot wandelroute van het jaar.

Ondanks deze mooie resultaten zien we ook dat de sector nog niet op het niveau zit van voor corona. Bezoekersaantallen blijven achter en zelfstandigen in de sector zijn weggegaan of hebben zich omgeschoold. We zijn daarom in gesprek gegaan met onze instellingen over herstel en versterking van de sector. Dit heeft geleid tot een plan voor herstel en versterking van de Drentse cultuursector voor de periode 2023-2024. Hiervoor heeft het college een bedrag van € 660.000,-- beschikbaar gesteld voor 2023 en 2024.

Sport en bewegen

Na twee moeizame jaren vanwege corona is het veel organisatoren gelukt om opnieuw sportevenementen te organiseren. Vanaf de WK Superbikes, in het voorjaar, konden ook op het TT-circuit weer evenementen plaatsvinden. FC Emmen promoveerde opnieuw naar de Eredivisie en het NK Wielrennen kon eindelijk volgens het oorspronkelijke plan, alle categorieën in één weekend, doorgaan. In 2022 is het EK Wielrennen 2023 aan Drenthe toegekend.

“Drenthe Samen Gezond in Beweging” is het samenwerkingsprogramma van de 12 Drentse gemeenten, Zilveren Kruis en de provincie, dat is opgesteld met als doel om inwoners zo gezond mogelijk te laten opgroeien, leven en oud te worden. Er wordt gewerkt met 4 focusthema's. Binnen het netwerk worden trends, ontwikkelingen en ervaringen gedeeld en plannen op elkaar afgestemd. Trendbureau Drenthe is verantwoordelijk voor de monitoring en evaluatie van het programma. De resultaten worden gedeeld via het dashboard 'Drenthe Samen Gezond in Beweging'.

Sociale Agenda

Drenthe dat levendig en inclusief is, dat vrijwillig initiatief stimuleert en waardeert en waarin gemeenschapszin en naberschap heerst. Dat is één van de kernambities uit het coalitieakkoord (2019-2023) waarin de provincie de wens uitspreekt om zich - na jaren van terugtrekkende overheid - meer te begeven op het sociaal domein. De provincie voelt zich nauw betrokken bij de sociale opgaven die vaak gemeente-overstijgend zijn en alleen met samenwerking en bundeling van krachten lukt om hierin het verschil te maken. De Sociale Agenda speelt hierop in en sinds 1 juli 2020 wordt deze uitgevoerd met het accent op flexibiliteit, innovatie, alliantievorming en kennisdeling. Hiertoe zijn vanuit de Investeringsagenda middelen vrijgemaakt en zijn er extra reguliere middelen ingezet voor een verhoging van de boekjaarinstantellingen.

De Sociale Agenda is een dynamische uitvoeringsagenda waarin we samenwerken mét gemeenten, maatschappelijke organisaties en bewonersinitiatieven voor alle Drentse inwoners. Dit gebeurt met specifieke expertise vanuit onze systeeminstellingen, zoals CMO STAMM, BOKD, Zorgbelang Drenthe en Stichting Leren en Leven. Daarnaast ondersteunen we kansrijke en innovatieve projecten vanuit inwoners en onze partners met ondersteuning voor Alliantieprojecten en Drenthe-brede projecten vanuit de Investeringsagenda (zie programma 9).

In 2022 zijn de zes hoofdthema's uit de Sociale Agenda gebundeld in drie speerpunten om de focus en samenhang in de uitvoering te vergroten. Bovendien sluiten deze speerpunten goed aan op de kernopgaven voor een brede welvaart in Drenthe die (meer) inclusief is, zodat alle inwoners hier profijt van hebben. De drie speerpunten zijn vastgelegd in de Voorjaarsnota

2022: (1) Stimuleren van bewonersparticipatie op leefbaarheid en wonen, (2) Bevorderen van positieve gezondheid en (3) Verbeteren van de kansengelijkheid. De uitvoering in 2023 staat als laatste jaar van de Sociale Agenda in het teken van oogsten en verzilveren van opbrengsten en het borgen van de resultaten en kennis, opgebouwde netwerken en goede voorbeelden uit de praktijk.

Naast het zorgvuldig afronden van de Sociale Agenda gaan we in 2023 ook voorsorteren op de toekomst. Het rapport Tussenevaluatie Sociale Agenda van RadarAdvies dat in november 2022 is opgeleverd laat duidelijk zien dat de provincie op meerdere terreinen van meerwaarde is. Zoals het oppakken van weesthema's die bij niemand belegd zijn of waar geen duidelijke probleemeigenaar is. De tussenevaluatie geeft aanbevelingen en concrete bouwstenen voor de doorontwikkeling van de provinciale rol, inzet en effectiviteit op het sociaal domein tijdens een volgende bestuursperiode. Daarbij zijn provinciale menskracht (capaciteit, kennis en vaardigheden) en middelen voor samenwerking en alliantievorming belangrijke randvoorwaarden. In afgelopen periode zijn hiertoe stappen gezet richting een stabiel en duurzaam team en de doorontwikkeling van de Sociale Agenda.

Bewonersparticipatie

Bij stimuleren van bewonersparticipatie ligt in 2022 de focus op samenwerking met andere provincies rondom leefbaarheid op het platteland en op het ondersteunen van initiatieven vanuit inwoners voor de wijken, buurten en dorpen in Drenthe. Dit gebeurt onder andere met de wijk-buurt-dorp-regeling, stimuleren van vernieuwende wooninitiatieven, Podium Platteland 2.0 en ondersteuning van vrijwilligersactiviteiten door onze systeeminstellingen. Ter uitvoering van de motie 'Frisse start' hebben vrijwilligersorganisaties in 2022 opnieuw subsidie aangevraagd voor financiële steun. Daarnaast is ingezet op netwerken en kennisdeling zoals de monitor Brede Welvaart vanuit Trendbureau Drenthe en activiteiten vanuit het KKNN-netwerk in Noord-Nederland. In samenwerking met drie noordelijke provincies (K3) wordt gewerkt aan lobby richting het Rijk op de thema's leefbaarheid en wonen.

Kansengelijkheid

Vanuit het speerpunt kansengelijkheid ligt in 2022 en 2023 het accent op borging, kennisdeling en de verbinding met andere dossiers en beleidsvelden. Zo wordt uitgewerkt hoe de aanpak van Kansens4Kinderen (kansencoaches) valt te borgen door de Drentse gemeenten en partners. Ditzelfde geldt voor het wetenschappelijk onderzoek naar intergenerationele armoede in de voormalige Veenkoloniën door de Rijksuniversiteit Groningen. We blijven de opbrengst en leerervaringen van gesubsidieerde Alliantieprojecten rondom armoede, laaggeletterdheid en onderwijskwaliteit oogsten. Via onze systeeminstellingen CMO STAMM en st. Leren en leven blijft de uitdaging om relevante kennis te delen en deze te vertalen naar de Drentse beleids- en uitvoeringspraktijk. Dit gebeurt met monitoren, symposia, werkateliers en bijeenkomsten voor professionals. Eén voorbeeld hiervan is de Onderwijsmonitor die jaarlijks tijdens de Drentse Onderwijsdag gepresenteerd wordt. We werken aan verbinding met andere dossiers en beleidsvelden door aansluiting te zoeken op de Drentse bibliotheek en op de arbeidsmarkt, via onze collega's van cultuur en die van economie. Bij uitvoering van de motie 'steun voor de Drentse voedselbanken' leggen we de verbinding met het maatschappelijk veld dat bij armoedebestrijding betrokken is, te beginnen bij de Drentse voedselbanken.

Positieve gezondheid

Vanuit het speerpunt Positieve Gezondheid ligt de nadruk op de opgave om zorg en welzijn zoveel mogelijk aan te laten sluiten op wat in de ogen van inwoners nodig is. Dit vraagt om regionaal werken en het slim gebruiken van elkaars kennis, kunde en capaciteiten. Daarbij zien

	<p>we de regio als een belangrijke broedplaats voor maatschappelijke veerkracht via de verbinding tussen de formele en informele zorg. Dit ondersteunen we door initiatieven van inwoners en maatschappelijke organisaties te verbinden, faciliteren en een impuls te geven. Daarbij besteden we bijzondere aandacht aan netwerkvorming/ lobby (via de Drentse gezondheidstafel), innovatie & cross-overs, met onder andere gezondheidseconomie, arbeidsmarkt, onderwijs, sport en de fysieke leefomgeving.</p> <p><i>Inclusie</i> Dat iedereen meedoet (inclusie) zien we als een vanzelfsprekende kernwaarde en onderdeel van de Sociale Agenda. Het maakt daarom integraal onderdeel uit van elk speerpunt. Inclusie vinden we naast de beleidsvoering ook belangrijk voor de interne organisatie.</p> <p>In 2021 is de Adviesraad Toegankelijkheid als tweejarige pilot gestart die de provincie, gemeenten en instellingen gevraagd en ongevraagd adviseert over toegankelijkheid in Drenthe. De leden van deze raad zijn ervaringsdeskundigen. In 2023 volgt een besluit over de (structurele) toekomst van de Adviesraad Toegankelijkheid.</p>	
3.	Welke andere relevante ontwikkelingen zijn er nog meer?	
	<p>Opgave</p> <p>Oog voor cultureel erfgoed</p>	<p>Ontwikkeling</p> <p><i>Monumenten</i> Het verduurzamen van monumentale panden is een grote opgave, want dit vraagt om een specifieke benadering en andere kaders dan bij reguliere panden. Momenteel lopen er verschillende pilots en onderzoeken om inspiratie en kaders te bieden aan verduurzaming van erfgoed. Met als doel om deze te koppelen aan subsidies en regelingen.</p> <p><i>Archeologie</i> Naar aanleiding van het advies van de Raad voor Cultuur 'Archeologie bij de tijd' zal meer gekeken worden naar ondersteuningstrajecten vanuit de provincie voor archeologie, wat zal moeten leiden tot meer deskundigheid en capaciteit. Ook zal de komende jaren de verduurzaming van het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis gaan spelen.</p> <p><i>Cultuurhistorie</i> Er komen grote landelijke opgaven (o.a. stikstof, landbouwtransitie, energietransitie, wonen) op ons af die druk uitoefenen op het landschap en de identiteit van Drenthe. Het Drentse DNA is hierbij een belangrijk onderdeel in de integrale afweging.</p> <p><i>UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid</i> Drenthe is in ieder geval tot de zomer 2024 voorzitter van de transnationale stuurgroep. Vanuit onze rol als siteholder werken we aan het beschermen, uitdragen en monitoren van de KvW. De restauratie en herbestemming van het vastgoed in Veenhuizen is hierbij een grote opgave.</p>

	<p>Cultuur en evenementen</p>	<p><i>Fair Practice Code</i> Een eerlijke vergoeding voor makers in de culturele sector staat centraal in het nieuwe cultuurbeleid van het Rijk. Wij zullen ons daartoe moeten verhouden en bepalen hoe wij willen omgaan met de extra kosten die hierbij komen kijken.</p> <p><i>Lobby</i> Drenthe krijgt nauwelijks Rijkfinanciering voor cultuur. We zijn bezig met een lobby richting de Raad voor Cultuur en het ministerie van OCW om onze belangen voor het voetlicht te brengen. We richten ons op meer Drentse instellingen in de Culturele Basisinfrastructuur (onder andere Garage TDI, Into Nature en PeerGroup).</p> <p><i>Plan herstel en versterking Drentse cultuursector</i> Voor het herstel en de versterking van de Drentse cultuursector na corona is samen met het veld een plan opgesteld. Dit plan is een intensivering van onze inzet en zal in 2023 en 2024 uitgevoerd worden.</p> <p><i>Evenementen en stikstof</i> Het is voor organisatoren moeilijker om evenementen te organiseren in of nabij kwetsbare natuurgebieden. We zijn met deze organisatoren in gesprek om te kijken wat mogelijk is.</p> <p><i>Drents Museum</i> Momenteel lopen er verschillende grote projecten bij het Drents Museum waar wij als eigenaar bij betrokken zijn, waaronder de Nieuwe Collectiepresentatie, het oplossen van de vochtproblematiek en het uitbreiden van de zuidvleugel.</p>
	<p>Sociaal Drenthe voor iedereen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ten behoeve van de uitvoering van de Sociale Agenda (2020-2023) zijn bij de vaststelling van de VJN 2020 extra middelen van in totaal € 800.000,- per jaar beschikbaar gesteld voor de sociale boekjaarinstantellingen. Dit loopt op 1 januari 2024 af. Om de huidige inzet op sociaal bij voortzetting te continueren is het beschikbaar stellen van budget voor de tijdelijke ophoging noodzakelijk. - De Tussenevaluatie Sociale Agenda (2020-2023) van RadarAdvies biedt aanbevelingen en bouwstenen voor de uitvoering van de Sociale Agenda 2.0. - GS beslist voor 15 maart 2023 over de structurele voortzetting van de Adviesraad Toegankelijkheid. Bij een positief besluit is dit onder voorbehoud van het beschikbaar stellen van structurele middelen. - De co-financiering van het volgende LEADER programma is nog niet gedekt. Het programma krijgt een sociaal component. Er zijn nog geen financiële middelen beschikbaar. - Podium Platteland wordt vanuit Cultuur én de Sociale Agenda gefinancierd met € 220.000,- per jaar. De inzet vanuit de Sociale Agenda met € 110.000,- per jaar loopt op 1 januari 2024 af. Om

		de succesvolle kruisbestuiving te continueren is beschikbaar stellen van budget noodzakelijk.
	Sport en Bewegen stimuleren	Sport en Bewegen is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Het bestaande sportaanbod staat op sommige plaatsen onder druk en verschillende doelgroepen ervaren extra drempels, bijvoorbeeld vanwege de financiële situatie. Het is nog onduidelijk of en hoe sport in staat is om zich aan te passen aan nieuwe omstandigheden. Desondanks is het gelukt om het EK Wielrennen 2023 naar Drenthe te halen. Dit evenement wordt georganiseerd tijdens de Nationale Sportweek in september.
4.	Waar kan ik meer vinden?	
	<ul style="list-style-type: none"> - Cultuurnota 2021-2024 - Sociale Agenda (2020-2023) - Inclusie Agenda (2021-2023) 	

	7: Middelen en mensen
1.	<p>Waar staan we voor? (uit de Begroting 2023)</p> <p><i>Provinciale inkomsten</i></p> <p>Gezien de grote maatschappelijke opgaven en transitie in de fysieke omgeving, die gepaard gaan met majeure investeringen en robuuste uitvoeringskracht van de provincie vergen, is het van groot belang zekerheid te krijgen over de structurele houdbaarheid van de financiële positie. De provincies voeren met het Rijk overleg over deze materie in de aanloop naar de door de minister van BZK uitgebrachte Contourennota. Deze Contourennota wordt gezien als een ontwikkelagenda voor de bestuurlijk-financiële verhoudingen in de komende kabinetsperiode en bevat een aantal hoofdlijnen (onder andere een nieuwe stabielere financieringssysteem, toepassing van de normeringssystematiek (accres) en een eigen belastinggebied).</p> <p>Als gevolg van het Coalitieakkoord voor de nieuwe kabinetsperiode komt er zowel gedurende deze kabinetsperiode als daarna extra financiële ruimte beschikbaar voor de medeoverheden. Rijk en medeoverheden zijn het erover eens dat dit gemeenten en provincies een goede financiële basis biedt in de periode tot en met 2025. Na 2025 wijzigt het financiële beeld. In het Coalitieakkoord is het accres vanaf 2026 vastgezet op een plus van € 1 miljard ten opzichte van de stand in de Miljoenennota 2022. Het accres wordt vanaf 2026 enkel nog aangepast voor de loon- en prijsontwikkeling; conform eenzelfde systematiek als de overige rijksuitgaven. Tevens is vanaf 2026 de oploop van de opschalingskorting weer opgenomen in het financiële beeld.</p> <p>De (autonome) uitgaven van gemeenten en provincies nemen jaarlijks met meer toe dan enkel de inflatie, onder andere door bevolkingsgroei en vergrijzing. Met het vastzetten van het accres vanaf 2026 verliezen gemeenten en provincies een instrument om dergelijke volumegroei op te vangen. Hierdoor dreigt er minder financiële ruimte in 2026 te zijn dan in 2025. Dit wordt in de volksmond ook wel 'Het Ravijn' genoemd en volgens het actuele beeld gaat het om een reëel probleem.</p> <p><i>Normeringssystematiek provinciefonds</i></p> <p>De provincies zijn niet akkoord gegaan met het voorstel vanuit het Rijk, voor de jaren 2022 tot en met 2025 over te gaan tot een "bevrozing" van het volumedeel van het accres, om de komende jaren enige stabiliteit te borgen waar het de omvang van het provinciefonds betreft. De accessen blijven wel aangepast worden voor de effecten van inflatie. Door het niet vastzetten van de accessen voor 2022-2025 ontstaat de mogelijkheid dat de accessen tegen zullen vallen, bijvoorbeeld door nacalculatie (het Rijk krijgt de geraamde middelen niet besteed), of door herziene ramingen (het Rijk stelt de uitgavenramingen naar beneden bij).</p> <p><i>Herijking verdeling provinciefonds</i></p> <p>Een ander proces betreft de herijking van de verdeelsystematiek van het provinciefonds dat in opdracht van het Ministerie van BZK wordt uitgevoerd door onderzoeksbureau Cebeon. Het gaat daarbij om een geactualiseerd model voor de verdeling van de algemene uitkering van het provinciefonds dat voldoet aan de eisen van de Financiële-verhoudingswet. Het nieuwe verdeelmodel zal ook</p>

een rol spelen in die nieuwe financieringssysteem en moet daarom in samenhang met de andere financieringsvormen worden gezien.

CAO-ontwikkelingen

De provinciale sector bevindt zich midden in het co-creatieproces voor een nieuwe beleidsrijke cao voor 2022 en verder. Onderdeel van de CAO is de loonparagraaf. De huidige macro-economische ontwikkeling maakt dat er sprake is van een hoge inflatie die zich vertaalt in prijsstijgingen. Inmiddels is er een nieuwe provinciale CAO tot stand gekomen, waarvan de effecten in deze Begroting 2023 zijn meegenomen.

2. **Waar staan we nu?**

Provinciale inkomsten

Het afgelopen jaar hebben wij vanuit Drenthe op diverse manieren deelgenomen aan de discussies over de financiële verhoudingen, zowel over de verdeling van de provinciefondsuitkeringen, als over de eventuele vervanging van het provinciale belastinggebied als over de financiering van de extra (transitie)opgaven die op de provincies afkomen. Gesteld kan wel worden, dat de financiële verhoudingen momenteel flink in beweging zijn. Dat heeft mogelijk ook gevolgen voor de provincie Drenthe.

Daarbij speelt allereerst de verdeelsystematiek rond de algemene uitkering uit het provinciefonds. Daarvoor is inmiddels een nieuw model ontwikkeld, dat momenteel door de provincies en de fondsbeheerder wordt besproken. Wij nemen in IPO-verband actief deel aan de discussie over het nieuwe model. En dat blijkt vooralsnog geen eenvoudige discussie te zijn, ook vanwege verwachte herverdeleffecten tussen provincies. Op dit moment nog iets meer op de achtergrond spelen de kwesties rond het rekeningrijden en daarmee samenhangende nieuwe eigen belastinggebied van de provincies. De waarschijnlijkheid van een spoedige invoering van rekeningrijden wordt steeds groter en daarmee ook de noodzaak voor een vervangend eigen belastinggebied van de provincies. Hierover zitten de provincies nog niet op één lijn, niet met het rijk en ook onderling niet. De Drentse opvatting is, dat een vervangende vervoersbelasting de meest adequate oplossing is. Maar momenteel wordt ook naar een provinciale opslag op het rekeningrijden gekeken.

Intussen speelt dan nog de uitkeringssystematiek voor middelen die niet via de algemene uitkeringen naar de provincies gaan. Komen er steeds meer specifieke uitkeringen of wordt er nog weer een ander instrument ingevoerd? En komen er tijdig middelen naar de provincies toe in verband met de grote transitieopgaven? Momenteel wordt aan deze vraagstukken gewerkt en wij hopen dat er een oplossing beschikbaar is voordat wij in 2026 financieel het "ravijnjaar" in gaan.

Dit alles vormt de achtergrond voor een ontwikkeling die op de korte termijn voor schommelingen in de provinciale inkomsten kan zorgen. De accessen op de algemene uitkering schommelen nog mee met de daarvoor relevante rijksuitgaven en die schommelen ook, door prijsstijgingen, maar ook door mogelijke bezuinigingen bij het rijk. Die schommelingen kunnen de komende jaren nog optreden, omdat de provincies niet akkoord gegaan zijn met een voorstel van het Rijk, de accessen tot 2026 te bevriezen. Over de plannen van

het rijk verwachten we nader geïnformeerd te worden in de meicirculaire provinciefonds 2023.

CAO-ontwikkelingen

De huidige cao provinciale sector heeft een looptijd tot 1 januari 2024. Momenteel wordt er over hybride werken en duurzame inzetbaarheid (hoofdstuk 4 en 11 van de huidige cao) in co- creatie nader voorstellen uitgewerkt. Hierover zal nog overeenstemming tussen partijen moeten worden bereikt. In de komende periode zullen cao-partijen een start maken met de onderhandelingen voor een nieuwe cao provinciale sector vanaf 1 januari 2024.

Organisatieontwikkeling

De rol van de provincie verandert. Maatschappelijke opgaven zoals woningbouw, stikstof, energie en klimaat worden steeds omvangrijker en complexer. De omgeving om ons heen is volop in beweging, als gevolg van verregaande digitalisering, elkaar snel opvolgende wijzigende wettelijke taken, de overspannen situatie op de arbeidsmarkt en het afnemende vertrouwen in de overheid. Die ontwikkelingen dwingen ons ertoe om met elkaar kritisch te kijken naar de manier waarop de ambtelijke organisatie – in samenspel met het provinciaal bestuur – functioneert.

Deze steeds complexer wordende opgaven en ontwikkelingen vragen om een organisatie waarin sprake is van sterke strategische (concern)sturing op integraliteit en kwaliteit. Waarbinnen scherpste op de inhoud en een hoge kwaliteit van beleidsvorming, uitvoering en bedrijfsvoering de norm is. Het vraagt ook om een organisatie die goed en flexibel kan inspelen op (nieuwe) opgaven, waarbij de opgaven in de Drentse samenleving centraal staan. Binnen die organisatie moet samenwerking en integraliteit in denken en doen, de standaard zijn. Daarbij zijn de verantwoordelijkheden binnen de organisatie helder en logisch belegd. En is in de organisatie sprake van een cultuur van bespreken, afspreken en (vervolgens) aanspreken vanuit persoonlijk leiderschap en professioneel handelen.

Directie en college van GS zijn van mening dat de organisatie nog een aantal stappen kan en moet zetten om aan dit gewenste beeld te voldoen. Zo moet de samenwerking tussen bedrijfsvoering en het primaire proces verbeteren. Daarnaast komt in de huidige organisatie de verbinding tussen de strategische dossiers nog niet goed tot stand. Er is sprake van een overwegend sectorale aanpak, met beperkte integraliteit op dossierniveau.

In het huidige organisatiemodel heeft de directie op dit moment te weinig mogelijkheden om in positie te komen richting het college van GS. Daardoor komt het college van GS te vaak in de positie om zelf de integraliteit in vraagstukken aan te brengen. Ook het samenspel tussen organisatie en college van GS kan verbeteren. Tenslotte kan de aandacht voor en sturing op de individuele medewerkers op onderdelen worden versterkt.

Als provincie merken we dagelijks de gevolgen van de overspannen arbeidsmarkt. Het wordt steeds lastiger om opvallende vacatures structureel in te vullen. Dat heeft diverse gevolgen, bijvoorbeeld toenemende werkdruk en

meer inhuur. In combinatie met trends als vergrijzing en ontgroening, komt onze positie als aantrekkelijk werkgever onder druk te staan. Het is daarom belangrijk dat de provincie voortdurend blijft investeren in de doorontwikkeling van de organisatie om op die manier huidige en toekomstige medewerkers blijvend te boeien en te binden.

Doel van het gehele organisatie ontwikkeltraject is versterking op de onderwerpen als sturing, inhoud, kwaliteit en integraliteit. Hiertoe is de algemeen directeur begin 2022 de opdracht gegeven om de organisatiestructuur anders in te richten, te starten met een cultuurtraject dat is gericht op gedragsverandering onder leidinggevend en medewerkers en het ontwikkelen van andere samenwerkingsvormen. De keuze voor de hoofdstructuur en de invulling van de detailstructuur vormen het fundament waarlangs verder is gebouwd aan de doorontwikkeling van onze organisatie.

Ten aanzien van de hoofdstructuur is, kort gezegd, gekozen voor een structuur met een compacte directie van één provinciesecretaris/ algemeen directeur en één directeur, een concernstaf en zes domeinen. Door het college is hierover op 6 september 2022 een definitief besluit genomen. Na het instellen van een tweehoofdige directie zijn 6 domeinmanagers aangesteld die op 1 maart a.s. aan de slag zijn gegaan. In de periode erna is de directie aan de slag gegaan met de inrichting van de detailstructuur van de organisatie. Daarin is besloten om advies in te winnen bij bureau & Van de Laar. & Van de Laar heeft zich gericht op de twee belangrijke onderdelen van de organisatieontwikkeling: sturing en structuur. Bij sturing gaat het naast de aansturing van de organisatie ook om het samenspel tussen bestuur en organisatie.

Wat betreft de structuur en omvang van de organisatie geldt dat die ondersteunend dienen te zijn aan de taken die we als provincie hebben te vervullen. & Van de Laar komt tot de conclusie dat de organisatie binnen de vastgelegde hoofdstructuur meer gefaciliteerd dient te worden op aansturing en ondersteuning van het primaire proces. Daar hebben zij hele concrete aanbevelingen bij gegeven die erop neerkomen dat er met name op de aansturing op personele inzet (formatie) dient te worden geïnvesteerd. Het college heeft dat advies ter harte en zien de voorgestelde uitbreiding als noodzakelijk. Belangrijke overweging daarbij is dat met de vraagstukken die op ons als provincie afkomen de organisatie klaar moet staan voor de nieuwe bestuursperiode die voor ons ligt.

Over de organisatieontwikkeling is voortdurend overleg geweest met de vakbonden en de OR. Op 21 februari jl. heeft het college een principebesluit genomen over het eindconcept, dat nu voor finaal advies aan de OR wordt voorgelegd. Na het OR-advies zal het college van GS een definitief besluit nemen. Er wordt gekoerst op de inwerkingtreding van de nieuwe organisatie op 1 juli 2023.

Financiële paragraaf organisatieontwikkeling

Om de wendbare en weerbare organisatie te worden die klaar is voor de vele en complexe opgaven die ons te wachten staan, is het noodzakelijk om extra te middelen beschikbaar te stellen voor de versterking van de structuur in onze

organisatie. De boog van de organisatie nog langer op de huidige manier gespannen houden is onverantwoord. Deze investering kan niet worden gedaan zonder financiële gevolgen. De verwachting is dat de benodigde extra inzet van personeel zal leiden tot een stijging van de loonkosten met ongeveer 1,8 miljoen euro per jaar. Omdat er sprake is van een structureel hogere last is het voorstel om deze last de komende vijf jaar te dekken vanuit de beschikbare vrije ruimte. Hiervoor zal via een Statenuk de begroting van 2023 en verder gewijzigd moeten worden. Dit wordt nog voor de zomer aan PS voorgelegd.

Lokale reisregeling

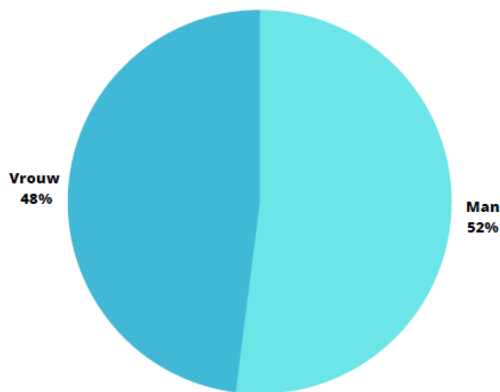
Corona is van grote invloed geweest op de wijze waarop het provinciaal bestuur en de provinciale organisatie fysiek functioneren. In korte tijd heeft dit een grote aanpassing van medewerkers en organisatie gevraagd. Het werken vanuit huis en op afstand heeft echter ook tot positieve ontwikkelingen geleid. Ontwikkelingen die we, ook als corona voorbij is, willen behouden, borgen en verder ontwikkelen. De grote maatschappelijke opgave vanuit Klimaatakkoord 2021 heeft geleid tot een stevige CO2-reductie, waardoor er extra stappen nodig zijn om reisdrevingen te verduurzamen, ook bij de provincie Drenthe. Bijkomend voordeel is dat de te kiezen maatregelen bijdragen aan de vitaliteit van de medewerkers hetgeen past binnen het beleid Drenthe vitaal. De provincie is vervolgens met de vakbonden in gesprek gegaan over verdere doorontwikkeling van het woon-werkverkeer van de medewerkers. Op dit moment vinden er gesprekken plaats met de vakbonden om te komen tot een nieuwe invulling van de reisregeling op bovenstaande onderdelen. Naar verwachting zal dit gaan leiden tot een onderhandelaarsakkoord welke uiteindelijk in de nieuwe collegeperiode wordt vastgesteld.

Samenstelling ambtelijk personeel

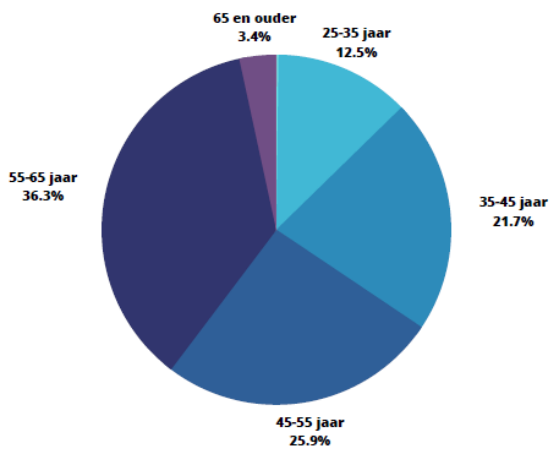
medewerkers indienst

Jaar	Aantal	Fte
2021	578	517,6
2022	614	548,31

verdeling man/vrouw

Verdeling naar leeftijd in %

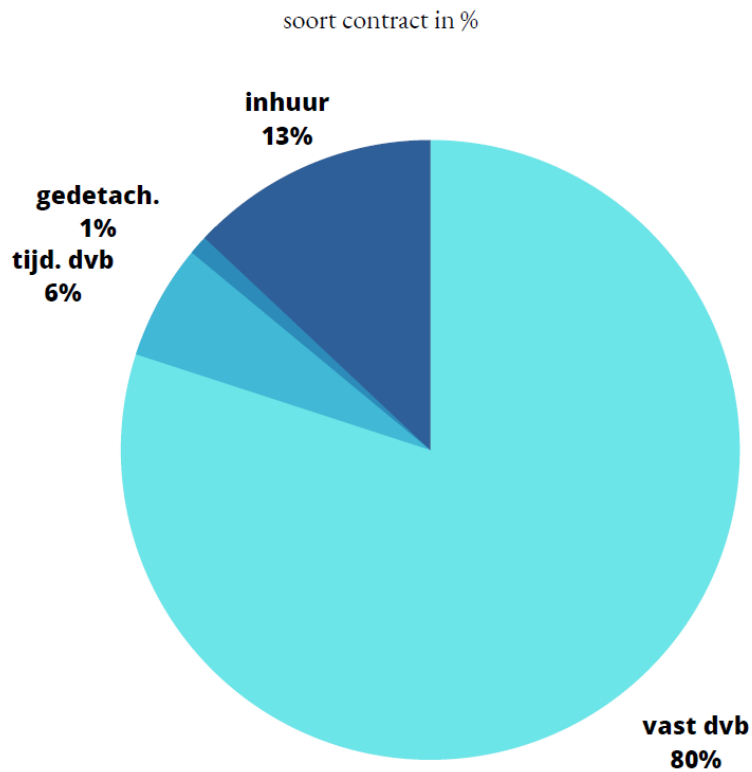
gem. leeftijd

PARTICIPATIEBANEN

Wettelijk quotum 2022	Realisatie 2022
23,3 fte	19,81 fte

Verhouding vaste kern en flexibel personeel

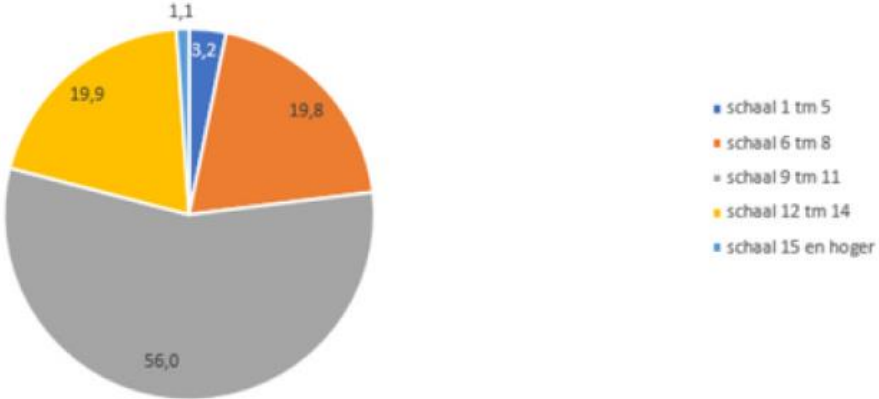
Vacatures 2022

Totaal aantal vacatures	Aantal intern vervuld	Aantal extern vervuld	Niet vervuld/nog lopend
111	25	32	54

In- en uitstroom

In- en uitstroom % per jaar in beeld

Jaar	Instroompercentage	Uitstroompercentage
2020	9,4%	6,8%
2021	14,5%	13%
2022	20%	13%

	<p>Salarisschalen</p> <p>Verdeling naar schaalcategorie</p> <table border="1" data-bbox="1018 416 1187 577"> <tr> <td>■</td> <td>schaal 1 tm 5</td> <td>1,1</td> </tr> <tr> <td>■</td> <td>schaal 6 tm 8</td> <td>19,8</td> </tr> <tr> <td>■</td> <td>schaal 9 tm 11</td> <td>3,2</td> </tr> <tr> <td>■</td> <td>schaal 12 tm 14</td> <td>19,9</td> </tr> <tr> <td>■</td> <td>schaal 15 en hoger</td> <td>56,0</td> </tr> </table>		■	schaal 1 tm 5	1,1	■	schaal 6 tm 8	19,8	■	schaal 9 tm 11	3,2	■	schaal 12 tm 14	19,9	■	schaal 15 en hoger	56,0
■	schaal 1 tm 5	1,1															
■	schaal 6 tm 8	19,8															
■	schaal 9 tm 11	3,2															
■	schaal 12 tm 14	19,9															
■	schaal 15 en hoger	56,0															
3.	Welke andere relevante ontwikkelingen zijn er nog meer?																
	<p>Opgave</p> <p>Een duurzaam sluitende provinciale begroting</p>	<p>Ontwikkeling</p> <p>De komende jaren zijn er ontwikkelingen die mogelijk hun uitwerking zullen hebben op de financiële situatie van de provincie Drenthe. Om te beginnen is er de lopende discussie over de financiële verhoudingen. Deze krijgt nieuwe impulsen vanuit het regeerakkoord Rutte IV door de herziening van de verdeelsystematiek van het provinciefonds. Daarnaast is nog niet bekend wat het gevolg zal zijn van de gecombineerde ontwikkelingen van de invoering van een vorm van rekeningrijden en de mogelijke invoering van een nieuw provinciaal belastinggebied. Een andere ontwikkeling bestaat uit de druk op de dividendopbrengsten vanuit Enexis Holding NV die mogelijk ontstaat als gevolg van de financieringsbehoefte die dit bedrijf heeft als gevolg van de energietransitie. De drie grote regionale netwerkbedrijven (Alliander, Stedin en Enexis) en hun aandeelhouders-commissies zijn sinds de zomer van 2021 in gesprek met het Rijk over een eventuele toekomstige rol voor de Staat in het versterken van de kapitaalbasis van de drie grote regionale netwerkbedrijven.</p>															

	Bedrijfsvoering Documentaire informatievoorziening	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
	Bedrijfsvoering Financiën en Control	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
	Bedrijfsvoering Informatievoorziening en Automatisering	<p>De komende jaren zal digitalisering een belangrijk thema worden voor de provincie Drenthe. Toepassing van data en digitale technologieën spelen een belangrijke rol in het realiseren van onze opgaven, zoals de energie & klimaatopgave, de stikstofopgave, de woonopgave, etcetera. Om onze rol als middenbestuur waar te maken, is het nodig om niet alleen gebruik te maken van digitale middelen maar ook steeds meer een digitale organisatie worden, die data gedreven te werk gaat en de potentie van digitale technologie weet te benutten. Hiervoor is het nodig om de komende jaren te investeren in onze informatievoorziening, techniek en mensen.</p> <p>Het is belangrijk dat we hierin de samenwerking zoeken met Rijk, overige provincies, gemeenten en waterschappen.</p>
	Bedrijfsvoering Subsidies en Inkoop	<p><i>Nieuwe subsidieverordening</i> De Staten hebben op 1 februari jl. de nieuwe algemene subsidieverordening vastgesteld. Deze gaat op 1 juli 2023 in werking. Relevant hierbij is dat de voorhangprocedure (dat subsidies >150k voor wensen en bedenkingen aan PS worden voorgelegd) is komen te vervallen (via amendement bekrachtigd).</p> <p><i>Misbruik en oneigenlijk gebruik</i> De huidige van kracht zijnde provinciale leidraad M&O wordt momenteel geactualiseerd/herzien. De planning is erop gericht het nieuwe M&O beleid door het college vastgesteld te hebben (GS-beleid) wanneer de nieuwe subsidieverordening van kracht is (juli 2023).</p>

		<p><i>Nieuw inkoopbeleid</i> Gedeputeerde Staten hebben op 31 mei 2022 het Inkoop- en aanbestedingsbeleid vastgesteld. Hierin zijn de doelstellingen op gebied van maatschappelijk verantwoord opdrachtgeverschap en inkopen (MVOI) geactualiseerd en is er meer aandacht voor regionaal inkopen en het Drentse mkb.</p> <p><i>Beleidslijn prijsstijgingen</i> Gedeputeerde Staten hebben op 4 oktober 2022 de verlenging Beleidslijn Prijsstijgingen vastgesteld. 28 juni 2022 is deze voor het eerst vastgesteld. Deze beleidslijn (hoe te handelen bij opdrachten richting leveranciers) is opgesteld naar aanleiding van het uitbreken van de oorlog in Oekraïne en de prijsstijgingen die daarmee gepaard gingen.</p>
	Bedrijfsvoering Personeel en organisatie	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
	Bedrijfsvoering Personele inzet	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
	Bedrijfsvoering Facilitair en Vastgoed	<p>Ten aanzien van vastgoed Drents museum zijn twee projecten in uitvoering:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Labyrinthia: het museum wil daarmee de collectie presentatie moderniseren. 2. Oplossen van de vochtproblemen in de expositiezaal en het verplaatsen van de zuidgevel om de vide te vergroten.
	Provinciaal vastgoed	In het najaar van 2022 heeft Berenschot op verzoek van de onderzoekspool van de provincie (conform artikel 217a Provinciewet) een onderzoek verricht naar het huidige provincie breed proces en beleid ten aanzien van vastgoed. De belangrijkste conclusies uit dit onderzoek zijn dat de provincie op dit moment niet goed in staat is om verantwoord vastgoedbeheer te bedrijven en dat de vastgoedportefeuille niet groot is, maar te groot om geen

		<p>professioneel vastgoedbeheer toe te passen. Er worden zes aanbevelingen gedaan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Laat PS vastgoedbeleid vaststellen en borg dit beleid in werkprocessen. Maak hierbij een duidelijke koppeling met beleidsdoelstellingen van de provincie; 2. Werk in ieder geval de volgende processen ten aanzien van vastgoed uit: <ol style="list-style-type: none"> a. Proces aankoop en verkoop b. Beheerproces c. Administratief proces 3. Benoem op één plek het eigenaarschap/ verantwoordelijkheden voor alle vastgoed van de provincie; 4. Zorg voor actief risicomanagement, in ieder geval bij aankoop en verkoop van vastgoedobjecten; 5. Neem periodiek de vastgoedportefeuille door en herijk strategie en beheer; 6. Organiseer vastgoedtaken op een duurzame manier en zorg voor voldoende capaciteit en kwaliteit in de organisatie. Neem vastgoed mee in de ontwikkeling van het Ambitiweb (= provinciaal kader waarin het handelen rondom duurzaamheid is omschreven en wat daarvoor nodig is). <p>Inmiddels is gestart met de eerste aanbeveling. In opdracht van de directie is team Facilitair gestart met het schrijven van provinciaal vastgoedbeleid.</p>
	Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
4.	Waar kan ik meer vinden?	
	<ul style="list-style-type: none"> - Algemene subsidieverordening - Provincie DrentheInkoop- en aanbestedingsbeleid provincie Drenthe 2022 Lokale wet- en regelgeving (overheid.nl)FCBE140922-A1-Beleidslijn-prijsstijgingen.pdf (drentsparlement.nl) - Provinciale leidraad voor het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) bij subsidies Lokale wet- en regelgeving (overheid.nl) 	

	- Financiële verordening provincie Drenthe 2020 Lokale wet- en regelgeving (overheid.nl) CAO Provinciale Sector 2022-2023 (ipo.nl)- Rapport vastgoedbeleid Drenthe

8: Samenwerkingsverbanden (kassiersfunctie)	
1.	<p>Waar staan we voor? (uit de Begroting 2023)</p> <p>Bij het realiseren van de provinciale opgaven wordt vrijwel altijd samengewerkt met andere partijen. De wijze en intensiteit van de samenwerking verschilt per opgave. Vaak gaat dit niet verder dan regelmatige afstemming en informatie-uitwisseling. In een aantal gevallen is met de partners gekozen voor een samenwerkingsverband. Dit verband kan rechtspersoonlijkheid hebben (verbonden partijen) of een 'lichtere' vorm van samenwerking. Voorbeelden van deze laatste vorm zijn de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe, de Regio Deal Natuurinclusieve landbouw, de Vitale vakantieparken, de Regionale Energie Strategie en recent ook de IT-hub. Op basis van afspraken tussen partijen wordt uitvoering gegeven aan de doelstellingen en ambities van de samenwerking. Ten behoeve van die uitvoering brengen partijen middelen bij elkaar en stellen een begroting op. Vanuit een stuurgroep waarin de deelnemende partijen bestuurlijk zijn vertegenwoordigd, wordt uitvoering gegeven aan de begroting. In de provinciale begroting is het aandeel van de provincie in de samenwerking opgenomen.</p> <p>Wanneer geen sprake is van rechtspersoonlijkheid van het samenwerkingsverband, worden verschillende rollen, zoals die van penvoerder of kassier, bij een van de deelnemende partijen belegd. In een aantal van de genoemde samenwerkingen heeft de provincie de rol van kassier op zich genomen en zich daarmee verplicht om zorg te dragen voor een soepel verloop van de financiële stromen ter uitvoering van de besluiten van de stuurgroep van het samenwerkingsverband. De eigen beleidsinbreng vanuit de provincie vindt plaats via deelname in de stuurgroep en wordt verantwoord op de eigen (financiële) inbreng van de provincie in de samenwerking, en via betreffend begrotingsprogramma (bijv. voor de pijler Wonen in de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe via Programma 2). Het beoordelen van de begroting van de samenwerking en de keuzes voor de inzet van door partijen bij elkaar gebrachte middelen, vindt plaats in de stuurgroep. De bestuurder heeft daartoe mandaat opgehaald bij het eigen college.</p> <p>Deze vorm van samenwerking ten behoeve van de uitvoering van regionale ambities wordt steeds meer toegepast. Het doet recht en geeft kleur aan de gezamenlijke verantwoordelijkheden en ambities in de regio.</p> <p>Voor genoemde samenwerkingen geldt in vrijwel alle gevallen dat de provincie de rol van kassier op zich heeft genomen. Voor de Regio Deal Natuurinclusieve landbouw is deze bij de provincie Groningen belegd.</p> <p>In 2023 wordt de Nota Verbonden Partijen geactualiseerd. Hierin wordt ook beleid opgenomen over samenwerkingen zonder rechtspersoon.</p>
2.	<p>Waar staan we nu?</p> <p><i>RES</i></p> <p>In 2022 is uitvoering gegeven aan de regionale ambities zoals geformuleerd in de, in 2021 vastgestelde, RES 1.0 – regio Drenthe. Zo zijn er routekaarten opgesteld voor de opwek van hernieuwbare elektriciteit en voor de inzet van duurzame warmtebronnen, en is er een monitor ontwikkeld om de voortgang van de ambities te volgen. Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen voor het opstellen van het Voortgangsdokument RES-regio Drenthe 2023, dat vóór 1 juli 2023 bij het Nationaal Programma RES moet worden ingediend.</p>

	<p><i>IT Hub Hoogeveen</i></p> <p>Sinds 2019 hebben we samengewerkt met gemeente Hoogeveen, NHL Stenden Hogeschool, Hanzehogeschool Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, Drenthe College, Alfacollege, TVM en Unigarant aan de oprichting van de IT Hub Hoogeveen. Deze samenwerking was vastgelegd in twee samenwerkingsovereenkomsten. In juli 2022 is de Stichting IT Hub opgericht en in augustus 2022 hebben wij het pand overgedragen aan de Stichting. De kassiersfunctie van de provincie is beëindigd. De rol van de provincie is daarmee teruggebracht tot die van subsidieverlener en inhoudelijk facilitator.</p> <p><i>Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe</i></p> <p>De Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe heeft in november een propositie ingeleverd voor een dealovereenkomst met het Rijk voor nieuwe middelen. Er is € 30 miljoen toegekend door het Rijk. Met de samenwerkingspartners moeten we voor de zomer 2023 een convenant sluiten. Voor de provincie geldt dat er samen met Overijssel een financiële bijdrage in de propositie is opgenomen van € 10 miljoen als impuls in de brede welvaart in Zuid- en Oost- Drenthe. De propositie gaat in op bijna alle aspecten van brede welvaart, voor Zuid- en Oost- Drenthe zijn dit vooral welzijn doelen en economische structuurversterking. Naast de inhoudelijke doelen is vooral de voortzetting en de intensivering van de samenwerking tussen Rijk, provincies, (5) gemeenten en maatschappelijke organisaties van belang. Voor Drenthe zal de cofinancieringsvraag ongeveer € 8 miljoen zijn. Besluitvorming zal aan de nieuwe Staten worden voorgelegd. De wijze waarop de provinciale cofinanciering wordt geregeld kan op verschillende manieren en zal vanaf maart '23 worden uitgewerkt.</p> <p>Het huidige programma loopt naar het einde, aan veel projecten wordt gewerkt. De voortgangsrapportage laat mooie resultaten zien. Met name het kennis eco systeem (IQ hub, Greenwise campus, IT Hub en DOC33) laat goede vooruitgang zien. Research & development, en innovatiebevordering blijft een aandachtspunt in onze provincie.</p>	
3.	Welke andere relevante ontwikkelingen zijn er nog meer?	
	Opgave	Ontwikkeling
	Samenwerkingsverbanden	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
4.	Waar kan ik meer vinden?	
	– Nota Verbonden Partijen provincie Drenthe	

	9: Investeringsagenda
1.	<p>Waar staan we voor? (uit de Begroting 2023)</p> <p>Investeringsagenda 2020 - 2023</p> <p><i>Sociale Agenda</i> Met de Sociale Agenda is gekozen voor een experimentele koers om de provinciale rol op het sociaal domein te versterken, waarbij opgavegericht samenwerken met de Drentse gemeenten en maatschappelijke organisaties voorop staat. In 2023 blijven we op deze koers inzetten. Voor de looptijd van de Sociale Agenda zijn de boekjaarsubsidies voor de sociale instellingen tijdelijk verhoogd en zijn extra gelden vanuit de investeringsagenda beschikbaar gesteld. Vanaf 2024 vervallen deze extra middelen.</p> <p><i>Drenthe-brede projecten</i> De uitrol van Drenthe-brede projecten, waar we samen met onze samenwerkingspartners de schouders onder zetten, wordt in 2023 gecontinueerd en verder uitgebreid. Succesvolle voorbeelden zijn het project Kansen4Kinderen dat in elf Drentse gemeenten is uitgerold en het project Burgerparticipatie dat inmiddels in negen Drentse gemeenten wordt uitgevoerd. In 2023 dient de kaart van Drenthe volgekleurd te zijn met Drenthe-brede projecten.</p> <p><i>Alliantieprojecten</i> De succesvolle subsidieregeling alliantieprojecten heeft in 2022 een vervolg gekregen. Voorbeelden van toegewezen alliantieprojecten zijn LIVE!, Begeleiding veteranen depot, Droomfabriek, Seksueel geweld raakt heel Drenthe, en Buurtplaats. Eind 2022 moet uit onderzoek blijken of er nog opgaven liggen die niet door de gemeenten en maatschappelijke organisaties zijn opgepakt en die we als provincie zelf gaan oppakken. In 2023 overwegen we om de maatschappij uit te dagen via een innovatief inkoopproces en/of een aparte subsidieregeling ideeën bij ons aan te dragen.</p> <p><i>Regiostedenfonds</i> De subsidieregeling heeft tot doel het tot stand brengen van sterke, toekomstbestendige en compacte binnensteden, met een optimaal aanbod van voorzieningen en een aantrekkelijke ruimtelijke kwaliteit die aansluit bij het regionale verzorgingsgebied. Met de subsidieregelingen willen we de vier gemeenten Meppel, Assen, Hoogeveen en Emmen stimuleren om fysieke ingrepen uit te voeren die de binnenstad versterken. De ingrepen moeten voldoen aan de thema's: compacte ruimtelijk-economische structuur, vergroenen, wonen, cultuur en fietsen. De aanvragen van de gemeenten Meppel, Assen, Hoogeveen en Emmen zijn inmiddels door uw Staten toegekend. De inzet van de middelen en uitvoering in de steden wordt verantwoord via de reguliere P&C-cyclus.</p> <p><i>Herstructureringsfonds Ruimtelijke Kwaliteit</i> Met het Herstructureringsfonds Ruimtelijke Kwaliteit (HRK) ondersteunen we initiatieven gericht op het tegengaan van verpaupering door transformatie en herontwikkeling. Naast de HRK-regeling, die zich richt op alle dorpen en steden in Drenthe, richt de HRK-PLUS zich op het verbeteren van het functioneren van de binnenstad/het centrum van Coevorden, Roden en Beilen. In 2022 zijn alle aanvragen afgehandeld en is de regeling beëindigd.</p>

Toekomstbestendig wonen

De Investeringsagenda Plus vormt de financiering voor de provinciale Woonagenda. De Woonagenda zet in op de ondersteuning van woningbouwprojecten voor gemeenten, corporaties en marktpartijen. Hiervoor wordt met name ingezet op het aanbieden van het Impulsteam Wonen. Dit team bestaat uit experts en menskracht om woningbouwprojecten te helpen versnellen. De werkwijze van het Impulsteam Wonen is geïntensiveerd door uitvoering te geven aan de Statenmotie knelpuntenpot wonen.

Boer Burger Natuur Drenthe

Het programma Boer Burger Natuur Drenthe is een gezamenlijke koers naar meer natuurinclusieve landbouw, nadrukkelijk als onderdeel van een brede welvaartsagenda: boeren, burgers en natuurbeheerders trekken hierin gezamenlijk op. Het is een samenwerking tussen Land- en Tuinbouw Organisatie Noord, Agrarische Natuur Drenthe, Natuur en Milieufederatie Drenthe, Drents Agrarisch Jongeren Kontakt, Het Drentse Landschap, Staatsbosbeheer, Landschapsbeheer Drenthe, Natuurmonumenten en de provincie Drenthe. Het gezamenlijke doel van deze agenda is: perspectief voor een robuuste en duurzame landbouw, hoge biodiversiteit, een goed functionerend Natuurnetwerk Nederland en leefomgevingskwaliteit in een vitaal platteland.

Vanuit de Investeringsagenda Plus is voor de periode 2020-2023 € 7 miljoen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het programma Boer Burger Natuur Drenthe. Daarbij zetten we € 4 miljoen in voor landbouw en € 3 miljoen voor de leefomgeving. Hierbij zoeken we naar een combinatie met de middelen die ingezet worden via de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw. Om middelen efficiënt in te zetten, maken we gebruik van de bestaande organisatiestructuur en het bestaande netwerk van zowel het programma Toekomstgerichte Landbouw als het programma Natuurlijk Platteland. Om meer mogelijk te maken, willen we werk met werk maken. Zo zijn op het gebied van kringlooplandbouw al veel goede acties in gang gezet, zoals voor Duurzame Melkveehouderij Drenthe. Binnen het programma werken we deze initiatieven verder uit, ook voor de akkerbouw. Met de investering in het programma Boer Burger Natuur Drenthe geven wij ook invulling aan de wens van Provinciale Staten voor meer bomen, in samenhang met de bossenstrategie, in Drenthe. Het voorstel voor proeftuinen akkerbouw door middel van strokenteelt wordt zowel meegenomen in de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw (in het gebied van de Veenkoloniën) als in het programma Boer Burger Natuur Drenthe. De boerenlandvogels in Drenthe krijgen aandacht.

Recreatie en Toerisme

De kwaliteitsimpuls Recreatie en Toerisme richt zich op de volgende thema's:

1. Verbeteren van de recreatieve fietsvoorzieningen
2. Versterken van de toeristische bestemming Drenthe door:
 - a. Verbeteren aanbod dagrecreatie
 - b. Stimuleren van toeristisch-recreatieve gebiedsontwikkeling
 - c. Verbeteren van de verblijfsrecreatie

In 2022 zullen op basis van de door ons college vastgestelde subsidieregeling diverse subsidies worden verleend waarmee fietspaden kunnen worden verbeterd. Naar verwachting zal ook het aanbod dagrecreatie (bestaand en nieuw) worden versterkt door enkele op dit moment veelbelovende gebiedsontwikkelingen en projecten. In het programma Vitale Vakantieparken Drenthe, waarvan de provincie onderdeel uitmaakt, wordt in 2022 prioritering gegeven aan de transformatie van een aantal vakantieparken.

	<p><i>Energietransitie</i></p> <p>In programma 5 is tekstueel toegelicht hoe we invulling geven aan de provinciale energieopgave. De middelen vanuit de reguliere programmabegroting en de Investeringsagenda Plus worden hiervoor ingezet. De tekst uit programma 5 wordt hier nu niet herhaald.</p> <p><i>Sport en bewegen</i></p> <p>Het thema Sport en bewegen richt zich op twee thema's: sportaccommodaties met een bovenregionale functie en sportevenementen. In 2021 en 2022 is over vrijwel het gehele beschikbare budget van € 2 miljoen door Provinciale Staten een positief besluit genomen. Voor de resterende periode van deze coalitieperiode is nog ongeveer € 100.000,- beschikbaar. Inmiddels is het EK Veldrijden georganiseerd en zijn de verbeteringen van het Hippisch Centrum Exloo afgerond. De voltooiing van het Wielercentrum Assen loopt nog. In juni 2022 is het EK Wegwielrennen 2023 aan Drenthe toegekend, dit grote wielerevenement wordt georganiseerd van 20 t/m 24 september 2023. Wij gaan uit van een brede participatie en uitstraling van dit evenement zowel binnen als buiten onze provincie.</p> <p>Investeringsagenda 2016 - 2019</p> <p><i>Programma Vitale Vakantieparken Drenthe</i></p> <p>Het programma Vitale Vakantieparken Drenthe is in 2019 van start gegaan. Het programma is nu op stoom. Het programma Vitale Vakantieparken Drenthe heeft naast behoud en versterking van een vitale verblijfssector raakvlakken met belangrijke thema's als wonen, natuur en energie. Daarnaast is er binnen het programma aandacht voor sociale problematiek, de bestrijding van ondermijning en criminaliteit via het deelproject Naober. Er is brede steun bij alle partners voor verlenging met twee jaar, conform de convenantperiode van Vitale Vakantie Parken Drenthe (eind 2024). Hierbij is een scherpe prioritering noodzakelijk, waardoor de slagvaardigheid wordt vergroot. Voorgesteld wordt het programma Vitale Vakantieparken Drenthe te verlengen t/m 2024 en hiervoor aanvullend budget vrij te maken ten behoeve van de personeelskosten, conform de eerder overeengekomen bedragen en verdeelsleutel tussen de partijen. Het gaat om bijdrage van de provincie van € 282.333,- voor 2023 en € 282.333,- voor 2024 ten behoeve van personeelskosten van de Taskforce Vitale Vakantieparken. Bijdrage van de Drentse gemeenten is € 182.667,- en het recreatieschap € 60.000,- per jaar. Het aan het eind van 2022 te verwachten overschot van het uitvoeringsbudget, zal worden overgeboekt naar de volgende jaren. Dit is naar verwachting € 1,5 miljoen.</p>
2.	<p>Waar staan we nu?</p> <p><i>Sociale Agenda</i></p> <p>Net als elders zijn de maatschappelijke opgaven in Drenthe ingewikkeld en wordt samenwerken vanuit verschillende beleidsvelden steeds belangrijker. Dit maakt innovatie en experimenteren noodzakelijk. Met de instrumenten Drenthe-brede projecten en Alliantieprojecten spelen we in op deze ontwikkelingen. Voor de gehele looptijd van de Sociale Agenda (2020-2023) is € 7 miljoen beschikbaar gesteld vanuit de Investeringsagenda. Hiervan wordt € 3.160.000,- voor Drenthe-brede projecten en € 3.750.000,- voor Alliantieprojecten ingezet.</p> <p>Drenthe-brede projecten geven Drenthe-breed een stimulans aan opgaven en projecten die aansluiten op de thema's van de Sociale Agenda. Mooie voorbeelden in 2022: Wijk-buurt-dorp regeling voor bewonersinitiatieven, Kansen4Kinderen, Onderzoek Proscoop naar overgewicht, Ondertiteling RTV Drenthe, Project Kansrijke Start en de film 'Malika kan vliegen'.</p>

De Alliantieprojecten betreffen samenwerkingsprojecten die een innovatief en experimenteel karakter hebben of thema's die door niemand worden opgepakt (weesthema's). Uniek daarbij is de Adviescommissie Sociale Agenda die bestaat uit ervaringsdeskundigen die de projectaanvragen beoordelen. Inmiddels zijn er na vier subsidierondes in totaal 47 Alliantieprojecten gesubsidieerd, waaronder: Buurtvervoer Midden-Drenthe, Leskist kansrijk, Schakelaanbod, Dierenweide als levend Museum, Dementie op jonge leeftijd, Veteranen depot Nieuw-Balinge, Droomfabriek, Slapend blij worden en Fitter Brein.

Asbest

GS heeft begin november 2022 besloten om de oude investeringsagenda af te ronden en asbest op te nemen in de derde actualisatie van de Begroting 2022. Waarbij de middelen voor de asbestdaken in de reguliere begroting opgenomen worden. Dit oude investeringsagendabudget is nodig om de uitvoeringskosten van de provinciale Uitvoeringsregeling verwijdering asbestdaken asbestregeling in de toekomst te kunnen dekken. Daarnaast worden vanuit projectgelden de kosten voor Asbestdakenkaart en het Dashboard voor monitoring gedekt en worden projecten en activiteiten betaald die met partners worden uitgevoerd.

Herinneringscentrum Kamp Westerbork

De bijdrage vanuit de Investeringsagenda voor het Herinneringscentrum Kamp Westerbork is beschikbaar. In maart 2023 wordt een Masterplan opgeleverd door de wereldberoemde architect Francine Houben. In dit Masterplan wordt de totale ontwikkeling van het gebied geschetst.

Energie

De expeditie heeft zich afgelopen jaren vooral ingezet op het bewustzijn van inwoners. Sinds de oorlog in Oekraïne en de energieprijzen behoorlijk zijn gestegen zijn vrijwel alle Drentse bewoners zich bewust van hun energierekening. Bewoners willen vooral weten op welke wijze zij hun energie kunnen verlagen. Dit heeft geleid tot vooral veel vragen van inwoners bij het Drents energie loket.

De afgelopen jaren lag de nadruk op bewustzijn/in beweging brengen van bewoners. Op dit moment zijn het vooral de overheden en bedrijven die het tempo niet bij kunnen houden. De nadruk van de expeditie ligt vooral op het samen met andere overheden en bedrijven te inwoners maximaal te steunen/ontzorgen bij het nemen van verduurzamingsmaatregelen.

Hiervoor is inmiddels;

- een Drents isolatie programma (subsidie) opgezet
- een Drents bedrijven loket opgericht
- een Europese subsidie ontvangen van € 1,8 miljoen
- gestart met het ontwikkelen van een gezamenlijk Drentse klantenreis
- gestart met het inzetten van het inzetten van fix busjes

De realisatie van de noordelijke waterstofagenda heeft mede dankzij de middelen uit de Investeringsagenda goed vorm gekregen. Binnen een dergelijk innovatief werkveld is het lastig gebleken om voorspellingen te doen over ontwikkelingen en verloopt de realisatie van projecten soms anders dan gepland. Desalniettemin zijn er mooie stappen gezet en projecten gerealiseerd. Mede hierdoor hebben Drenthe en Groningen samen de award European H2 Valley of 2022 gewonnen.

De netcongestie problemen zijn in 2022 verder toegenomen. Nieuwe problemen bij TenneT hebben ertoe geleid dat er nu ook voor afnemers van elektriciteit congestieproblemen zijn te

	<p>verwachten. Dankzij de succesvolle inzet van de provincie Drenthe zijn een groot aantal ondernemers geholpen met innovatieve oplossingen en is er een stevig kennisnetwerk ontstaan.</p> <p><i>Boer Burger Natuur Drenthe (BBND)</i></p> <p>In 2022 hebben we na wat hobbels in het programma alle partners weten te verbinden aan de doelen van het programma. BBND is een samenwerkingsverband tussen LTO Noord, Drents Agrarisch Jongeren Kontakt, Natuur en Milieufederatie Drenthe, Het Drentse Landschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Agrarische Natuur Drenthe en Landschapsbeheer Drenthe. De provincie Drenthe ondersteunt het samenwerkingsverband. Vanuit de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw (NIL) is verbinding gelegd met Boer Burger Natuur Drenthe. De gekozen aanpak sluit aan bij het gemeenschappelijke doel van deze Regio Deal: het ontwikkelen en testen van instrumenten die natuurinclusief boeren aantrekkelijk en rendabel maken. In 2022 is de uitvoering in de deelgebieden op basis van de streefbeelden en actieplannen voor natuurinclusieve landbouw van start gegaan met de deelnemers in de deelgebieden. Deze plannen schetsen hoe de natuurinclusieve landbouw in 2030 eruit zou moeten zien. Nieuw in de uitwerking van het instrument onder BBND is het toevoegen van doelen voor biodiversiteit en landschap, en dat deze aanpak doorgetrokken wordt naar de akkerbouw. Voor wat betreft het zoeken naar nieuwe teelten is het project boekweitteelt gestart. Naast de ontwikkelingen ten aanzien van de landbouw zijn er ook diverse trajecten gestart met betrekking tot biodiversiteit. Zo is bijvoorbeeld de flexibele maatwerkregeling boerenlandvogels in uitvoering gebracht.</p>	
3.	Welke andere relevante ontwikkelingen zijn er nog meer?	
	Opgave	Ontwikkeling
	Sociale agenda	<p>De uitvoering van de Sociale Agenda (2020-2023) loopt tot 1 januari 2024. Voor de duur van de Sociale Agenda was € 7 miljoen aan tijdelijke middelen beschikbaar gesteld uit de Investeringsagenda. Bij voortzetting zijn geen financiële middelen beschikbaar.</p> <p>In 2023 volgt een nieuwe ronde Alliantieprojecten waarin het resterend budget wordt ingezet. Daarbij wordt voorgesorteerd op de bouwstenen uit het Rapport van de Tussenevaluatie Sociale Agenda. Zo wordt de Adviescommissie Sociale Agenda eerder in het proces betrokken en beoordelingscriteria duidelijker geformuleerd.</p>
	Cultuur en erfgoed	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
	Regiostedenfonds	<p><i>Regiostedenfonds en Herstructurering Ruimtelijke Kwaliteit PLUS</i></p> <p>Met het Regiostedenfonds worden Hoogeveen, Emmen, Meppel en Assen ondersteund om te werken aan een compacter centrum met minder winkelleegstand, minder verpaupering, meer groen, een beter woonklimaat en een betere bereikbaarheid per fiets. Die vier steden hebben hiervoor subsidie verkregen. In het afgelopen jaar is met name nog gewerkt aan de voorbereiding van projecten. De eerste resultaten worden in 2023 verwacht.</p> <p>Met de subsidieregeling HRK-plus (herstructurering ruimtelijke kwaliteit), is Coevorden, Midden-Drenthe en Noordenveld de</p>

		<p>mogelijkheid geboden om winkelleegstand tegen te gaan, verpauper(en) de vastgoedlocaties aan te pakken en de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. De gemeenten hebben subsidie gekregen voor Coevorden, Beilen en Roden. De eerste resultaten zijn al zichtbaar, zoals het verplaatsen van een transformatorhuisje aan de Westerbaan in Roden.</p> <p>Ook is subsidie verleend aan de gemeente Tynaarlo voor centrumontwikkeling Zuidlaren. De gemeente werkt nog aan de voorbereiding van de uitvoering.</p>
	Herstructureringsfonds	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
	Toekomstbestendig wonen	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
	Boer, Burger en Natuur	De uitwerking van het PPLG voor Drenthe is een reden om de samenwerking en organisatie van het programma BBND te beoordelen. Veel van wat in het programma is ontwikkeld en in gang is gezet is bruikbaar en kan geadopteerd worden voor grootschaliger uitvoering in het PPLG. Hoe en in welke vorm is op dit moment nog niet duidelijk. Dit betekent niet dat de bestaande projecten onder BBND worden stopgezet. Deze geven veel informatie voor de onderdelen binnen de uitwerking van het PPLG.
	Recreatie en Toerisme	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
	UvhN/Campus Emmen	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
	Midden- en kleinbedrijf	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.
	Energietransitie	Er is een aantal belangrijke stappen gezet in de grensoverschrijdende samenwerking op gebied van energie en Europese kansen (middelen en netwerken) zijn hierbij benut om de energietransitie in Drenthe te faciliteren. Er zijn subsidies binnengehaald (bijvoorbeeld de Elena-subsidie van de Europese Investeringsbank om de verduurzaming van Drentse huishoudens te ondersteunen) en nieuwe projectvoorstellen in Brussel ingediend (bv. het 'Hansa Hydrogen Hub' onder het 'HORIZON EUROPE'-programma om een grensoverschrijdende Hydrogen Valley te bouwen). Daarnaast is Drenthe lid geworden van de 'Regional Pillar' van het Europese samenwerkingsverband 'Hydrogen Europe' en heeft hierdoor haar Europees netwerk en invloed vergroot.
	Sport en bewegen	Ten opzichte van de Begroting 2023 zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.

	<p>Investeringsagenda 2016-2019</p>	<p>GS hebben in november 2022 besloten om de oude investeringsagenda af te ronden en op te nemen in de derde actualisatie. Waarbij de middelen voor de asbestdaken in de reguliere begroting opgenomen worden.</p>
<p>4.</p>	<p>Waar kan ik meer vinden?</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> - Investeringsagenda 2016-2019 - Investeringsagenda PLUS 2020-2023 - Sociale Agenda (2020-2023) - Inclusie Agenda (2021-2023) 	

